

Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma

Tekstil i koža

PROFIL SEKTORA

Agencija za
strukovno obrazovanje
i obrazovanje odraslih

Tekstil i koža

Profil sektora - Tekstil i koža

ZA AGENCIJU ZA STRUKOVNO OBRAZOVANJE I OBRAZOVANJE ODRASLIH:

Ravnatelj: Ivan Šutalo, dipl. ing.

Voditelj projekta: Nino Buić, dipl. pov. i prof.

RAZVOJNI TIM:

dr.sc. Jurgen Weiss - voditelj projektnog tima

mr.sc. Sanja Crnković Pozaić – metodologija analize ponude i potražnje za zanimanjima

mr.sc. Mislav Balković – metodologija analize potražnje za kompetencijama

dr.sc. Teo Matković – analiza dinamike zapošljavanja i odredišnih zanimanja prema kvalifikacijama

mr.sc. Eric Verin – kvantitativna analiza obrazovne ponude

Maja Jukić, dipl.ing. – kvantitativna i kvalitativna analiza obrazovne ponude

dipl. ing. Mirjana Stupnišek - analiza sektora

Nino Buić, dipl. pov. i prof. – voditelj projekta

NAKLADNIK

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih
Radnička 37b/VII, 10000 Zagreb, Hrvatska

IPA 2007-2009 projekt Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma;
EuropeAid/127472/d/SER/HR

GRAFIČKI DIZAJN:

Bestias dizajn d.o.o.

TISAK:

PRINTERA GRUPA d.o.o.

NAKLADA:

300 primjeraka

Zagreb, siječanj 2012.

**Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih
standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma**

Tekstil i koža

PROFIL SEKTORA

PREDGOVOR

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih od Vlade RH i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa dobila je zadaću razvijati moderan sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji će biti u stanju odgovoriti na izazove koje nameće razvoj modernoga hrvatskog društva. Takav će sustav pojedincima pružiti kompetencije koje će ih učiniti konkurentnima na tržištu rada, a bit će usklađene s potrebama tržišta rada.

Strukovno obrazovanje u RH, kao i u ostalim europskim zemljama, ima ključnu ulogu u odgovoru na izazove ubrzanog pojavljivanja novih tehnologija, potražnje za novim kompetencijama, u razvijanju ljudskih potencijala s ciljem postizanja gospodarskoga rasta, zapošljavanja i ostvarivanja socijalnih ciljeva. Stoga ono mora biti povezano s potrebama pojedinaca, tržišta rada, visokog obrazovanja i društva u cjelini.

Kako bi se osigurao takav razvoj, nužno je definirati mehanizme koji omogućavaju brzo reagiranje sustava strukovnog obrazovanja na promjenjive zahtjeve tržišta, među ostalim i adekvatnom prilagodbom obrazovne ponude i kurikuluma te usklađivanjem s visokim obrazovanjem. Stoga je ključno da svi dionici, počevši od Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Agencije, lokalne i regionalne samouprave te svih ostalih partnera, pri osmišljavanju obrazovne politike, ponude i mreže programa koriste relevantne informacije i analize tržišta rada, odnosno donose odluke na temelju dokaza i relevantnih podataka.

Mnoge zemlje uvidjele su važnost usklađivanja obrazovnog sustava na svim razinama s potrebama tržišta rada, jer je alternativa preskupa. Održavanje ili razvoj kvalifikacija koje pružaju kompetencije koje su zastarjele ili više nisu potrebne na tržištu rada predstavljaju uzalud potrošeno vrijeme i novac za sve korisnike; za polaznika koji izgubio vrijeme na stjecanju kompetencija s kojima nije konkurentan na tržištu rada, za poslodavca koji dobiva radnika koji nema kompetencije za rad te za državu koja to sve plaća. Stoga su mnoge zemlje osvijestile potrebu razvoja alata i mehanizama koji će smanjiti jaz između obrazovanja i potreba tržišta rada.

Profili sektora, razvijeni u suradnji Agencije i stručnjaka na projektu Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma, alat su kojim su po prvi put na jednom mjestu objedinjeni relevantni podatci (iz različitih izvora: Državni zavod za statistiku, HZZ, FINA, MZOŠ e-matica, itd.) o gospodarstvu, tržištu rada i obrazovnoj ponudi u 13 obrazovnih sektora. Profili će služiti sektorskim vijećima, Agenciji, Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, ali i drugim dionicima za planiranje razvoja strukovnih kvalifikacija i strukovnog obrazovanja koje odgovara na potrebe tržišta rada.

Realno je očekivati da će profili sektora kao dio metodologije cjelovite analize tržišta radne snage i sustava obrazovanja biti snažna podloga za argumentirano donošenje političkih odluka. Vjerujemo da će korisnost ovog pristupa i ovih dokumenta uvidjeti i brojni drugi dionici i institucije te da će njihova relevantnost i korisnost nadici sustav strukovnog obrazovanja.

Ivan Šutalo, ravnatelj

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

Uvodna riječ

Materijal koji imate pred sobom treća je inačica metodologije koja je u razvoju. Ovime želimo prikazati rezultate svoga rada široj publici sa željom da komentira i pridonosi daljnjem razvoju ovog alata za razumijevanje primjene znanja u hrvatskom gospodarstvu.

Ovaj profil sektora razvijen je suradnjom Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih i mješovitog tima domaćih i stranih stručnjaka u okviru projekta Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma koji se provodi u Agenciji, a financiran je sredstvima Europske Unije u sklopu IPA-programa, Komponente IV, Razvoj ljudskih potencijala.

Profil sektora zamišljen je kao analitička podloga za planiranje razvoja obrazovnog sustava, s naglaskom na srednjoškolsko strukovno obrazovanje. Ovaj je dokument javno dostupan svima koji na temelju njega žele razvijati obrazovne programe, donositi obrazovne politike ili se samo upoznati sa sektorom u kontekstu obrazovanja i tržišta rada.

Zajedno s profilima sektora razvijen je i Priručnik za korištenje profila sektora, kako bi se svi podaci i analize predstavljeni u profilima sektora mogli ispravno interpretirati te donositi zaključci u pravom kontekstu.

NAPOMENA: Stavovi i tumačenja prikazanih analiza te sadržaj ovog dokumenta nisu službeni stavovi Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, nego razvojnog tima.

Tekstil i koža	1
PREDGOVOR	5
Uvodna riječ	6

Sadržaj

Uvod	12
Naš pristup	13
Metodologija	13
1. Potražnja za zanimanjima	15
2. Potražnja za kompetencijama	15
3. Ponuda zanimanja i kompetencija	16
4. Uvjeti na tržištu rada za sektorska zanimanja	17
5. Usklađivanje ponude i potražnje	17
Smjer daljnje analize	17

1. Potražnja za zanimanjima

1.1. Obuhvat sektora	21
Rodovi zanimanja u podsektorima i dominantne razine složenosti	22
1.2. Upotreba sektorskih zanimanja	23
Zaključak o stupnju koncentracije zanimanja po gospodarskim djelatnostima	27
1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima T/K	28
1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih	29
Zaključci o obuhvatu sektora	31
1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže	32
Zaključci o potražnji za zanimanjima iz sektora T/K	34

2. Potražnja za kompetencijama

2.1. Matrica kompetencija	37
2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama	42

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije	45
3.1. Pokazatelji tržišta rada	47
3.2. Dobna i obrazovna struktura u sektoru Tekstil i koža	48
3.3. Obrazovna struktura	50
Zaključci za karakteristike ponude rada u sektoru	51
3.4. Kvantitativna analiza obrazovnih programa	52
Analiza 1 – opći trendovi	54
Analiza 2 – trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji	57
Analiza 3 – trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji	60
3.5. Kvalitativna analiza obrazovnih programa	62
Četverogodišnji programi	68
Trogodišnji programi	68
Obrazovni programi za specifične ciljane skupine	70
3.6. Nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja	71
Prijava na HZZ	71
Dinamika nalaženja posla	72
3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje	74
3.8. Analiza odredišnih zanimanja	75
Pojedinačna odredišna zanimanja za zastupljenije sektorske programe	76
3.9. Komparativni prikaz obrazovnih i ishoda na tržištu rada prema obrazovnim sektorima i trajanju programa školovanja	77
4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja	81
4.1. Neto plaće prema podsektorima	83
4.2. Ugovori o radu	84
4.3. Sati rada i veličina poduzeća	85
Zaključci o uvjetima rada u sektoru T/K	86

5. Usklađivanje ponude i potražnje	87
5.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima T/K	89
5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?	91
Obrazovne potrebe za gospodarski razvoj	91
Planiranje industrijske politike	92
Zaključak	93
Dodatci	99
Dodatak 1.	100
Popis zanimanja u sektoru (NKZ)	100
Dodatak 2	107
Djelatnosti po podsektorima (NKD)	107
Dodatak 3	111
Značaj sektora unutar EU	111
Dodatak 4	114
Matrica kompetencija (nalazi se u digitalnom obliku uz profil sektora)	114
Dodatak 5	115
Analiza tehnološkog napretka kao podloga za planiranje kvalifikacija	115
Dodatak 6	117
Pojedinačna odredišna zanimanja za zastupljenije sektorske programe	117
Dodatak 7	123
Kompetencije koje su fakulteti istaknuli kao najpotrebnije	123
Dodatak 8	126
Upitnik za visokoškolske ustanove	126

Popis slika

Slika 1.	Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija	14
Slika 2.	Podsektori prema rodovima zanimanja	22
Slika 3.	Koncentracije zanimanja po djelatnostima	24
Slika 4.	Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima iz sektora T/K	28
Slika 5.	Pivot-analiza - skupine općih kompetencija koje su iskazali poslodavci	39
Slika 6.	Pivot-analiza - skupine strukovnih kompetencija koje su iskazali poslodavci	39
Slika 7.	Pivot analiza - skupine općih i strukovnih kompetencija koje je iskazala visokoškolska ustanova	41
Slika 8.	Pokazatelji tržišta rada po podsektorima	48
Slika 9.	Dobna struktura radne snage u RH 2010. godine	49
Slika 10.	Dobna struktura radne snage u sektoru Tekstil i koža 2010. godine	49
Slika 11.	Obrazovna struktura radne snage u RH 2010. godine	50
Slika 12.	Obrazovna struktura radne snage u sektoru T/K 2010.	51
Slika 13.	Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010./2011.	53
Slika 14.	Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama	55
Slika 15.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i sektoru od 2006. do 2011. godine	56
Slika 16.	Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru	59
Slika 17.	Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru	59
Slika 18.	Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011. (iz tablice 13)	61
Slika 19.	Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011. (iz tablice 14)	62
Slika 20.	Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma	63
Slika 21.	Neto plaće u podsektoru	83
Slika 22.	Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektoru	84
Slika 23.	Vrste ugovora o radu u sektoru	84
Slika 24.	Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta	85
Slika 25.	Proces planiranja kvalifikacija	91

Popis tablica

Tablica 1.	Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu (15-64) 2010. godine	21
Tablica 2.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz sektora T/K	30
Tablica 3.	Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz sektora T/K	33
Tablica 4.	Pivot-analiza - skupine kompetencija po izboru velikih poslodavaca	40
Tablica 5.	Pivot-analiza - skupine kompetencija po izboru mikroposlodavaca	41
Tablica 6.	Programi u sektoru u koje su se učenici upisivali u šk. godini 2009./2010.	54
Tablica 7.	Prikaz broja upisanih učenika/studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih pet godina	55
Tablica 8.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru od 2006. do 2011. godine	55
Tablica 9.	Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima	58
Tablica 10.	Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama	60
Tablica 11.	Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama	61
Tablica 12.	Sadržaji četverogodišnjih programa i njihova preklapanja (podsektor tekstil)	68
Tablica 13.	Sadržaji trogodišnjih programa i njihova preklapanja (podsektor Tekstila)	69
Tablica 14.	Prijedlog programa/kvalifikacija za trogodišnje i četverogodišnje programe za sektor T/K	70
Tablica 15.	Broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007. - 2010.	72
Tablica 16.	Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci	73
Tablica 17.	Mogućnost nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.	73
Tablica 18.	Broj bivših učenika obrazovnog sektora koji su šk. god. 2009./2010. neposredno nakon završenog srednjeg obrazovanja upisali studij, prema tipu i smjeru studija	74
Tablica 19.	Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora. Adekvatnost razine kvalifikacija i pojavnost rada u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu.	75
Tablica 20.	Komparativni prikaz obrazovnih i ishoda na tržištu rada	79
Tablica 21.	Sati rada u podsektorima	85
Tablica 22.	Zamjena radne snage u sektoru T/K	90

Uvod

Sektor tekstila i kože (T/K) ranije je bio jedan od najvažnijih sektora u proizvodnji. I zaposlenost i novostvorena vrijednost značajno su pridonosile BDP-u, a tvrtke su u gospodarskom pejzažu nekadašnje Jugoslavije bile naširoko rasprostranjene. Tekstilna i kožna industrija na području Republike Hrvatske, a posebice Sjeverozapadne Hrvatske, ima dugogodišnju proizvodnu tradiciju te veliki udjel u ukupnom broju zaposlenih, kao i u cjelokupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni. Međutim, zbog globalizacije ove vrste djelatnosti, važnost sektora T/K, koji se temelji na proizvodnji tekstila, proizvodnji kože, proizvodnji odjeće i kožnih predmeta, gubi svoju konkurentsku poziciju u odnosu prema jeftinom uvozu. Gospodarska recesija koja je zahvatila područje Republike Hrvatske velikim se dijelom odrazila i na stanje u tekstilnoj industriji koje je izuzetno teško, što se očituje i u zatvaranju mnogih tvornica te gubljenju velikog broja radnih mjesta. Od kada je započela svjetska gospodarska kriza procjenjuje se da radnici u tekstilnoj industriji svakodnevno ostaju bez posla. U Hrvatskoj se u razdoblju od 2001. do 2010. godine broj zaposlenih u djelatnosti proizvodnje tekstila i odjeće smanjio za 45,9%, a ukoliko usporedimo 2009. i 2010. godinu, pad je 4,2%. U Europskoj Uniji tekstilna i odjevna industrija također bilježi negativne trendove. Prema podacima Euratexa, ta je branša 2010. godine imala negativne trendove kad je riječ o broju tvrtki i zaposlenih u sektoru (broj tvrtki ukupno se smanjio za 7,6%, a broj radnika za 7,4%).

Iako obilježja prerađivačke industrije imaju zajednička obilježja, ipak postoje i značajne razlike. Proizvodnja tekstila i odjeće bilježi smanjenje broja zaposlenih, dok proizvodnja kože i srodnih proizvoda stagnira jer je prošla vrijeme naglog pada broja zaposlenih u zadnjih deset godina. Osim toga, obrti su specifični po pružanju usluga proizvodnje, popravljanja, čišćenja i održavanja tekstila, odjeće, obuće, kožne galanterije i modnih proizvoda. Modni su sadržaji sastavni dio svih sadržaja kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti koje su dio međusektora. Specifičnost je radne snage u sektoru T/K zapošljavanje u prerađivačkoj industriji, samozapošljavanje kroz osnivanje vlastitog obrta, trgovine i poduzeća te rad u međusektorskim djelatnostima. Stalne promjene koje se događaju na tržištu moraju biti poticaj novim znanjima, edukacijama i prilagođavanjima, kako bi poduzetnici mogli opstati na ovako dinamičnom tržištu.

Stoga postoji očita potreba da se redefinira strategija u sektoru T/K i započne izgradnja vještina koje će podržati novu konkurentnu poziciju sektora. Veliki su izazovi s kojima se sektor suočava. Kako u sektor privući visoko kvalitetne ljudske resurse i osigurati proizvode koji će imati veću komponentu novostvorene vrijednosti i opravdati veće zarade? Kako pronaći nišu na vrlo kompetitivnim izvoznim tržištima koja se brzo mijenjaju, s obzirom na relativno visoke troškove proizvodnje u Hrvatskoj? Kako obrazovni sektor može pratiti potrebe poslodavaca za vještinama i predviđati buduće vještine koje su potrebne za zaokret?

NAŠ PRISTUP

Ključna je pretpostavka prikazane metodologije da su znanja i vještine koje se stječu u obrazovnim institucijama, ali i kroz radno i životno iskustvo, glavni generator novih proizvoda, tehnologija i ideja važnih za ostvarenje gospodarskog razvoja, a time i društvenog blagostanja. Stoga je ključ rasta i razvoja gospodarstva, kao i politika razvoja u unaprjeđivanju ljudskih potencijala, u skladu s kratko- i dugoročnim potrebama gospodarstva, zajednice i pojedinca.

Za svijet obrazovanja najvažnije je prepoznati sadašnju i buduću potražnju za znanjima koja će biti potrebna za gospodarski razvoj. Kroz vrijeme, kako se struktura gospodarstva mijenja prema potrebama potrošača na domaćem i globalnom tržištu, tako se mijenja i struktura znanja i vještina. Održavanje konkurentnosti moguće je samo ako su takva neophodna znanja i vještine prisutne u obrazovnim ishodima, standardima i kvalifikacijama koje donose obrazovni programi.

OSNOVNI POJMOVI KORIŠTENI U SEKTORSKOM PROFILU¹

POJAM	OBJAŠNENJE
Sektor	Skup znanja i vještina koji predstavljaju jedno homogeno područje znanja. U RH danas poznajemo 13 obrazovnih sektora u području strukovnog obrazovanja.
Djelatnost	Skup poslovnih subjekata koji se bave istom vrstom gospodarske aktivnosti, npr. poljoprivreda.
Zanimanje	Skup znanja i vještina koji se stječu na radnom mjestu u određenom području znanja. Primjenom znanja iz sektora generiraju se zanimanja.
Obuhvat sektora	Broj zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora i vrijednost koju ta zanimanja stvaraju.
Indikator koncentracije	Udio zaposlenih sa zanimanjima iz sektora u nekoj djelatnosti.
Radno sposobno stanovništvo u sektoru	Sve osobe stare 15+ ili 15-64 godine koje imaju zanimanja iz sektora – ukupna moguća ponuda rada u sektoru.
Aktivno stanovništvo u sektoru	Osobe sa zanimanjima iz sektora koje rade ili žele raditi – mogu biti zaposlene ili nezaposlene i ukupno čine radnu snagu.
Kompetencija	Skup znanja i vještina koje osoba zna primijeniti u praksi, a podrazumijeva i pripadajuću samostalnost i odgovornost u radu.
Ishod učenja	Skup znanja i vještina te pripadajuće samostalnosti i odgovornosti koje je osoba stekla učenjem i dokazuje ih nakon postupka učenja.

METODOLOGIJA

Okosnica je metodologije analiziranje ponude i potražnje za znanjima i vještinama sektora Tekstil i koža. Ponudu rada u određenom momentu čine svi radnosposobni stanovnici (od 15 do 64 godine) koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz obrazovnog sektora Tekstil i koža. Oni mogu biti zaposleni, nezaposleni ili neaktivni, a njihove obrazovne, dobne i spolne karakteristike bit će prikazane tijekom

¹ Detaljno o osnovnim pojmovima u Priručniku za korištenje profila sektora.

analize. S druge strane, potražnja za znanjima i vještinama može se prepoznati preko historijske analize zapošljavanja po zanimanjima u vremenu, kao i pomoću analize slobodnih radnih mjesta. Cilj je usporediti strukturu ponude sa strukturom potražnje, kako u smislu brojnosti sektorskih zanimanja (imamo li dovoljno radne snage s određenim zanimanjima?), tako i u smislu relevantnosti obrazovnih programa za sektorska zanimanja i njihovih standarda kvalitete prema promjenjivim potrebama gospodarskih subjekata koje su rukovođene razvojem tehnologija, zahtjevima tržišta i konkurencijom.

Slika 1. Sustav usklađivanja zanimanja i kvalifikacija

Ponuda i potražnja za znanjima i vještinama analizira se na dvije razine. Prva je razina sektorskih zanimanja. Kada se utvrde ključna zanimanja nekog sektora, analiza se spušta na razinu radnih mjesta na kojima se analiziraju kompetencije potrebne za ostvarenje kvalitete, efikasnosti i učinkovitosti na radnom mjestu. Svaka od razina analize ima svoje alate koji će također biti opisani u Priručniku za pripremu profila sektora. Na slici 1 prikazan je sustav koji opisuje glavne metodološke odrednice korištene u ovoj analizi.

Metodološki će analitičke podloge za razvoj standarda zanimanja kretati s analizom sektorskih zanimanja. Nakon određivanja sektorskih zanimanja, empirijskim će se putem, korištenjem ankete o radnoj snazi, istražiti prisutnost danih zanimanja u gospodarskim djelatnostima kako bi se otkrila disperzija korištenja sektorskih znanja i vještina. Na taj će se način prepoznati ključne djelatnosti koje u najvećoj mjeri koriste sektorska znanja i pratit će se dugotrajna kretanja u prihodima i zaposlenosti ključnih djelatnosti.

Kada se prepoznaju ona zanimanja koja su najvažnija za navedene djelatnosti, prijeći će se na analizu radnih mjesta u poduzećima korištenjem upitnika o radnim mjestima i kompetencijama. Na temelju te analize kategorizirat će se vrste kompetencija koje bi trebale biti pretočene u obrazovne ishode i biti dijelom sektorskih standarda kvalifikacija.

U nastavku je opis korištene metodologije te prikaz osnovnih skupina informacija (poglavlja) koje su prezentirane ovim profilom sektora, kao i dio metodoloških postavki koje su korištene. Detaljan opis korištene metodologije dan je u Priručniku za pripremu profila sektora i Priručniku za korištenje profila sektora.

1. POTRAŽNJA ZA ZANIMANJIMA

U ovom će poglavlju biti prikazani podatci o potražnji za sektorskim zanimanjima.

- 1.1. **Obuhvat sektora** - Prikazat ćemo ga brojem i vrstama zanimanja koja koriste znanja i vještine sektora. Radi se o izboru zanimanja u sektoru ili podsektorima koje su iz NKZ odabrali stručnjaci iz Sektorskog vijeća te o ukupnim podacima o broju zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih na razini RH. U ovom profilu sektora bit će odvojeno prikazan obuhvat po podsektorima. Detaljnije o korištenju ovih pokazatelja dostupno je u poglavlju 6.1. Priručnika za korištenje profila sektora (u daljnjem tekstu Priručnik) i adekvatno za ostala poglavlja profila sektora.
- 1.2. **Upotreba sektorskih zanimanja** - Kada utvrdimo koja su sektorska zanimanja, ispitat ćemo u kojim su gospodarskim djelatnostima takva zanimanja prisutna, koristeći anketu o radnoj snazi za 2010. godinu. To ćemo prikazati jednostavnim indeksom KONCENTRACIJE kojim ćemo definirati do koje su mjere zastupljena tipična zanimanja u svakom od gospodarskih sektora.
- 1.3. **Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima** - Za one sektore za koje se uspostavi visoka razina koncentracije, analizirat ćemo dugoročne trendove u zaposlenosti te ispitati financijsko poslovanje tih djelatnosti u vremenu (promjene od 2000. do 2011. godine) iz podataka FINE. Na taj ćemo način vidjeti radi li se o gospodarskim djelatnostima koje imaju dugoročni rast ili pad. O tome će ovisiti i ponuda i potražnja za zanimanjima koja su ključna u svakom sektoru.
- 1.4. **Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih** - Praćenje poslovnih rezultata subjekata koje posluju unutar ključnih gospodarskih djelatnosti (onih koje zapošljavaju značajan broj kadrova iz sektora, odnosno podsektora) te praćenje ukupne zaposlenosti u tim poduzećima može biti kvalitetna podloga za predviđanje budućih potreba, posebno ukoliko su ovi pokazatelji dostupni na županijskoj razini, odnosno ako se odnose na duže vremenske serije.
- 1.5. **Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže** - Bit će istaknuta ona zanimanja u kojima se tražitelji zaposlenja teško zapošljavaju, kao i ona gdje poslodavci ne mogu naći odgovarajući kadar.

2. POTRAŽNJA ZA KOMPETENCIJAMA

U ovom poglavlju bit će prikazani podatci o potražnji za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja, odnosno radnih mjesta.

- 2.1. **Matrica kompetencija** – Predstavljena je u Dodatku 4 ovog profila sektora te u tabličnom obliku sadrži potrebne kompetencije po zanimanjima, odnosno radnim mjestima na razini srednjoškolskog strukovnog obrazovanja. Kao podloga za prikupljanje potrebnih kompetencija korištena je anketa provedena među poslodavcima u oba podsektora, anketa provedena u visokoškolskim obrazovnim ustanovama te dodatni izvori podataka; strateški nacionalni i razvojni dokumenti EU-a (npr. strategije industrijskih grana), predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru, Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje i drugi.
- 2.2. **Zaključak o potrebnim kompetencijama** – daje zaključke o potrebnim kompetencijama i njihovim izvorima koje bi trebalo uvrstiti u buduće kvalifikacije i koje treba podržati obrazovnim programima (kurikulumima) do razine složenosti 4 prema Hrvatskom kvalifikacijskom

okviru. Unutar ove analize bit će navedena i očekivanja tehnološkog razvoja te smjernice razvoja obrazovnih programa, kako bismo pratili buduće očekivane napretke u smislu razvoja tehnologije.

3. PONUDA ZANIMANJA I KOMPETENCIJA

- 3.1. **Indikatori tržišta rada** - Ovdje će biti prikazani indikatori tržišta rada za svaki od sektora, npr. stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, stopa aktivnosti. Analizirat će se struktura registriranih nezaposlenih po zanimanjima i zapošljavanju iz evidencije tijekom 2010. godine.
- 3.2. **Dobna i obrazovna struktura radne snage** - demografska situacija u Hrvatskoj uvjetuje sve manje kontingente mladih, što smanjuje i ponudu rada, pogotovo u nekim manje popularnim zanimanjima. Vrlo često nećemo imati zamjene postojeće radne snage, budući da su dobne skupine koje odlaze u mirovinu brojčano veće od onih koje ulaze u radnu snagu. To znači da će se prosječna dob radne snage povećavati, što utječe i na njezinu fleksibilnost, pokretljivost, sklonost učenju i produktivnost.
- 3.3. **Zanimanja prema razini obrazovanja** - Mogućnost širenja sektora uvelike ovisi o gospodarskim uvjetima, ali isto tako i o dobnoj i obrazovnoj strukturi u sektoru. Dobro je poznato da niža obrazovna razina, pogotovo ako je povezana sa starijom dobi, ne daje nade da se pojedinci uključuju u procese učenja i stjecanja novih kvalifikacija.
- 3.4. **Analiza obrazovnih programa** – U ovom ćemo dijelu analizirati strukturu upisa po obrazovnim programima i njegove karakteristike kroz vrijeme. Ovaj nam segment govori o interesu mladih za pojedine programe, ali indirektno i o njihovoj percepciji u kojoj će mjeri dobivene kvalifikacije biti tražene na tržištu rada. Upisi i kvote također su odraz politike u području obrazovanja te je moguće uočiti njezine dobre i loše strane.
- 3.5. **Kvalitativna analiza obrazovnih programa** – Rezultatima provedene analize potreba na tržištu rada; zanimanjima i dobivenim skupinama potrebnih kompetencija (unutar matrice kompetencija) trebalo bi pridružiti kvalifikacije s ishodima učenja koji su najbliže iskazanim potrebama na tržištu rada, ali tako da se grupira sve što je moguće i da sva zanimanja budu pokrivena minimalnim brojem kvalifikacija koje se razlikuju u manjem postotku specifičnih jedinica.
- 3.6. **Nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja** – Prikaz uspješnosti zapošljavanja prema obrazovnim programima (kvalifikacijama) u sektoru mnogo nam govori o uspješnosti obrazovnog sustava, odnosno njegovoj usklađenosti s potrebama gospodarstva, kako u smislu strukture obrazovanih, tako indirektno i u smislu sadržaja pojedinih kvalifikacija.
- 3.7. **Prelazak u visoko obrazovanje** – Kroz ovu je analizu predstavljeno bolje sagledavanje kvalitete kvalifikacija i njihove usklađenosti s potrebama i zahtjevima koje postavlja nastavak obrazovanja u visokoškolskom sustavu.
- 3.8. **Analiza odredišnih zanimanja** – Uspješnost pronalaska posla nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja svakako je važan indikator koji ukazuje na kvalitetu samog programa. Ipak, s gledišta opće društvene korisnosti, nije i ne može biti svejedno na kojim se odredišnim zanimanjima zapošljavaju osobe koje završe pojedini obrazovni program, jer ukoliko su to, primjerice, zanimanja za koja ih obrazovanje uglavnom nije pripremalo, tada se dovodi u pitanje i opravdanost provedbe takvih programa. Takva bi situacija bila dodatno štetna i za produktivnost radne snage, a posljedično i za konkurentnost gospodarstva pa je kod planiranja obrazovnih politika nužno voditi računa o ovom pokazatelju.

3.9. Komparativni prikaz obrazovnih ishoda i ishoda na tržištu rada prema obrazovnim sektorima – Prikazuje razlike pojedinih sektora prema kriterijima zapošljivosti, vertikalne prohodnosti i usklađenosti obrazovnih programa sa zanimanjima na kojima se po prvi puta zapošljavaju učenici koji završe strukovno obrazovanje. Ova analiza služi kao referentna usporedba uspješnosti obrazovnih programa po sektorima.

4. UVJETI NA TRŽIŠTU RADA ZA SEKTORSKA ZANIMANJA

- 4.1. Neto plaće** - Neto plaća u sektoru otkriva koliko je znanje iz nekog obrazovnog sektora vrjednovano na tržištu. Ako je prosječna plaća zaposlenih sa zanimanjima iz sektora niža od prosječne plaće u gospodarstvu, možemo očekivati smanjivanje interesa mladih za upis u sektorske obrazovne programe, ali i razine produktivnosti rada na kojoj se odvija upotreba tih znanja i vještina. Niske plaće obično govore o niskoj produktivnosti rada, a time i upitnoj konkurentnosti na dulji rok, budući da se u našim uvjetima teško može postići troškovna konkurentnost u odnosu na zemlje u kojima su razina troškova života i prihodi po satu mnogo niži. Kod takvih je proizvodnji pitanje vremena kada će se preseliti u zemlje gdje je niska cijena rada dugoročnije osigurana, što nije slučaj s Hrvatskom.
- 4.2. Ugovori o radu** - Vrsta ugovora koji se nude za određena sektorska zanimanja govore o razini pravne sigurnosti koju zaposlenici sa sektorskim zanimanjima mogu očekivati na tržištu rada. Ako dominiraju ugovori o radu na neodređeno vrijeme, moguće je da se radi o poslovima na kojima se mora ponuditi sigurnost da bi se osigurala odgovarajuća ponuda rada.
- 4.3. Sati rada, veličina poduzeća i vlasnička struktura** - Ovo su također elementi koji utječu na odluku o razvoju karijere prema određenim zanimanjima i ovdje će biti prikazani za oba podsektora u sklopu sektora Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija.

5. USKLAĐIVANJE PONUDE I POTRAŽNJE

- 5.1. Zamjena postojeće radne snage** – Ova analiza pokazat će ukupna kretanja priljeva i odljeva radne snage u ključnim djelatnostima za sektor Tekstil i koža po županijama, uzevši u obzir obrazovnu ponudu i potražnju na tržištu radne snage. Kao rezultat ove analize moći će biti doneseni zaključci i smjernice za kreiranje upisnih politika.
- 5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora** – Bit će prikazane i druge moguće upotrebe rezultata analize na području regionalne razvojne politike, strategije i razvoja ljudskih resursa, industrijske politike, kao i podloge za posredovanje i informiranje o razvoju karijere.

SMJER DALJNJE ANALIZE

Ova se analiza mora smatrati početnom analizom sektora i potrebno je u budućnosti produbiti pristup u nekoliko smjerova. Prvo, bilo bi korisno napraviti analizu kretanja zaposlenosti po zanimanjima kroz vrijeme analizom više anketa o radnoj snazi, jer upravo dugoročni trendovi daju dobru osnovu za predviđanje budućih kretanja. Također, potrebno je prikupiti detaljne podatke o potrebnim kompetencijama za radna mjesta u području sektora Tekstil i koža, kako bi se i za taj podsektor pripremila matrica kompetencija i kako bi se donijeli zaključci o sadržaju budućih kvalifikacija.

Osim navedenih 18 temeljnih analiza i prikaza, u idućim verzijama profila sektora moguće je po potrebi uvesti dodatne analize koje će dopunit sektorski profil. Tu je kao područje mogućeg daljnjeg rada vidljiv nedostatak analize aktualne ponude kompetencija unutar postojećih obrazovnih programa.

1. Potražnja za zanimanjima

1. Potražnja za zanimanjima

1.1. Obuhvat sektora

Sektor Tekstil i koža u strukovnom obrazovanju obuhvaća 10 četverogodišnjih obrazovnih programa i 20 trogodišnjih programa (od kojih su sedam JMO (obrtičkih) programa), što čini ukupno 30 obrazovnih programa. Obrazovni je sektor generirao oko 120 različitih zanimanja u području tekstila i kože. Zbog potpunosti analize valja napomenuti da se radi o zanimanjima koja se odnose na sve dostupne obrazovne razine (ne samo na one koje pruža srednjoškolsko obrazovanje). Ovo je važno zbog stjecanja uvida u ukupnu potražnju za sektorskim zanimanjima u gospodarstvu, jer učenici koji danas započinju svoje obrazovanje u strukovnom obrazovanju sutra možda nastave razvoj karijere kroz visokoškolski obrazovni sustav prema višim kvalifikacijama unutar sektora. U Dodatku 1 prikazana su sva zanimanja u sektoru Tekstil i koža koja su članovi sektorskog vijeća odabrali iz Nacionalne klasifikacije zanimanja (NKZ), a ovdje je prikazana ukupna ekonomska aktivnost radnosposobnog stanovništva u dobi od 15 do 64 godine koji imaju sektorska zanimanja.

Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu

	radnosposobno stanovništvo	radna snaga	zaposleni	nezaposleni	neaktivni
TEKSTIL I KOŽA	96 076	52 594	42 522	10 072	43 483
ukupno RH	2 182 465	1 638 298	1 488 856	149 441	544 167
udio TEKSTIL I KOŽA, %	4,40	3,21	2,86	6,74	7,99

Tablica 1. Ekonomska aktivnost po sektorskim zanimanjima u gospodarstvu (15-64) 2010. godine

Ukupni ljudski potencijali u sektoru, tj. sve osobe koje imaju zanimanja u području Tekstila i kože, mogu se prikazati kao zbroj aktivnog stanovništva ili radne snage i neaktivnog stanovništva. Radnu snagu čine zaposleni i nezaposleni s navedenim zanimanjima. Prema tome, ukupno raspoloživo stanovništvo u 2010. za zanimanjima u području T/K brojilo je 96 076 osoba. Od toga je broja 42 522 bilo zaposleno, a 10 072 je bilo nezaposleno, što je zajedno rezultiralo u radnoj snazi od 52 594² osobe. Neaktivnih sa sektorskim zanimanjima u dobi od 15 do 64 godine bilo je 43 483, pri čemu se radi o studentima ili osobama koje ne žele ili ne mogu raditi. U odnosu na ukupno radnosposobno stanovništvo, ljudski resursi iz sektora T/K čine svega 4,40% ukupnog radnosposobnog stanovništva, 3,21% radne snage, 2,86% zaposlenih, 6,74% nezaposlenih i 7,99% neaktivnog stanovništva.

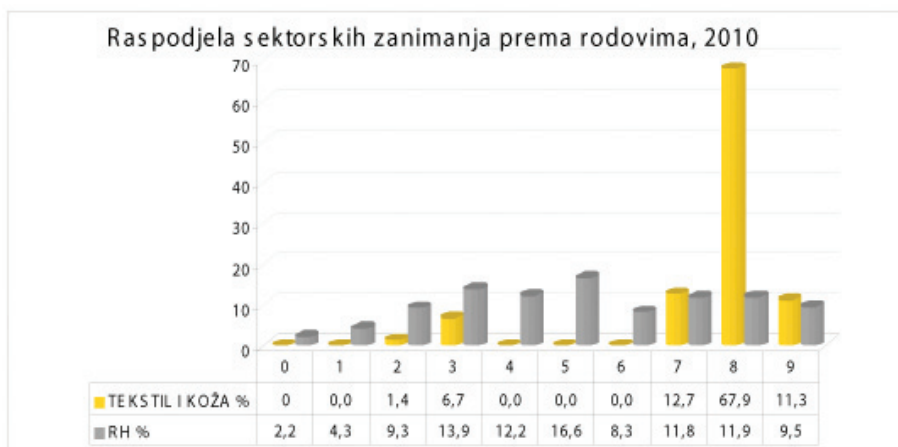
Prema ovim osnovnim podatcima, obuhvat sektora T/K prema brojnosti radnosposobnog stanovništva i broju zaposlenih za sada nije značajan u hrvatskim razmjerima. U posljednjem razdoblju zabilježen je značajan pad zaposlenosti u sektoru T/K u Hrvatskoj, ali i u Europskoj uniji.

² Premda su prikazani detaljni podatci, potrebno je znati da se kroz anketu o radnoj snazi dobivaju samo procjene stvarnih brojeva na temelju uzorka, a time se ne može dobiti odgovarajuća preciznost. Prema tome, svaka procjena odnosi se na približan, a ne i stvaran broj zaposlenih, nezaposlenih i neaktivnih stanovnika.

Valja napomenuti da su anketom o radnoj snazi obuhvaćene i sve osobe koje su radile ili rade u navedenim zanimanjima, iako možda nemaju formalne kvalifikacije za takav rad, ali obavljaju aktivnosti za koje su potrebna znanja i vještine iz obrazovnog sektora T/K.

RODOVI ZANIMANJA U PODSEKTORIMA I DOMINANTNE RAZINE SLOŽENOSTI

U svakom obrazovnom sektoru prisutna su zanimanja koja zahtijevaju poznavanje struke od najjednostavnijih do najkompleksnijih zahtjeva, tj. od osobe koja radi jednostavne poslove na šivaćem stroju (šivač) do istraživača na tehnološki najzahtjevnijim poslovima dizajniranja i konstruiranja odjeće i/ili obuće, kao što je to u sektoru T/K. Interesantno je analizirati svaki od obrazovnih sektora upravo prema rodovima zanimanja i prema udjelu kompleksnih zanimanja. Koliko u sektoru T/K ima upravljačkih zanimanja, koliko stručnih i znanstvenih, a koliko strukovnih i jednostavnih zanimanja? Svako zanimanje pripada jednom rodu kojih u klasifikaciji zanimanja poznajemo devet. Rod 1 okuplja direktore, zakonodavce i ravnatelje, rod 2 okuplja stručnjake i znanstvenike, rod 3 su inženjeri i tehničari, rod 4 su službenici, rod 5 su uslužna i trgovačka zanimanja, rod 6 su poljoprivredna zanimanja, rod 7 su zanimanja u obrtu, rod 8 su rukovatelji strojevima i alatima, a u rodu 9 nalaze se jednostavna zanimanja za koja ne treba srednja škola. Rod 0 rezerviran je za vojna zanimanja. Za svaki obrazovni sektor strateški cilj u ekonomiji znanja trebao bi biti da se poveća udio zanimanja koja imaju veću komponentu znanja, za koju je potrebno više godina učenja ali i relevantnog radnog iskustva. Unutar svakog roda razine složenosti poslova su drugačije. Tako je u rodu 9 razina složenosti poslova vrlo niska, repetitivna i često ne zahtijeva posjedovanje određenih kvalifikacija, dok je razina složenosti koja se procjenjuje potrebnim godinama školovanja kod roda 2 i 3 mnogo viša.

Slika 2. Podsektori prema rodovima zanimanja

Na slici 2 prikazali smo raspodjelu zanimanja u sektoru T/K po rodovima. Vidimo da je najveća frekvencije skupina zanimanja u sektoru T/K u rodu 8. Ta činjenica govori o većoj dominaciji rukovatelja strojevima i alatima. Slijede skupine zanimanja u rodu 7 i 9, gdje se nalaze zanimanja u obrtu i jednostavna zanimanja.

Budući da je razina složenosti povezana s rodovima zanimanja, slijedi da zanimanja u sektoru T/K najvećim dijelom koriste znanja iz strukovnog obrazovanja (trogodišnji i četverogodišnji programi).

U čitavom sektoru ne pojavljuju se zanimanja iz rodova 1, 4, 5 i 6. Općenito možemo zaključiti da ovaj sektor ima zanimanja s manjim udjelom znanja od prosjeka RH, što će dovesti i do nižih plaća, odnosno manjeg doprinosa konkurentnosti gospodarstva nego je to slučaj s nekim drugim sektorima.

1.2. Upotreba sektorskih zanimanja

Svako planiranje kvalifikacija i strategija razvoja obrazovnog sektora nužno podrazumijeva spoznaj u o vrsti upotrebe sektorskih zanimanja. Najjednostavniji je način koji nas može uputiti u to kako se koriste znanja iz sektora istražiti gdje su zaposlene osobe s takvim zanimanjima. Cilj bi svakoga obrazovnog sektora s pripadajućim obrazovnim programima trebao biti da se ostvari što veća potražnja za znanjima i vještinama sektora. Stoga je važno znati u kojoj se djelatnosti najviše koriste sektorska zanimanja, kako bi obrazovni programi mogli planirati obrazovne ishode koji odgovaraju potrebama djelatnosti u kojima se nalaze. Na primjer, upotreba znanja iz tekstilne tehnologije koristi se na drugačiji način u proizvodnji odjeće nego kod obuće. Da bi pripremili radnu snagu za rad u navedenim djelatnostima, redovni obrazovni programi, kao i programi cjeloživotnog učenja, moraju nuditi znanja koja će omogućiti različitu primjenu u više gospodarskih djelatnosti. Takav će pristup pomoći u profesionalnoj mobilnosti osoba sa zanimanjima iz sektora iz jedne djelatnosti u drugu uz dodatno osposobljavanje koje je potrebno za uspješnu prilagodbu.

Metoda koju smo koristili da prikazemo koncentraciju sektorskih zanimanja u različitim djelatnostima u gospodarstvu analiza je ankete o radnoj snazi iz 2008. godine (godina je odabrana namjerno, a označava razdoblje prije početka recesije). Ta nam anketa omogućava da procijenimo broj zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u svakoj grani djelatnosti u gospodarstvu.

Ako je u nekoj grani djelatnosti prisutan velik broj sektorskih zanimanja, možemo pretpostaviti da će gospodarski rast ili pad te grane djelatnosti u velikoj mjeri utjecati na potražnju za znanjima i vještinama iz obrazovnog sektora. Neki sektori imaju koncentraciju zanimanja u jednoj do dvije djelatnosti, dok su drugi prisutni u manjem obujmu u velikom broju različitih djelatnosti. Primjerice, obrazovni sektor Poljoprivrede, prehrane i veterine, kao i sektor Tekstila i kože, ima visoke koncentracije u malom broju djelatnosti. S druge strane, znanja iz sektora T/K imaju visoku razinu disperziranosti po svim granama djelatnosti, budući da je rasprostranjenost tih znanja kroz tehnološki razvoj postepeno osvajala sve gospodarske sektore. Ipak, postoje neke djelatnosti u kojima su sektorska zanimanja vrlo visoko zastupljena, a to su često upravo glavne industrije pa tako i one iz područja proizvodnje tekstila i kože, stoga je nužno pratiti brojčanu vrijednost njihovih potreba za kadrovima i njihove specifične potrebe iz repertoara znanja iz sektora.

Kod predviđanja potreba za određenim kadrovima ova će analiza pokazati kakva se potražnja za sektorskim zanimanjima može očekivati na kratki rok kako bi se mogle planirati upisne kvote. Za vjerodostojniju procjenu na srednji i dulji rok potrebno je pristupiti prognozama rasta svake od djelatnosti. Kad se zna kojim će tempom rasti pojedina djelatnost, rezultati ove analize mogu te informacije pretvoriti u upisne kvote koje će biti potrebne da zadovolje navedenu potražnju.

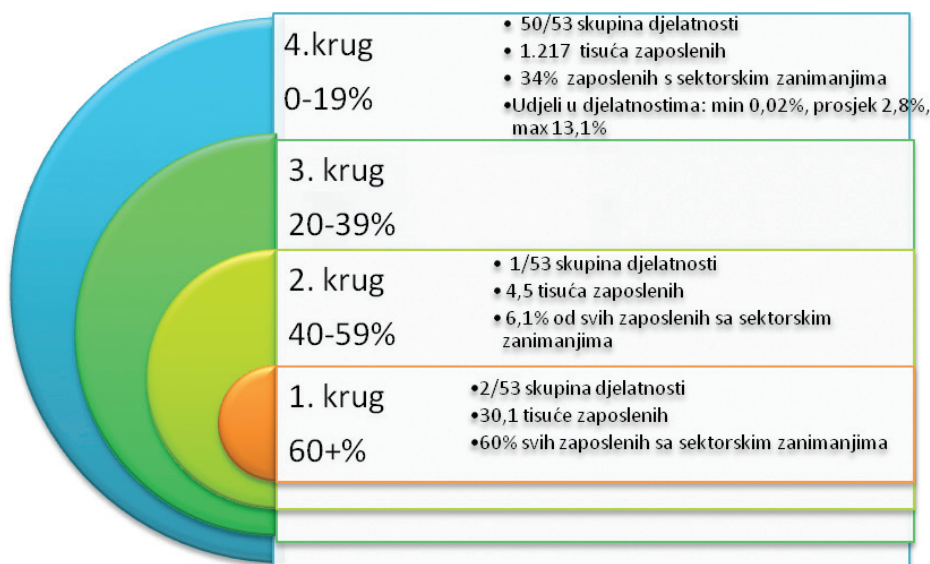
Osim brojnosti i odgovarajućih kvalifikacija koje se razlikuju prema upotrebi u raznim djelatnostima zbog prenosivosti znanja iz jedne djelatnosti u drugu, neophodno je osigurati i prepoznatljive standarde iza kojih stoje prepoznatljive kvalifikacije koje odražavaju različitu upotrebu sektorskih znanja u gospodarstvu.

Kod dobivanja koncentracije sektorskih zanimanja izračunat ćemo udio zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u ukupnom broju zaposlenih u svakoj grani djelatnosti. Udjele smo kategorizirali prema veličini u četiri kruga na sljedeći način:

- › 1. krug – više od 60% zaposlenih ima sektorska zanimanja
- › 2. krug – od 40 do 59% zaposlenih ima sektorska zanimanja
- › 3. krug – od 20 do 39% zaposlenih ima sektorska zanimanja
- › 4. krug – od 0 do 19% zaposlenih ima sektorska zanimanja.

Na shemama su prikazane koncentracije zaposlenih po granama djelatnosti u sklopu sektora Tekstil i koža.

Slika 3. Koncentracije zanimanja po djelatnostima

Izvor: Anketa o radnoj snazi, 2010., autorski izračun

Koncentraciju smo izrazili tako što smo uzeli zanimanja iz Ankete o radnoj snazi u pojedinim djelatnostima i razvrstali ih prema stupnju koncentracije prema gore navedenim razredima.

- › 1. krug – više od 60% zaposlenih ima sektorska zanimanja
  - Proizvodnja odjeće
  - Proizvodnja kože i srodnih proizvoda
- › 2. krug – od 40 do 59% zaposlenih ima sektorska zanimanja
  - Proizvodnja tekstila

› 4. krug – od 0 do 19% zaposlenih ima sektorska zanimanja

- Gradnja zgrada
- Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
- Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima
- Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića
- Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- Usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja krajolika
- Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikala
- Specijalizirane građevinske djelatnosti
- Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu
- Ostalo rudarstvo i vađenje
- Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
- Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo; tehničko ispitivanje i analiza
- Promidžba (reklama i propaganda) i istraživanje tržišta
- Obrazovanje
- Proizvodnja metala
- Poštanske i kurirske djelatnosti
- Telekomunikacije
- Knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti
- Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda
- Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- Proizvodnja električne opreme
- Popravak i instaliranje strojeva i opreme
- Skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom
- Proizvodnja pića
- Proizvodnja prehrambenih proizvoda
- Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda
- Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme
- Poslovanje nekretninama

- Proizvodnja papira i proizvoda od papira
- Djelatnosti zdravstvene zaštite
- Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i ple-tarskih materijala
- Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava
- Kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti
- Djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem
- Proizvodnja duhanskih proizvoda
- Skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada; uporaba materijala
- Uredske administrativne i pomoćne djelatnosti te ostale poslovne pomoćne djelatnosti
- Smještaj
- Vađenje sirove nafte i prirodnog plina
- Emitiranje programa
- Proizvodnja proizvoda od gume i plastike
- Ostala prerađivačka industrija
- Izdavačke djelatnosti
- Ostale osobne uslužne djelatnosti
- Tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa
- Popravak računala i predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo
- Ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
- Proizvodnja namještaja
- Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica
- Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka

Kod sektora **Tekstil i koža u prvom krugu koncentracije** (indeks koncentracije veći od 60%) nalaze se dvije skupine djelatnosti (agregirano na dvije znamenke NKD):

- › proizvodnja odjeće sa 23 163 zaposlena, od čega 18 231 zaposlen sa zanimanjem iz sektora T/K i udjelom zaposlenih sa sektorskim zanimanjima od 42,88%
- › proizvodnja kože i srodnih proizvoda sa 8888 zaposlenih od čega 7242 zaposlena sa zanimanjem iz sektora T/K i udjelom zaposlenih sa sektorskim zanimanjima od 17,03%.

Ukupno u prvom krugu radi 32 051 osoba, odnosno 25 473 osobe, što čini 59,91% svih zaposlenih osoba koje imaju sektorska zanimanja. Ključna skupina zaposlenih u ovom krugu očekivano se nalazi u djelatnostima vezanim za proizvodnju odjeće, obuće i srodnih proizvoda.

U **2. krugu** (indeks koncentracije 40 do 59%) se nalazi jedna skupina djelatnosti (agregirano na dvije znamenke NKD):

- › proizvodnja tekstila sa 4522 zaposlena, od čega 2583 zaposlena sa zanimanjem iz sektora T/K i udjelom zaposlenih sa sektorskim zanimanjima od 6,08%.

Ukupno u drugom krugu radi 6,08% svih zaposlenih osoba koje imaju sektorska zanimanja, odnosno 2583 osoba.

U **3. krugu** (indeks koncentracije od 20 do 39%) ne nalazi se nijedna skupina djelatnosti (agregirano na dvije znamenke NKD).

U **4. krugu** ima najviše različitih grana djelatnosti (čak 50), koje imaju niže udjele podsektorskih zanimanja, i to u prosjeku 2,76%. U tim granama djelatnosti radi 1 217 710 radnika, od čega je ukupno 14 465 ili 34% radnika s podsektorskim zanimanjima.

Ovakva vrsta rasprostranjenosti govori o koncentraciji podsektorskih zanimanja u svega nekoliko grana djelatnosti, od kojih je dominantna proizvodnja odjeće i o vrlo velikoj disperziji po 53 grane djelatnosti u gospodarstvu. Ovaj će podsektor stoga zbog vrlo velike disperzije uvelike ovisiti o nekoliko ključnih grana s velikom koncentracijom i velikim brojem zaposlenih te o kretanjima u gospodarstvu ukupno.

ZAKLJUČAK O STUPNJU KONCENTRACIJE ZANIMANJA PO GOSPODARSKIM DJELATNOSTIMA

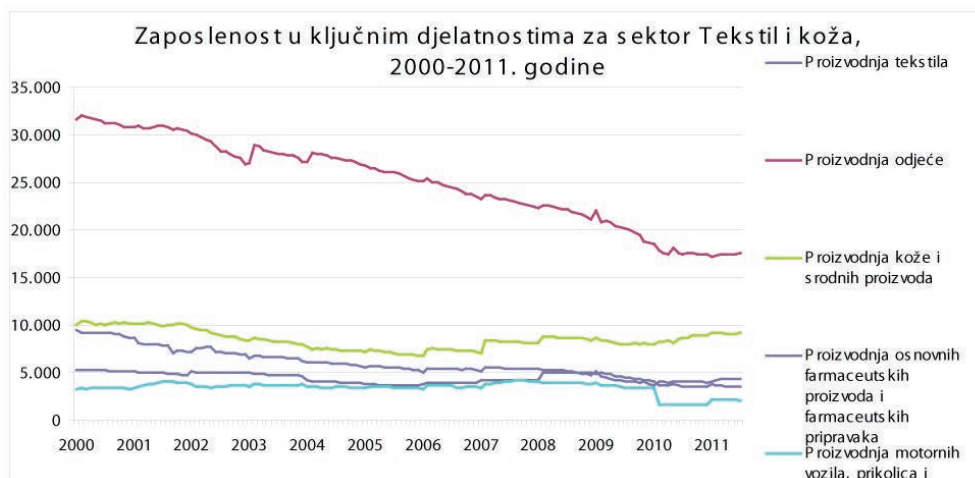
- › Obuhvat sektora T/K prema broju osoba koje imaju zanimanja iz ovog sektora nije značajan u ukupnom broju radnosposobnog stanovništva jer čini 4,40%, dok je udio u ukupnoj zaposlenosti 2,86%, a u ukupnoj nezaposlenosti 6,74%.
- › Radna snaga u sektoru T/K čini 3,21% ukupne radne snage te možemo zaključiti da ovaj sektor manje doprinosi zaposlenosti nego što je prisutan u radnosposobnom stanovništvu.
- › Disperzija zanimanja sektora T/K u gospodarstvu izražena je tako da postoji u 53 djelatnosti. Iako nema tipične disperzije, zanimanja ipak pokrivaju tri kruga obuhvata pa ih je vrijedno pratiti, pogotovo kod dugoročnih kretanja same djelatnosti.
- › Iako su tipične industrije iz područja T/K najčešće zastupljene u djelatnostima s većim koncentracijama podsektorskih zanimanja, i ostale djelatnosti imaju potražnju za tim zanimanjima, s obzirom na to da 34% tih zanimanja ne radi u djelatnostima koje su tipične za sektor.
- › Raširena upotreba zanimanja u velikom broju različitih djelatnosti upozorava na činjenicu da se prilikom planiranja upisa, tipa obrazovnih programa i njihovih obrazovnih ishoda mora voditi računa o različitim načinima upotrebe sektorskih i podsektorskih znanja i vještina, odnosno da kod selektiranja poslodavaca koji su relevantni za davanje preporuka o sadržaju kvalifikacija treba izabrati reprezentativan uzorak poslodavaca iz više djelatnosti, a ne samo iz onih tipičnih za sektor.

1.3. Dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim gospodarskim djelatnostima T/K

Kako bismo procijenili kretanje potražnje za sektorskim zanimanjima, analizirat ćemo dugoročna kretanja zaposlenosti u ključnim granama T/K. Prikazat ćemo grane djelatnosti iz prvog i drugog kruga i analizirati vremenske serije zaposlenosti od 2000. do 2011. godine. Može se očekivati da će rastom zapošljavanja u ključnim djelatnostima rasti i potražnja za sektorskim zanimanjima, ali može biti prisutna i suprotna tendencija. Kod grana djelatnosti u kojima je udio sektorskih zanimanja visok jasno je da će utjecaj kretanja ukupne zaposlenosti u tim granama na potražnju za znanjima i vještinama iz sektora biti snažan. Udio grane u ukupnoj zaposlenosti također je važan, premda sektorska zanimanja u njemu nemaju značajan udio.

Gospodarske djelatnosti koje ćemo pratiti:

- › proizvodnja tekstila
- › proizvodnja odjeće
- › proizvodnja kože i srodnih proizvoda
- › proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka
- › proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica.

Slika 4. Kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima iz sektora T/K

Izvor: Državni zavod za statistiku, 2011., Priopćenja 9.2.1, tablica 3. Zaposlenost po djelatnostima

Na slici 4 prikazano je kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima u sektoru Tekstil i koža u razdoblju od 2000. do 2011. godine.

Grana djelatnosti s najvećom zaposlenošću iz područja T/K je proizvodnja odjeće, gdje je bilo zaposleno i preko 30 tisuća radnika, ali je u promatranom razdoblju došlo do značajnog pada zaposlenosti. Proizvodnja kože i srodnih proizvoda druga je najpopularnija skupina djelatnosti prema zapošljavanju osoba sa zanimanjima iz sektora T/K. Razmjerno je stabilna, s blagim padovima i usponima broja zaposlenih u promatranom razdoblju.

Sektor je značajan na nacionalnoj razini, zapošljava niže obrazovanu uglavnom žensku radnu snagu i djeluje kao socijalni amortizer. Udio prihoda od prodaje podsektora proizvodnje kože i proizvoda od kože u ukupnoj industriji RH u posljednjim se godinama kreće na razini od 1,30%, koliko otprilike iznosi i udio u bruto dodanoj vrijednosti. Sektor je prisutan na domaćem i stranom tržištu. Najveći se dio proizvodnje izvozi, otprilike 70%, a od toga gotovo 90% u EU. U prethodnom razdoblju sektor je obilježio izrazito visok rast prihoda. Taj je rezultat, međutim, posljedica rasta prodajnih aktivnosti malog broja proizvođača koji su uvođenjem nove tehnologije (strana ulaganja) i radom za poznatog kupca postigli značajne rezultate. Ostatak sektora u načelu ne karakteriziraju dobri rezultati, nego se može govoriti o stagnaciji.

Proizvodnja tekstila pokazuje značajan pad zaposlenosti u promatranom razdoblju. Pad zaposlenosti u proizvodnji odjeće i proizvodnji tekstila uvjetovan je mnogim čimbenicima, od kojih je najvažnija gospodarska recesija koja je zahvatila i područje Republike Hrvatske te se velikim dijelom odrazila i na stanje u tekstilnoj industriji koje je izuzetno teško, što se očituje i u zatvaranju mnogih tvornica te gubljenju velikog broja radnih mjesta. Od kada je započela svjetska gospodarska kriza, procjenjuje se da u tekstilnoj industriji gotovo stotinjak radnika dnevno ostaje bez posla. Iako obilježja prerađivačke industrije imaju zajednička obilježja, ipak postoje i značajne razlike. Proizvodnja tekstila i odjeće bilježi značajno smanjenje broja zaposlenih, dok proizvodnja kože i srodnih proizvoda stagnira jer je prošla vrijeme pada broja zaposlenih u zadnjih deset godina i gotovo se približila broju zaposlenih na početku promatranog razdoblja.

Na slici 4 prikazali smo i neke od djelatnosti koje nisu iz područja T/K, ali mogu koristiti sektorska zanimanja, primjerice proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica.

1.4. Prihodi, broj poduzeća i zaposlenih³

Karakteristike ključnih djelatnosti mogu se prikazati i kroz financijske pokazatelje kao što je ukupan prihod, dobit i produktivnost rada te brojnost poduzeća koja su ekonomski aktivna u pojedinoj djelatnosti.

Također nam je važan i prostorni raspored djelatnosti pa ćemo u sljedećim tablicama prikazati podatke prema županijama. U tablici 2 sortirane su županije prema ključnim pokazateljima za gospodarske djelatnosti u 1. i 2. krugu koncentracije tekstila i kože. Ovim saznajemo kakav je financijski obuhvat gospodarskog sektora, brojnost poduzeća i zaposlenost⁴ te možemo izračunati i produktivnost rada, prosječnu zaposlenost po poduzeću itd.

³ Kod djelatnosti sektora Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija nismo u mogućnosti prikazati promjene prihoda i ostalih indikatora u razdoblju od 2003. do 2010. zbog promjene Nacionalne klasifikacije djelatnosti koja prethodno nije iskazivala podatke o ključnim djelatnostima ovog sektora

⁴ Zaposlenost iz ovog izvora nije jednaka kao iz Ankete o radnoj snazi niti se može izravno usporediti s podacima Državnog zavoda za statistiku

Tablica 2							
2010.	Prihodi (mil. KN)	Dobit (mil. KN)	Zaposleni	Broj pravnih osoba	Produktivnost rada (tis. KN)	Dobit po zaposlenom (tis. KN)	Udio županije u RH prema prihodima
Ukupno RH	598 132,68	28 186,73	859 794	96 661	695,67	32,78	
Sektor tekstil i koža	7617,02	349,12	29 815	925	255,48	11,71	100
Udio u RH %	1,27	1,24	3,47	0,96			
VŽ	2958,28	136,92	9398,00	81,00	314,78	14,57	38,84
ČA	932,78	43,49	3907,00	71,00	238,75	11,13	12,25
GZG	870,46	26,56	3224	214	269,99	8,24	11,43
PU	795,01	69,26	1368	68	581,15	50,63	10,44
KR	631,56	27,56	2.532	52	249,43	10,88	8,29
ST	257,98	17,54	1133	64	227,70	15,48	3,39
VU	165,82	6,78	1288	44	128,74	5,26	2,18
OS	162,07	5,86	1426,00	57,00	113,66	4,11	2,13
KA	147,77	1,88	690	35	214,15	2,73	1,94
RI	133,48	3,00	589	52	226,62	5,09	1,75
SB	106,69	1,79	451	20	236,56	3,97	1,40
BJ	103,53	1,90	950	28	108,98	2,00	1,36
ZG	103,32	1,75	559	47	184,84	3,13	1,36
PŽ	59,75	0,75	675	10	88,52	1,11	0,78
SI	58,40	1,22	534	20	109,35	2,28	0,77
KP	55,83	0,97	701	13	79,64	1,39	0,73
ZD	39,10	0,41	157	16	249,03	2,60	0,51
DU	17,66	1,01	40	14	441,47	25,26	0,23
VT	9,79	0,10	138	7	70,94	0,75	0,13
ŠI	7,74	0,36	55	11	140,68	6,56	0,10
GO	0,00	0,00	0	1	0,00	0,00	0,00

Tablica 2. Podatci za ključne djelatnosti koje koriste zanimanja iz sektora T/K

Izvor: FINA, 2010.

U tablici 2 prikazani su podatci samo za ključne djelatnosti (samo 1. i 2. krug koncentracije) koje koriste sektorska zanimanja iz tekstila i kože⁵. U tom je sektoru u 2010. godini generirano 7617,02

⁵ NKD 2007. djelatnosti; pri čemu se u podacima FINA-e prikazuju podatci **samo** za pravne osobe, dok su **isključene** institucije koje se financiraju iz državnog proračuna. Ovi podatci ne daju informacije o svim djelatnostima koje koriste

milijuna kuna prihoda, što je činilo 1,27% ukupnih prihoda pravnih osoba u gospodarstvu. Najveći dio prihoda stvoren je u Varaždinskoj županiji (VŽ), 2958,28 milijuna kuna ili 38,84%, dok je Međimurska županija (ČA), druga prema prihodima, imala prihod od 932,78 milijuna kuna ili 12,25%.

Positivna razlika između prihoda i rashoda vidljiva je i u iznosu dobiti nakon oporezivanja, koja je usprkos relativno visokim udjelima samih prihoda, ali i rashoda u ukupnom gospodarstvu sudjelovala u dobiti sa 1,24%. Zaposlenost koja ne uključuje samo sektorska zanimanja, nego i mnoga druga koja su potrebna za tu vrstu aktivnosti činila je 3,47% ukupne zaposlenosti, što pokazuje da T/K u ukupnoj zaposlenosti sudjeluje s većim postotkom nego što sudjeluje u prihodima i dobiti, a to ukazuje na nisku produktivnost rada koja je gotovo tri puta manja od hrvatskog prosjeka. S obzirom na to da su ove T/K djelatnosti bile raspoređene na 925 pravnih osoba, možemo izračunati da je prosječna veličina takve pravne osobe oko 31 zaposleni, što je 3,5 puta više od prosjeka zaposlenih po pravnoj osobi u čitavom gospodarstvu (8,89).

Produktivnost rada, kao i dobit po zaposlenom, ukazuje na velike razlike među županijama i ne prikazuje nikakvu izravnu korelaciju tih dvaju čimbenika. Najviša produktivnost iskazana je u području Istarske županije (581,15), gdje je ostvarena i najveća dobit (50,63), dok je najniža dobit u Virovitičko-podravskoj županiji (0,75), ukoliko izuzmemo Ličko-senjsku županiju s prikazanom dobiti 0,00, što je najvjerojatnije posljedica neproduktivnosti samo jedne pravne osobe koja niti nema zaposlenih osoba.

Iskazana prostorna nejednakost u gospodarstvu za ključne djelatnosti koje koriste znanja iz sektora T/K govori o potrebi opreza u planiranju kvota u svim županijama s obzirom na to da u nekima zapošljavanje zaostaje i nema značajne potrebe za kadrovima iz sektora. S druge strane, mnogi mladi koji ne žive u Zagrebu nalaze ovdje posla ili se uključuju u programe višeg i visokog obrazovanja. Potrebno je predložiti racionalnu mrežu programa koji se nude u obrazovnom sektoru, na što će utjecati i izmjene nastavnih planova i programa koje je nužno izvršiti. Primjerice, Krapinsko-zagorska županija ima dobru gospodarsku situaciju u ovom sektoru, ali se u županiji ne obrazuju potrebni programi za tržište rada.

Budući da se ipak može očekivati daljnja potreba za znanjima iz ovog podsektora, značajno je održati razinu srednje spreme u sektoru T/K kako bi se omogućilo postepeno zapošljavanje, i to na regionalnoj i lokalnoj razini. Dakle, očekuje se daljnja potreba za zanimanjima iz ovog sektora, ali s naglašenim izmijenjenim kompetencijama, stoga je potrebno razviti razinu srednje spreme i podići mogućnost vertikalne prohodnosti unutar obrazovnog sustava.

ZAKLJUČCI O OBUHVATU SEKTORA

- › Ovom su analizom otkrivene ključne djelatnosti koje najviše koriste sektorska zanimanja.
- › Prihodi koje ove djelatnosti stvaraju nisu značajni u hrvatskim razmjerima, s obzirom na to da su djelatnosti specifične za sektorska zanimanja T/K manje profitabilne od ostalih, budući da u glavnini ne ostvaruju dobit po zaposlenom veću od prosjeka RH (osim Istarske županije sa 50,63 tisuć. KN po zaposlenom).
- › Prostorna koncentracija vrlo je raspršena po županijama, iako dominira Varaždinska županija. Većina kapaciteta i prihoda ostvaruje se u administrativnom smislu u županijama s većim gradovima, jer su velike kompanije poput Varteksa i sličnih upravo tamo registrirane.

- › Premda su ove djelatnosti izuzetno važne zbog relativno visokih koncentracija sektorskih zanimanja, vidljivo je da se moraju pratiti i druge djelatnosti koje ne spadaju u tipična područja T/K, ali koriste njihova znanja.
- › Daljnja potreba za zanimanjima iz ovog sektora postoji, ali s naglašenim izmijenjenim kompetencijama, stoga je potrebno razviti razinu srednje spreme i podići mogućnost vertikalne prohodnosti unutar obrazovnog sustava.
- › Svi indikatori govore o potencijalu ovog sektora kroz sljedeće mehanizme:
  - širenje znanja i vještina sektora T/K u druge djelatnosti
  - rast ključnih sektora održivom dinamikom
  - prostorno širenje i ključnih i ostalih sektora
  - jačanje regionalne prisutnosti hrvatskih kompanija.

1.5. Slobodna radna mjesta – prikaz zanimanja koja poslodavci traže

Slobodna radna mjesta, kao i ukupna zaposlenost, dio su trenutačne potražnje za radnicima. Iskaz te potražnje prema sektorskim i podsektorskim zanimanjima može nam pomoći da razumijemo postoji li usklađenost s brojem osoba koje imaju takva zanimanja za kojima se iskazuje potreba. Hrvatski zavod za zapošljavanje, kao i većina javnih zavoda za zapošljavanje u EU, najčešće pokriva posredovanje za srednju i nižu stručnu spremu, što je slučaj sa sektorom Tekstil i koža. Premda još uvijek, naravno, dominira HZZ, kao posrednici se javljaju i privatni poduzetnici koji sami generiraju zapošljavanje i organiziraju interne natječaje.

U tablici 3 prikazani su podaci o nezaposlenima u sektoru T/K po spolu, slobodnim radnim mjestima za ta zanimanja, kao i stopa zapošljavanja. Stope zapošljavanja predstavljaju odnos broja zaposlenih iz evidencije i broja nezaposlenih s istim zanimanjima. Također su prikazane stope za mlade bez radnog iskustva.

SEKTOR 4 - TEKSTIL I KOŽA REGISTRIRANA NEZAPOSLENOST 2010. GODINE	UKUPNO RH	UKUPNO SEKTOR	% u RH
nezaposleni ukupno	319 845	16 159	5,1
nezaposleni muškarci	146 905	1358	0,9
nezaposlene žene	172 940	14 801	8,6
% žena	54,1	91,6	
nezaposleni bez radnog iskustva	54 160	1530	2,8
nezaposleni muškarci bez radnog iskustva	23 970	186	0,8
nezaposlene žene bez radnog iskustva	30 190	1344	4,5
% žena	55,7	87,8	
zaposleni iz evidencije - ukupno	141 105	5322	3,8
zaposleni iz evidencije - muškarci	64 845	284	0,4
zaposleni iz evidencije - žene	76 260	5038	6,6

% žena	54,0	94,7	
zaposleni iz evidencije - prvo zaposlenje - ukupno	17 107	325	1,9
zaposleni iz evidencije - prvo zaposlenje - muškarci	8146	18	0,2
zaposleni iz evidencije - prvo zaposlenje - žene	8961	307	3,4
% žena	52,4	94,5	
ukupno novoprijavljeni	289 234	9445	3,3
novoprijavljeni muškarci	144 590	707	0,5
novoprijavljene žene	144 644	8738	6,0
% žena	50,0	92,5	
novoprijavljeni - prvi puta traže - ukupno	51 605	901	1,7
novoprijavljeni - prvi puta traže - muškarci	26 353	89	0,3
novoprijavljeni - prvi puta traže - žene	25 252	812	3,2
% žena	48,9	90,1	
Slobodna radna mjesta	104 739	4363	4,2
NEZAPOSLENI PO RADNOM MJESTU	3,1	3,7	
STOPA ZAPOSŁJAVANJA	44,1	32,9	
STOPA ZAPOSŁJAVANJA ŽENA	44,1	34,0	
STOPA ZAPOSŁJAVANJA ŽENA BEZ RADNOG ISKUSTVA	29,7	22,8	
STOPA ZAPOSŁJAVANJA MUŠKARACA BEZ RADNOG ISKUSTVA	34,0	9,7	

Tablica 3. Registrirana nezaposlenost 2010. godine

Izvor: HZZ, 2010.

Vidimo da je u evidenciji HZZ-a u prosjeku 2010. godine bilo 16 159 nezaposlenih osoba sa zanimanjima iz sektora T/K. U odnosu na vrlo velik broj nezaposlenih te godine – 319 845, to je bilo 5,1% ukupne nezaposlenosti. Većinu nezaposlenih s ovim zanimanjima čine žene - 8,6% svih nezaposlenih žena (ovaj postotak objašnjavamo i većom prisutnošću žena u sektorskim zanimanjima), dok je udio muškaraca u ukupnom broju nezaposlenih muškaraca gotovo zanemariv (0,9%).

U toj je godini iz evidencije ukupno zaposleno 141 105 nezaposlenih osoba, što daje stopu zapošljavanja od 44,1%. Stopa zapošljavanja za sektor T/K bila je 32,9%. Što je stopa bliža ili čak prelazi 100, to je zapošljavanje iz evidencije bolje te se može reći da su zanimanja iz sektora slabije zapošljiva od nezaposlenih osoba s drugim zanimanjima. Stopa zapošljavanja žena bez radnog iskustva je 22,8%, a muškaraca 9,7%, što je lošije nego za opću populaciju (za žene 29,7%, a za muškarce 34,0%).

Važno je vidjeti podatke za zaposlene iz evidencije kojih je ukupno 5322, od čega je 5038 žena i 284 muškaraca, što ukazuje na činjenicu da u sektoru T/K rade većinom žene.

Interesantno je primijetiti da je u promatranom razdoblju od 104 739 slobodnih radnih mjesta u RH u HZZ pristiglo ukupno 4363 slobodnih radnih mjesta za sektorska zanimanja T/K. Za sektor T/K broj nezaposlenih po slobodnom radnom mjestu bio je 3,7.

Napomena: Dio oglašanih radnih mjesta po sektoru nije prijavljen Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, nego se zapošljavanje oglašava kroz razne internet burze rada, direktnom komunikacijom i neposrednom ponudom, stoga nismo u mogućnosti uzeti i taj dio za analizu.

ZAKLJUČCI O POTRAŽNJI ZA ZANIMANJIMA IZ SEKTORA T/K

- › U ovoj smo analizi promatrali potražnju za sektorskim i podsektorskim zanimanjima na dva načina: kroz kretanje zaposlenosti u ključnim djelatnostima koje smo odabrali na temelju indeksa koncentracije i na temelju slobodnih radnih mjesta za navedena zanimanja.
- › Možemo zaključiti sljedeće o potražnji za sektorskim zanimanjima:
  - ukupan obujam potražnje za sektorskim zanimanjima nije značajan
  - potražnja je velikim dijelom koncentrirana na pojedine regije, ali potrebno je pratiti kretanje zaposlenosti ne samo u tipičnim granama djelatnosti iz područja T/K, nego i druge grane djelatnosti u kojima je prisutna difuzija znanja i sektora
  - podsektor tekstila ima sve manji broj zaposlenih i imao je značajan pad zapošljivosti, zbog toga se moraju pratiti druge grane zbog razlike u načinu primjene sektorskih znanja i njihovog značaja za gospodarstvo
  - kod nekih sektorskih zanimanja može se očekivati pad zaposlenosti u okviru tipičnih djelatnosti iz područja T/K, ali postoje poduzetnici koji se okreću proizvodnji u malim serijama te samozapošljavanje u sustavu obrtništva.
- › Bez obzira na očekivani pad ukupne zaposlenosti u sektoru, treba misliti na male vrlo dinamične poduzetnike koji se okreću proizvodnji u malim serijama prilagodljivim brzim promjenama na tržištu. To može dovesti do dodatne izobrazbe postojećeg kadra ili do novog zapošljavanja osoba sa zanimanjima iz sektora, usprkos ukupnom smanjivanju broja zaposlenih u tim djelatnostima.
- › Budući da je prostorni raspored pravnih osoba iz ključnih djelatnosti za sektor T/K vrlo neujednačen, nužno je planirati upise i kvalifikacije na razini županije ili regije, kako ne bi došlo do veće nezaposlenosti mladih u onim županijama u kojima trenutačno nema poslodavaca zainteresiranih za ova zanimanja.
- › Zbog disperziranja znanja iz svih podsektora u druge grane djelatnosti, potrebno je ažurirati znanja i kompetencije na nivou srednjoškolskog obrazovanja.
- › Zbog visokih očekivanja mladih u odnosu na visoko obrazovanje nužno je osigurati vertikalnu prohodnost, ali i zadržati kvalifikacije koje se koriste na tržištu rada na razini srednjeg obrazovanja zbog očekivane daljnje raspršenosti znanja iz sektora u svim granama djelatnosti.
- › Potrebno je imati u vidu dugoročni trend preferencije poslodavaca za radnom snagom s završenim srednjoškolskim obrazovanjem te u tom smislu adekvatno pripremiti sadržaje strukovnih kvalifikacija s dobrom podlogom za vertikalnu prohodnost.

2. Potražnja za kompetencijama

2. Potražnja za kompetencijama

Profil sektora ključni je dokument i temeljni alat u procesu planiranja kvalifikacija koje će proizvoditi obrazovni sustav. Na temelju profila sektora bit će moguće planirati:

- A) **sadržaj** strukovnih **kvalifikacija**
- B) **strukturu obrazovne ponude**, odnosno potrebne upisne kvote u strukovnom obrazovanju (upisna politika) usklađene s budućim potrebama tržišta rada.

Prethodna i iduća poglavlja profila sektora govore uglavnom o makroekonomskim pokazateljima potražnje za strukovnim zanimanjima i u osnovi su podloga za planiranje upisne politike. Ovo poglavlje detaljno će prikazati potrebe za kompetencijama unutar sektorskih zanimanja te služi kao podloga za planiranje sadržaja strukovnih kvalifikacija.

2.1. Matrica kompetencija

Kao Dodatak 4 profilu sektora priložena je i matrica kompetencija u tabličnoj formi za zanimanja iz područja T/K. Ona je pomoćni alat u planiranju kvalifikacija koji omogućuje detaljan uvid u potrebne kompetencije, njihove izvore, kao i zanimanja, odnosno radna mjesta uz koja su vezane pojedine kompetencije. Važno je naglasiti da matrica kompetencija sadrži prikaz kompetencija prikupljenih iz nekoliko izvora:

1. anketa poslodavaca
2. strateški nacionalni i razvojni dokumenti EU-a
3. predviđanja tehnološkog razvoja i napretka u sektoru
4. potrebe visokoškolskih ustanova za uspješan nastavak školovanja
5. Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje.

Na ovaj način osigurano je da kompetencije sadržane u matrici vjerno ocrtavaju trenutačne potrebe tržišta rada, ali jasno govore i o budućim potrebama, što je nužno uzeti u obzir kod planiranja kvalifikacija. Prikazani rezultati predstavljeni su po podsektorima, budući da oni objedinjuju kompatibilna znanja i vještine. Radi jednostavnosti primjene matrice pojedine su kompetencije grupirane u skupine kompetencija, pri čemu je jasno naglašeno radi li se o općim ili strukovnim kompetencijama, što dodatno povećava primjenjivost matrice kod izrade standarda kvalifikacije jer je omogućeno mapiranje skupina kompetencija i jediničnih skupova ishoda učenja.

Najveći je problem prilikom izrade matrice neadekvatan odgovor poslodavaca, stoga smo proveli anketu putem osobnog kontakta s poslodavcima, i to u nekoliko pojedinačnih intervjua, za što je po-

trebno mnogo vremena i truda. U konačnici smo došli do vrijednih podataka za Krapinsko-zagorsku i Varaždinsku županiju u kojima je posebno značajna prisutnost sektora T/K.

Analiza je provedena po receptu dva velika i tri mikroposlodavaca. Uzeti su u obzir poslodavci različitih veličina i vlasničkih struktura iz gospodarstva i obrtništva, ali iste djelatnosti (proizvodnja odjeće), što je prikazano ovom matricom.

Zanimanja u području kože nisu obuhvaćena zbog malog broja poslodavaca koji su anketirani.

Napomena: Matricu kompetencija potrebno je doraditi s više anketnih odgovora koji će obuhvatiti anketiranje većeg broja poslodavaca iz cijelog sektora te je priložiti Dodatku 4 u idućoj verziji profila sektora.

Uz svaku kompetenciju navedena je skupina u koju pripada. Od poslodavaca je skupljeno 406 kompetencija unutar 16 radnih mjesta raspoređenih u ukupno četiri skupine sektorskih zanimanja. Prikupljene kompetencije grupirane su u ukupno 9 općih i 13 strukovnih, od čega su poslodavci definirali 8 strukovnih skupina i 4 velike skupine općih kompetencija. Skupinama kompetencija dodana su kratka i jasna imena, kako bi se olakšala analiza i usporedba zahtjeva za kompetencije. Napravljen je pivot-analiza, tako da su kompetencije grupirane po grupama zanimanja.

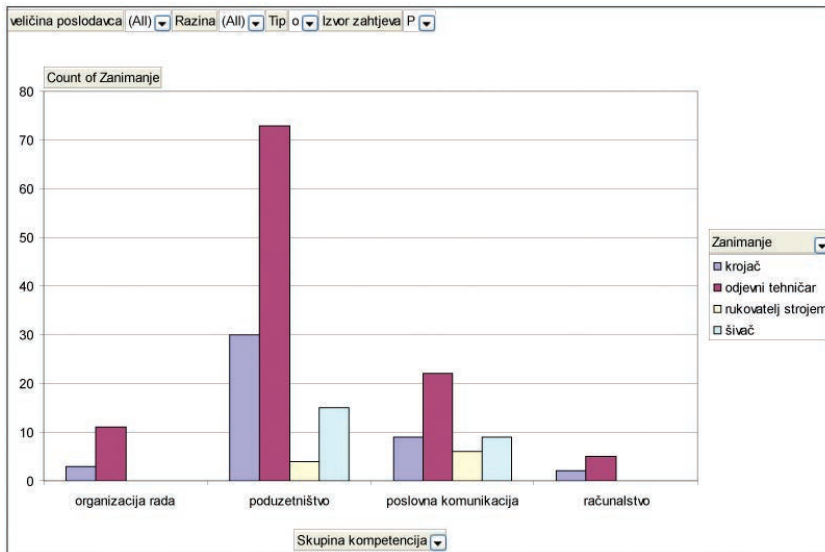
Iz priložene analize možemo izdvojiti četiri vrste ključnih zanimanja u sektoru T/K:

1. odjevni tehničar
2. krojač
3. šivač
4. rukovatelj strojem.

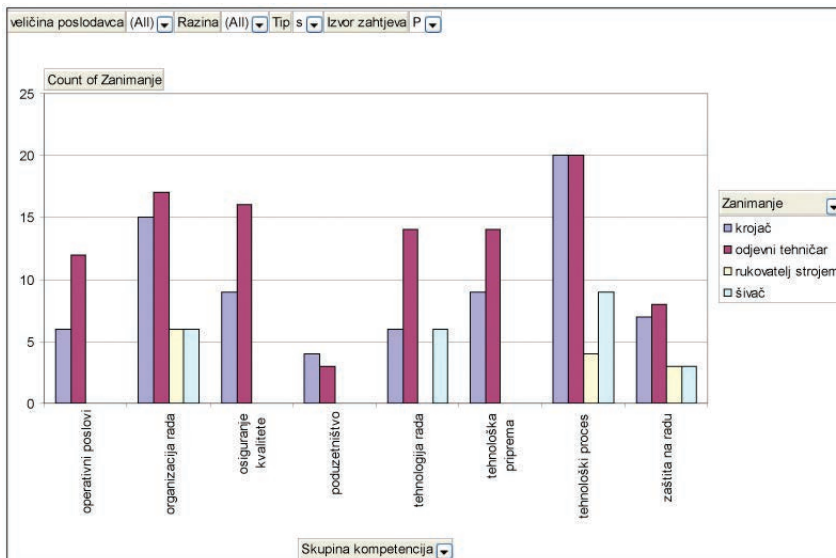
Slike 5 i 6 pokazuju opće, odnosno strukovne kompetencije koje su iskazali poslodavci.

Analizirajući kompetencije koje su iskazali poslodavci moguće ih je podijeliti u one koje su nužne za sva zanimanja u sektoru, kao i one specifične za pojedina zanimanja. Sljedeće se skupine kompetencija pojavljuju kod svih zanimanja u sektoru:

- › opće kompetencije: komunikativnost, kreativnost, inovativnost, odgovornost, timski rad, samostalnost u radu, profesionalan odnos prema radu, organizacijske sposobnosti, prilagodljivost, analitičnost, sistematičnost, prezentacijske vještine, prodajne vještine i spremnost na suradnju - grupirane u četiri skupine
- › strukovne kompetencije: poznavanje tekstilne tehnologije, poznavanje tekstilne robe, poznavanje tekstilnih materijala, znanje konstrukcije kroja, znanje modeliranja kroja, prepoznavanja grešaka, otklanjanje grešaka, računalna pismenost i poznavanje stranog jezika - grupirane u osam skupina.

Slika 5. Pivot-analiza - skupine općih kompetencija koje su iskazali poslodavci

Slika 6. Pivot-analiza - skupine strukovnih kompetencija koje su iskazali poslodavci

Iz matrice kompetencija nije moguće jasno vidjeti razliku u zahtjevima mikro u odnosu na velike poslodavce, budući da zbog malog uzorka, suprotno očekivanju, veliki poslodavci ističu više općih kompetencija (117) nego mikro (72), ali istovremeno mikroposlodavci ističu više strukovnih kompetencija (117) u odnosu na velike (106). Ovakvo stanje možemo tumačiti kao anomaliju malog uzorka s obzirom na to da su kao mikroposlodavci u ovu anketu bili uključeni obrtnici koji obavljaju djelatnost proizvodnje odjeće pa je za očekivati da zaposleni kod njih rade značajno složenije poslove, odnosno obavljaju više poslovnih aktivnosti tijekom svojeg radnog vremena pa se od njih i očekuju šire kompetencije, posebno one svrstane u skupinu poduzetništvo. Imajući na umu da veliki poslodavci imaju razmjerno specijalizirana i uža radna mjesta, za očekivati je da traže manje kompetencija.

U industrijskoj će proizvodnji o napredovanju odjevnog tehničara na radnom mjestu odlučivati samostalnost i odgovornost u obavljanju posla, organizatorske i komunikacijske sposobnosti, izuzetno visoka fleksibilnost i prilagodljivost rokovima isporuke, komunikacija na stranom jeziku (engleskom ili njemačkom) i iskustvo u proizvodnji od prve i zadnje točke. Naziv radnih mjesta ovisi o vrsti industrijske proizvodnje (ženska, muška ili dječja konfekcija itd.). Svi koji dolaze na radno mjesto počinju na najnižim poslovima šivača, a razvoj njihove karijere ovisi osim o stručnosti i o temeljnim kompetencijama koje su navedene kao presudne za napredovanje.

U industrijskoj proizvodnji koja je sve kompjuteriziranja potrebna je vještina rada na poslovima unošenje krojeva u kompjuterski sustav, kompjuterska gradacija krojeva, uklapanje krojnih slika i rad na projektima, što uključuje neprestano stručno usavršavanje.

Skupine kompetencija - veliki poslodavci

Skupina kompetencija	Zanimanje			
	krojač	odjevni tehničar	rukovatelj strojem	šivač
operativni poslovi		7		
organizacija rada	2	19	6	4
osiguranje kvalitete	2	12		
poduzetništvo	9	49	4	10
poslovna komunikacija	2	18	6	6
računalstvo		4		
tehnologija rada		11		4
tehnološka priprema	1	11		
tehnološki proces	3	12	4	6
zaštita na radu	1	5	3	2

Tablica 4. Pivot-analiza - skupine kompetencija po izboru velikih poslodavaca

Za razliku od industrijske proizvodnje, isto zanimanje u obrtništvu pruža mogućnost obavljanja širokog spektra poslova te odjevni tehničar, ali i krojač (kao propisano zanimanje u obrtu), treba biti spreman obavljati sljedeće poslove: pripremu, modeliranje, redizajniranje te izradu odjevnih predmeta po mjeri i unikatnih tekstilnih proizvoda. U fleksibilnijim radionicama s manjim kapacitetom mora obavljati izradu malih kolekcija i manjih narudžbi te ekspres popravke kojih je se sve više zbog jeftine i nekvalitetne robe na tržištu. Radi na održavanju posteljine i rublja u hotelima, bolnicama i vrtićima; pripremi, modeliranju i vođenju izrade kazališnih kostima te njihovom održavanju; pripremi, modeliranju i vođenju izrade narodnih nošnji te njihovom održavanju; izradi probnog uzorka; praćenju realizacije tekstilnog predmeta od naručitelja, primjerice po fotografiji, zamisli ili prijedlogu, izradi odjeće po mjeri, razvoju novog proizvoda: kreiranje, planiranje i izrada proizvoda i zadovoljenje kupca. Radi kao prodavač u buticima i prodavaonicama tekstilnom robom i pri tome mora biti upoznat sa zakonima, propisima, pravilnicima, osnovama knjigovodstva, nabavkom materijala i pribora, održavanjem strojeva i svim ostalim poslovima s kojima se susreće u obrtničkoj radnji.

Kako bi se utvrdila osnova svih standarda kvalifikacija u ovom sektoru, potrebno je uzeti u obzir i kompetencije koje su nužne sukladno Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK), a poslodavci ih nisu naveli kod svih zanimanja u sektoru: zaštita na radu, učenje, poslovna komunikacija, poduzetništvo, zaštita okoliša, osnove poslovanja itd.

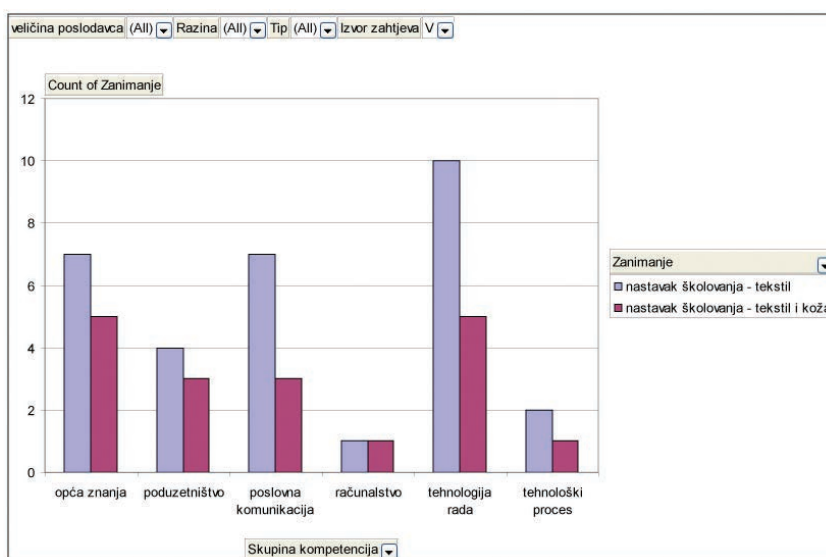
Jedan je od važnih osvrta i vertikalna prohodnost, odnosno što će napraviti učenik koji zaključi da bi htio nastaviti obrazovanje. Problem je mala uspješnost takvih učenika zbog nemogućnosti polaganja državne mature, a od ove godine na svim studijima u okviru sektora uvest će se viši stupanj matematike, engleskog i slično, što našim učenicima čini upis gotovo nemogućim.

Kako bismo prikupili konkretne podatke o kompetencijama koje visokoškolske ustanove traže od budućih studenata, proveli smo anketu na Tekstilno-tehnološkom fakultetu. Kompetencije smo grupirali u šest skupina kompetencija (opće i strukovne).

Skupine kompetencija - mikroposlodavci

Skupina kompetencija	Zanimanje		
	krojač	odjevni tehničar	šivač
operativni poslovi	6	5	
organizacija rada	16	9	2
osiguranje kvalitete	7	4	
poduzetništvo	25	27	5
poslovna komunikacija	7	4	3
računalstvo	2	1	
tehnologija rada	6	3	2
tehnološka priprema	8	3	
tehnološki proces	17	8	3
zaštita na radu	6	3	1

Tablica 5. Pivot-analiza - skupine kompetencija po izboru mikroposlodavaca

Slika 7. Pivot analiza - skupine općih i strukovnih kompetencija koje je iskazala visokoškolska ustanova

Visokoškolske ustanove stavile su naglasak na kompetencije nužne za uspješan nastavak obrazovanja. Većinu su ih naveli i poslodavci, odnosno predložene su kroz NOK. Ključne kompetencije koje se pojavljuju kod visokoškolskih ustanova podijeljene su na:

- › opće i socijalne vještine i znanja: znanje hrvatskog jezika, pismenost, timski rad, poznavanje stranog jezika (engleski/njemački), samoinicijativa, komunikativnost, smirenost, kreativnost i spretnost u usklađivanju tehnika - grupirane u četiri skupine
- › stručna znanja ili stručne kompetencije: predznanje matematike, informatička pismenost, predznanje kemije, poznavanje strojarstva (dijelovi strojeva), snalaženje u služenju stručnom literaturom, predznanje fizike, konstruiranje i modeliranje odjeće, razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala, mogućnost predviđanja gotovog proizvoda, sposobnost likovnog izražavanja i usklađivanje boja - grupirane u četiri skupine.

To je dijelom posljedica selekcijskog postupka koji se provodi kroz državnu maturu, a svakako je vezana i uz zahtjeve studija. Upitnik visokoškolskim ustanovama nalazi se u Dodatku 8.

Buduće kompetencije koje se očekuju kao posljedica tehnološkog razvoja nisu iskazali poslodavci, nego najvećim dijelom dolaze iz sektorske strategije, odnosno iz strateških razvojnih dokumenata. U izradi profila sektora, odnosno matrice kompetencija za T/K, korišteno je više izvora:

- › EU strateški dokumenti
- › predviđanja tehnološkog razvoja
- › e-skills.

2.2. Zaključci o potrebnim kompetencijama

- › U sektoru T/K poslodavci su identificirali 16 radnih mjesta u četiri skupine zanimanja, odnosno razine obrazovanja (rukovatelj strojem, šivač, krojač, odjevni tehničar).
- › Napravljena je analiza potreba poslodavaca na vrlo malom uzorku. Ipak, prepoznata su dva ključna zanimanja na razini agregacije od četiri znamenke (NKZ 10), pri čemu je moguće prepoznati dominantno trogodišnje (krojač) i dominantno četverogodišnje zanimanje (odjevni tehničar). Uz proširenje ankete na više poslodavaca u cijelom području tekstila i kože dobile bi se dodatne kompetencije koje bi omogućile predlaganje određenih smjernica izrade standarda kvalifikacije i kurikuluma.
- › Razmjerno je velik udio zajedničkih strukovnih kompetencija koje su identificirali poslodavci, ali proizlaze i iz drugih izvora. To su komunikacija, organizacija rada, poduzetničke kompetencije, prezentacijske vještine, računalna pismenost, strani jezik, zaštita na radu, učiti kako učiti, zaštita okoliša, osiguranje kvalitete i tehnologija.
- › Vidimo da je kod velikih i mikroposlodavaca osim potrebe za stručnim kompetencijama naglašena i neizostavna široka paleta općih kompetencija.
- › Visokoškolske ustanove kao podlogu za nastavak školovanja ističu skupine kompetencija kao što su hrvatski i strani jezik, predznanje matematike, informatička pismenost, predznanje kemije, poznavanje strojarstva, snalaženje u služenju stručnom literaturom, predznanje fizike, konstruiranje i modeliranje odjeće, razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala, mogućnost pred-

viđanja gotovog proizvoda, sposobnost likovnog izražavanja te usklađivanje boja. Visokoškolske ustanove ne vide svoje studente u djeci koja završavaju trogodišnje strukovne škole.

- › Kod mikro/malih poslodavaca tražene su kompetencije šire nego kod velikih koji imaju razmjerno specijalizirana radna mjesta.
- › Poslodavci dominantno očekuju obrazovanje od tri ili četiri godine za zanimanje u sektoru.
- › Zahtjeve za kompetencijama očekivanima u budućnosti treba tražiti prije svega u strateškim i tehnološkim razvojnim dokumentima. Poslodavci uglavnom nisu bili spremni istaknuti potrebe za takvim kompetencijama.
- › Detaljnija analiza matrice kompetencija pokazat će koje su zajedničke (preklapajuće) skupine kompetencija za sektorska zanimanja, a koje su skupine specifične samo za neka zanimanja. Ovaj podatak mnogo znači kod planiranja kvalifikacija jer govori za koja je sve zanimanja moguće osposobljavati kroz jednu kvalifikaciju definiranjem zajedničkih i specifičnih sadržaja u cilju racionalizacije broja kvalifikacija i njihove usmjerenosti potrebama gospodarstva (sektorskim zanimanjima).
- › Poslodavci su kao vrlo veliku vrijednost u smislu povećanja zapošljivosti istaknuli stručnu praksu kod poslodavca radi stjecanja radnog iskustva i radnih navika.

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije

3. Ponuda rada u sektoru: zanimanja i kompetencije

Ukupnu potencijalnu ponudu rada sa znanjima iz sektora T/K čine svi radnosposobni stanovnici u dobi od 15 do 64 godine koji imaju kvalifikacije ili zanimanja iz sektora. Ako želimo procijeniti kolika će biti stvarna ponuda u određenom momentu, analizirat ćemo radnu snagu u sektoru. Ipak moramo imati na umu da u hrvatskom gospodarstvu već dugi niz godina ponuda rada uvelike premašuje potražnju za radom. U takvim uvjetima trajnog viška ponude nije bilo dovoljno slobodnih radnih mjesta za svakoga te se jedan dio radne snage povukao u neaktivnost, ne očekujući da će se uspjeti zaposliti.⁶

Već smo u prvom poglavlju vidjeli da je prisutno 96 076 osoba sa sektorskim zanimanjima u Hrvatskoj u dobi od 15 do 64 godine. Budući da jedan dio njih ne želi raditi ili nije sposoban za rad, fokus mora biti na radnoj snazi, a u 2010. godini raspolagali samo sa 52 594 osobe koje su činile stvarnu ponudu rada. Od svih koji su željeli raditi velik je broj ostao nezaposlen, 10 072 osobe. Ostalo su 43 483 neaktivne osobe sa sektorskim zanimanjima, među kojima se možda nalaze i obeshrabreni radnici koji bi se pojavili na tržištu rada kada bi se povećala potražnja za njihovim uslugama.

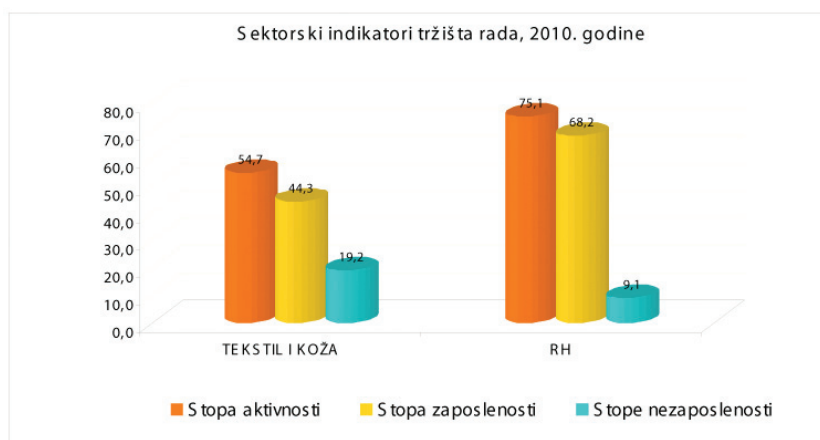
3.1. Pokazatelji tržišta rada

Na slici 8 možemo vidjeti osnovne pokazatelje tržišta rada za sektor T/K u usporedbi s pokazateljima za RH. Moramo imati na umu da je jedan od ključnih ciljeva Agende 2020 Europske Unije da se stopa zaposlenosti podigne na 75% radnosposobnog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine. Hrvatska je daleko do tog cilja, ali je značajno vidjeti da je sektor T/K daleko ispod ove razine ekonomske aktivnosti stanovništva.

---

⁶ U literaturi s tržišta rada radnici koji odustaju od traženja posla nazivaju se obeshrabrenim radnicima. Važno je stoga analizirati i neaktivnu radnu snagu kako bi se moglo procijeniti u kojoj bi mjeri porast broja slobodnih radnih mjesta mogao računati na aktiviranje obeshrabrenih radnika. Također je važno znati kakva je njihova dobna i obrazovna struktura da se vidi kakve će prepreke imati kada se pokušaju uključiti na tržište rada.

Slika 8. Pokazatelji tržišta rada po podsektorima

Izvor: Anketa o radnoj snazi, 2010. DZS.

Kod tumačenja prikazane analize i ukupnih podataka o aktivnosti treba imati na umu da je izvor ovih podataka anketa o radnoj snazi te da su unutar analize obuhvaćene samo osobe koje imaju neko zanimanje. Na taj način ukupan prosjek aktivnosti za RH prema ovom izvoru iznosi 75,1%, što izgleda više od postavljenog cilja iz spomenute EU Agende 2020. Ipak, ukoliko se samo radi reference pogleda stopa aktivnost svih osoba u dobi od 15 do 64 godine (dakle i studenata, osoba bez zanimanja i ostalih), tada je prosjek RH bio na razini od samo 61,4% u 2010. godini.

Sektor T/K ima slabe pokazatelje sa stopom aktivnosti od 54,7%, što znači da ovaj postotak svih osoba sa zanimanjima iz sektora želi raditi, a 44,3% je stopa zaposlenosti, što znači da mali postotak radnosposobnog stanovništva doista i radi. Stoga ne čudi da je stopa nezaposlenosti vrlo visoka - 17,2% radne snage.

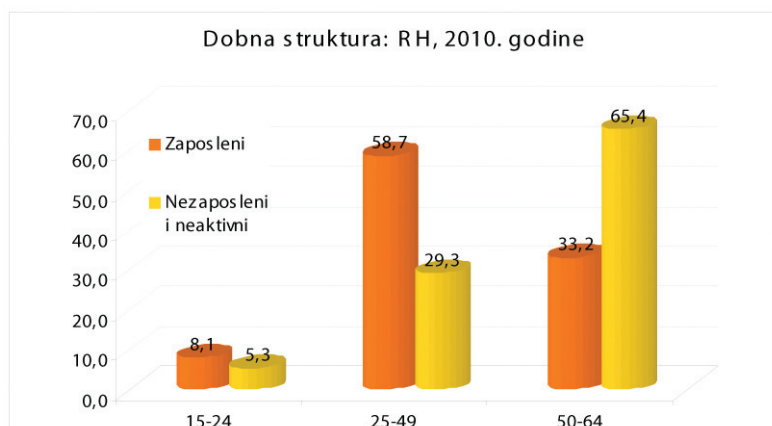
Ovi nam indikatori govore da je prosječan položaj svih osoba sa sektorskim zanimanjima znatno lošiji od opće populacije. Često je ta činjenica povezana s obrazovnim, dobnim i drugim karakteristikama radne snage. Bolja obrazovanost obično omogućava veću zapošljivost, veću plaću, stalnije i sigurnije radno mjesto i veću mogućnost napredovanja. S druge strane, dob može i negativno utjecati na položaj osoba na tržištu rada. Tako mlađi i stariji radnici nemaju istu poziciju kao osobe u dobi od 25 do 49 godina koje čine glavnu i najbrojniju radnu snagu. Ali u ovom slučaju ne smijemo zaboraviti na činjenicu da je globalna situacija u sektoru tekstila i kože posljednjih godina vrlo nepovoljna.

3.2. Dobna i obrazovna struktura u sektoru Tekstil i koža

Za analizu sektora dobna struktura važna je za prognoziranje dinamike ulaska u radnu snagu, kao i izlaska iz nje. Ima li dovoljno mladih koji će moći zamijeniti radnike koji odlaze u mirovinu u okviru istih radnih mjesta i zanimanja? Na temelju podataka o dobi u daljnjoj ćemo analizi prikazati neusklađenosti ponude i potražnje za radom koja proizlazi iz nedovoljnog broja mladih u procesu zamjene radne snage.

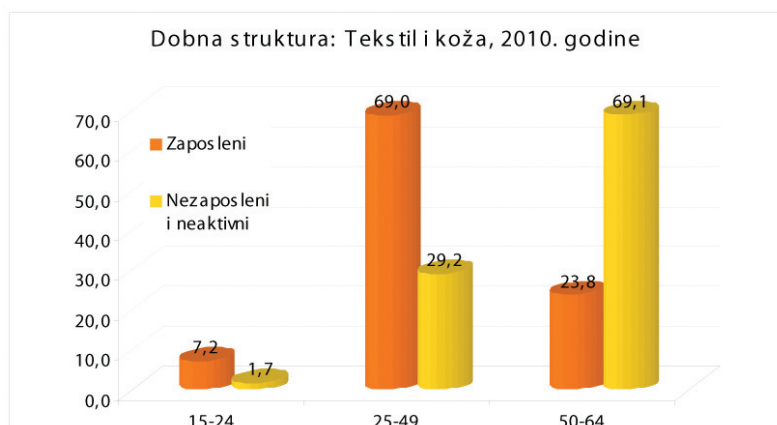
Na slici 9 prikazana je dobna struktura zaposlenih, odnosno nezaposlenih i neaktivnih (radne snage) u Republici Hrvatskoj prema anketi o radnoj snazi iz 2010. godine.

Slika 10 prema istoj metodologiji prikazuje dobnu strukturu zaposlenih, odnosno nezaposlenih i neaktivnih sa zanimanjima iz sektora T/K. Podatci su također za 2010. godinu.

Slika 9. Dobna struktura radne snage u RH 2010. godine

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Slika 10. Dobna struktura radne snage u sektoru Tekstil i koža 2010. godine

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Udio mladih nezaposlenih u sektoru T/K svega je 1,7%. To znači da se mogu očekivati značajni problemi u zamjeni postojeće radne snage, a teško je zamisliti da će biti dovoljno mladih ako potražnja za ovim zanimanjima naraste. U realnosti, ako su strukture nezaposlenih i neaktivnih loše te se na njihovu ponudu rada ne može računati, mladi iz obrazovnog sustava jedini su alternativni izvor iz zemlje. Ako ih nema dovoljno, jedini je izvor uvoz radne snage. Trend iseljavanja visokoobrazovanih mladih osoba sa svim zanimanjima u tom je smislu još veća opasnost, kao i činjenica da Republika Hrvatska znatno zaostaje po uključenosti u obrazovanje odraslih za EU prosjekom (s uključenošću od samo 2% gotovo smo četiri puta ispod tog prosjeka), što znači da je mala vjerojatnost prekvalifikacije ili dokvalifikacije kadrova s drugim zanimanjima, iako je to u sektoru T/K sve češće.

Više od dvije trećine (69,1%) neaktivnih i nezaposlenih radnosposobne dobi stariji su od 50 godina.

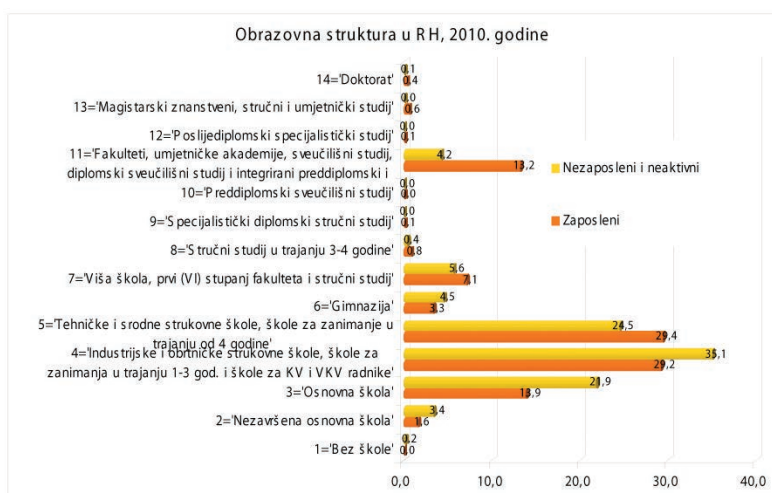
Tu se možda može generirati ponuda koja bi mogla zadovoljiti dio potražnje iz preostalih tridesetak posto nezaposlenih i neaktivnih mlađih od 50 godina. Čini se da trendovi u okviru kojih mladi iz srednjih strukovnih škola žele sve više upisivati više kvalifikacije mogu stvoriti prilike i za starije radnike s podsektorskim zanimanjima, ali je sigurno da je za takve poslove potrebna dodatna edukacija. Među zaposlenima u sektoru T/K stariji od 50 godina čine 23,8% ukupne populacije pa je tu u sljedećem razdoblju moguće očekivati i veći postotni odljev u mirovinu. Dobna skupina s najvećom zaposlenosti svakako je od 25 do 49 godina (69,0%).

Ukratko, dobna struktura zaposlenih znatno je povoljnija od dobne strukture nezaposlenih i neaktivnih u sektoru te je razmjerno usporediva s prosječnom strukturom u RH.

3.3. Obrazovna struktura

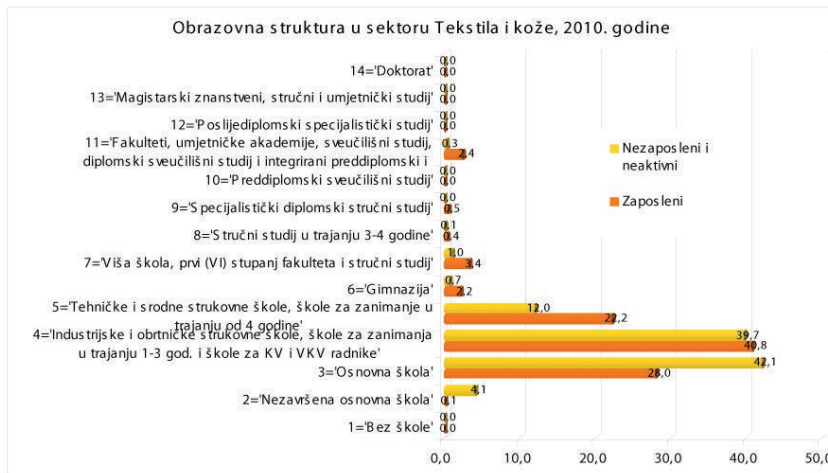
Osim dobi, obrazovna razina velikim dijelom uvjetuje položaj na tržištu rada. Vrlo su često ove karakteristike u međusobnoj vezi. Starije generacije imaju nižu obrazovnu razinu i obratno. Budući da je znanje postalo faktorom konkurentnosti, razvoj znanja, posebno unutar obrazovnog sektora i sektorskih zanimanja, jedan je od čimbenika razvoja konkurentnosti temeljene na domaćem znanju. Na slici 2 vidjeti smo da je raspon sektorskih zanimanja u području kompleksnosti najviše između razina 7 i 9.

Obrazovna struktura ne mora prikazivati isti raspon, budući da same kvalifikacije osoba sa sektorskim zanimanjima nisu nužno odraz razine kompleksnosti koja se zahtijeva za rad na radnom mjestu ili zanimanju. Stoga je važno vidjeti kakva je obrazovna struktura u svim podsektorima, kako bismo mogli predvidjeti kakva će dodatna obrazovanja i za koliki broj osoba biti potrebna ako bi se potražnja za radom povećala u sektoru T/K.

Slika 11. Obrazovna struktura radne snage u RH 2010. godine

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Slika 12. Obrazovna struktura radne snage u sektoru T/K 2010.

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Vidljivo je da su najbrojniji među nezaposlenima i neaktivnim osobama oni sa završenom osnovnom školom sa 42,1%. Slijede osobe sa završenim industrijskim i obrtničkim strukovnim školama, školama za zanimanja u trajanju od jedne do tri godine i školama za KV i VKV radnike (39,7%), dok su na trećem mjestu nezaposlene osobe sa završenom tehničkom i srodnom strukovnom školom i školom za zanimanje u trajanju od četiri godine (12,0%). Istovremeno je među zaposlenima 91,0% osoba koje su završile prethodno spomenutu edukaciju, pri čemu 40,8% čine osobe sa završenim industrijskim i obrtničkim strukovnim školama, školama za zanimanja u trajanju od jedne do tri godine i školama za KV i VKV radnike.

Zaključak je da je obrazovna struktura zaposlenih i nezaposlenih slična kod trogodišnjih industrijskih i obrtničkih strukovnih škola, ali da zaposleni imaju mnogo višu razinu obrazovanja. U uvjetima kad visoko obrazovanje za većinu osoba iz trogodišnjih škola nije jednostavno dostupno, razvoj znanja u sektoru T/K ima značajne barijere koje proizlaze iz sadašnje obrazovne strukture.

Karakteristike ponude rada s gledišta obrazovanja ukupno ukazuju na činjenicu da je kvalifikacijski potencijal u T/K nedovoljan i da je mogućnost napredovanja kod T/K iz srednjeg strukovnog obrazovanja mnogo kompliciranija nego kod gimnazija. U sektoru T/K industrijske i obrtničke strukovne škole, škole za zanimanja u trajanju od jedne do tri godine, škole za KV i VKV radnike te četverogodišnje srednje škole predstavljaju domet za čak 63% zaposlenih.

ZAKLJUČCI ZA KARAKTERISTIKE PONUDE RADA U SEKTORU

- › Sektor T/K ima slabe pokazatelje sa stopom aktivnosti od 54,7%, što znači da ovaj postotak svih osoba sa zanimanjima iz sektora želi raditi, a 44,3% je stopa zaposlenosti, što znači da malen postotak radnosposobnog stanovništva doista i radi. Stoga ne čudi da je stopa nezaposlenosti vrlo visoka - 17,2% radne snage.
- › Udio mladih nezaposlenih u sektoru T/K svega je 1,7%, odnosno zaposlenih 7,2%. To znači da se mogu očekivati značajni problemi u zamjeni postojeće radne snage, a teško je zamisliti da će biti dovoljno mladih ako potražnja za ovim zanimanjima naraste.

- › Dobna struktura u sektoru indicira potencijalne probleme kod zamjene radne snage, tako će da bilo kakav rast potražnje naići na problem u ponudi radne snage.
- › Obrazovna struktura zaposlenih nešto je bolja od obrazovne strukture nezaposlenih, ali i jedni i drugi imaju ograničenje mogućnosti pristupa višim kvalifikacijama zbog slabe vertikalne mobilnosti u obrazovnom sustavu iz trogodišnjih strukovnih škola prema višim i visokim kvalifikacijama.

3.4. Kvantitativna analiza obrazovnih programa

Da bi znanja i vještine koji se stječu u školskom sustavu mogla podržavati gospodarski rast, potrebno je istovremeno zadovoljiti tri uvjeta:

- › da su programi odgovarajući po sadržaju
- › da je broj učenika/polaznika koji su stekli odgovarajuće kvalifikacije dovoljan da zadovolji potražnju
- › da su kvalificirani mladi ljudi spremni na vrijeme, odnosno da su i sadržaj obrazovanja i upisne kvote planirani na vrijeme.

U usporedbi s nekim drugim sektorima, obrazovni programi u sektoru T/K nisu se mijenjali od 1996. godine. U obrazovnom je sektoru bilo izuzetno mnogo pokušaja za promjenu programa. U prethodnoj smo analizi vidjeli da potražnja za zanimanjima u T/K opada, dok ukupan broj mladih koji završavaju obrazovne programe u sektoru T/K također pada, što je dobrim dijelom posljedica negativnog nataliteta, ali i promjena u gospodarskom sektoru.

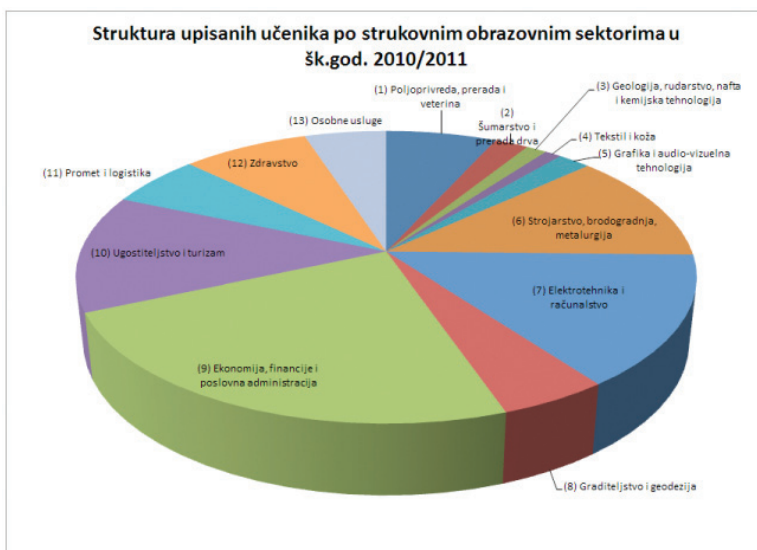
Jedna je od istaknutih promjena u posljednjih desetak godina osmišljavanje i izrada četverogodišnjeg strukovnog kurikuluma modni tehničar kojim će se modernizirati postojeći program odjevnog tehničara, kao i izrada strukovnog kurikuluma modelar obuće i kožne galanterije. Na taj način odgovaramo zahtjevima gospodarstva koje traži obrazovne programe koji kombiniraju kompetencije potrebne sektoru T/K i uključuju zajednički rad svih relevantnih dionika.

2010. godine izrađene su izmjene i dopune nastavnog plana i programa odjevni tehničar koji se provodi od školske godine 2010./2011.

U Hrvatskoj postoji tri tipa srednjoškolskih strukovnih programa koji pripremaju mlade za rad u sektoru:

- › četverogodišnji tehničarski programi
- › trogodišnji industrijski programi
- › trogodišnji obrtnički programi.

Sektor T/K, radi zastarjele obrazovne ponude i neusklađenosti s potrebama tržišta rada, sa svega 1% nalazi se na zadnjem mjestu (zajedno s geologijom, rudarstvom, naftom i kemijskom tehnologijom) po redu u popularnosti prilikom upisa, i to je vrlo loša situacija (slika 13). Činjenica je da se svake godine upisuje sve manji broj učenika s dobrim prosjekom ocjena, što dodatno snižava kvalitetu populacije koja se upisuje programe u T/K.

Slika 13. Struktura upisanih učenika po strukovnim sektorima u šk. godini 2010./2011.

Izvor; e-matica za šk. god. 2010./2011., MZOŠ.

Školske godine 2010./2011. u 21 školi u RH provodilo se deset obrazovnih programa od ukupno dvadeset prikazanih u tablici 6 koji se odnose na cjelokupno promatrano razdoblje.

naziv programa	trajanje
galanterist - JMO	3
kemijski čistač - JMO	3
krojač - JMO	3
krojač - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3
obučar - JMO	3
krojač - TES	3
pomoćni galanterist - TES	3
pomoćni krojač - TES	3
pomoćni krojač - TES (nastava na srpskom jeziku)	3
pomoćni obučar - TES	3
pomoćni pletač - TES	3
krojač	3
tekstilac	3
dizajner odjeće	4
dizajner tekstila	4
modni stilist	4
odjevni tehničar	4
odjevni tehničar (nastava na srpskom jeziku)	4

tekstilni tehničar	4
tekstilno-kemijski tehničar	4

Tablica 6. Programi u sektoru u koje su se učenici upisivali u šk. godini 2009./2010.

Obrazovni podsektor koža obrazuje učenike u tri županije: u Gradu Zagrebu, Varaždinskoj i Splitsko-dalmatinska županiji. U školama se provode dva nastavna plana i programa: obučar JMO i galanterist JMO. Nastavni plan i program galanterist izvodi se u tri škole u RH: Srednjoj strukovnoj školi Varaždin, Obrtničkoj školi Split i Školi za tekstil, kožu i dizajn, Zagreb.

Nastavni plan i program obučar izvodi se jednino u Školi za tekstil, kožu i dizajn, Zagreb.

Od 2001. godine u podsektoru koža ne provode se četverogodišnji programi.

S ciljem dobivanja što boljeg uvida u postojeće obrazovne programe i trendove upisa učenika, u ovoj verziji profila sektora na temelju podataka kojima raspolaže Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (izvor: e-matica) pripremljeno nekoliko kvantitativnih analiza koje nastoje prikazati:

1. opću sliku sektora u strukovnom obrazovanju u širem kontekstu ponude strukovnih programa
2. dublju analizu postojećih programa/kvalifikacija, uključujući komentare o trendovima upisa u prvu i posljednju godinu različitih programa
3. studiju trendova po županijama kako bi se uočile moguće regionalne razlike i specifičnosti.

Uz ove podatke korišteni su i podatci Državnog zavoda za statistiku, posebno Statistički godišnjak koji daje informacije o stanovništvu i o dobnim skupinama stanovništva (http://www.dzs.hr/default_e.htm), kako bismo mogli analizirati demografski utjecaj na broj upisanih učenika.

Analize koje će biti prikazane u ovom poglavlju:

- › Analiza 1 - Opći trendovi u strukovnom obrazovanju, trendovi u sektoru te populacijski trendovi
- › Analiza 2 - Trendovi po godini, razredu i obrazovnom programu/kvalifikaciji
- › Analiza 3 - Trendovi po županiji i obrazovnom programu/kvalifikaciji.

ANALIZA 1 – OPĆI TRENDVI

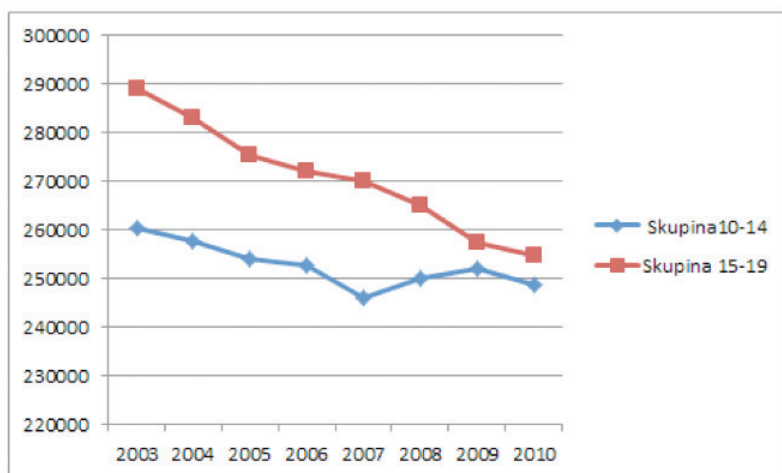
Tablica 7 prikazuje ukupan broj učenika i studenata upisanih na sve obrazovne razine unutar obrazovnog sustava Republike Hrvatske, prema podacima Državnog zavoda za statistiku. U promatranom razdoblju od pet godina za koje je provedena ova analiza vidljiv je ukupan pad broja srednjoškolskih učenika od 4,34%, pri čemu treba naglasiti da je u čitavom promatranom razdoblju broj učenika upisanih u gimnazije malo rastao, četverogodišnje srednje škole izgubile su 2,70% učenika, dok su trogodišnje srednje škole izgubile čak 13,45% učenika, što u promatranom razdoblju čini stopu od oko 3,3% godišnje.

Vrsta institucije	ISCED	HKO	2006./2007.	2007./2008.	2008./2009.	2009./2010.	2010./2011.	2010./2011. (%)	2006 → 2010
Dječji vrtići			109 508	113 615	116 382	121 433	125 166		
Predškolske obrazovne ustanove	0	0	90 947	93 274	95 516	99 317	101 638		
Osnovne škole	1	1	382 441	376 100	369 698	361 052	351 345		-8,13%
Srednje škole	3	4	187 977	184 183	181 878	180 582	180 158	100%	-4,34%
Gimnazije	3A	4.2	51 338	50 884	51 059	51 395	52 196	28,97%	1,67%
Tehničke i umjetničke strukovne srednje škole (4 godišnjeg trajanja)	3A	4.2	89 566	88 574	88 238	87 906	87 144	48,37%	-2,70%
Obrtničke srednje strukovne škole (3 godišnjeg trajanja)	3C	4.1	45 456	43 186	41 100	39 856	39 341	21,84%	-13,45%
Srednje škole za učenike sa invaliditetom		4.1 i 4.2	1 617	1 539	1 481	1 425	1 477	0,82%	
Visokoškolske ustanove			136 129	138 126	134 188	145 263	148 616	100%	9,17%
Veleučilišta	5	6 i 7	16 141	18 735	18 983	22 034	24 122	16,23%	49,45%
Visoke škole	5	6 i 7	9 414	7 054	7 691	9 027	9 539	6,42%	1,33%
Fakulteti	5 i 6	6, 7, 8	109 095	110 720	105 942	112 437	113 012	76,04%	3,59%
Umjetničke akademije	5 i 6	6, 7, 8	1 480	1 617	1 572	1 765	1 943	1,31%	

Tablica 7. Prikaz broja upisanih učenika/studenata u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske u posljednjih pet godina

Izvor: DZS, 2011.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, prikaz broja djece srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u dobnim skupinama od 10 do 14 godina i od 15 do 19 godina pokazuje pad od 1,64% u promatranom razdoblju od pet godina u dobnj skupini od 10 do 14 te pad od čak 6,44% u istom razdoblju u dobnj skupini od 15 do 19 godina.

Slika 14. Prikaz broja djece i mladih srednjoškolske dobi u promatranom razdoblju u tisućama

Izvor: DZS, 2011

Broj upisanih učenika u trogodišnje i četverogodišnje programe u sektoru u odnosu na ukupno upisane učenike u strukovnom obrazovanju prikazan je tablicom 8.

godina	trogodišnji ukupno	trogodišnji sektora	udio	četverogodišnji ukupno	četverogodišnji sektora	udio
2006. – 2007.	45 320	1500	3,31%	85 714	1158	1,35%
2007. – 2008.	43 654	1258	2,88%	84 618	938	1,11%
2008. – 2009.	41 310	1015	2,46%	83 622	748	0,89%
2009. – 2010.	39 916	880	2,20%	83 152	763	0,92%
2010. – 2011.	39 635	840	2,12%	82 800	399	0,48%

Tablica 8. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i u sektoru od 2006. do 2011. godine

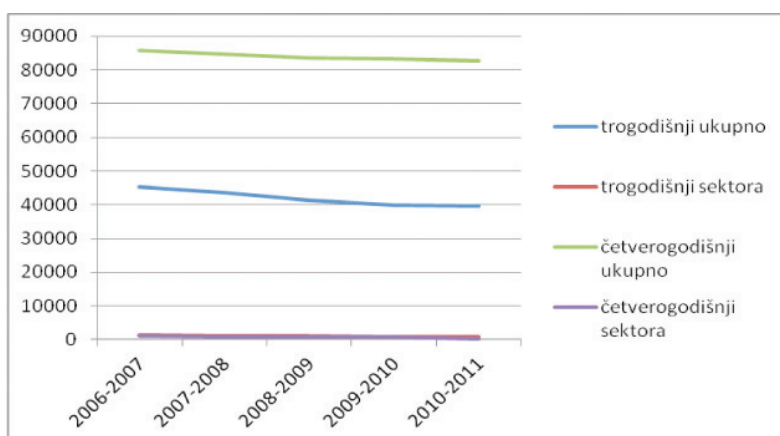

Primijetili smo da tijekom promatranog razdoblja (od 2006. do 2010.) broj upisanih učenika u programe sektora T/K konstantno pada iz godine u godinu, što bismo objasnili manjim interesom i općim trendom pada upisa u strukovne programe. Privlačnost strukovnih programa u sektoru T/K sve je manja – ovaj pad koji se dogodio pripisujemo neatraktivnim programima, ali i sve većem interesu učenika da se upisuju u programe koji će im omogućiti vertikalnu prohodnost i upis na fakultet. Naime, broj upisanih učenika u programe sektora T/K pao je za 53,39%, što je značajan pokazatelj u usporedbi s ukupnim padom upisanih učenika u drugim strukovnim sektorima (pad od 6,56%) te ukupno od dobne skupine koja općenito pohađa srednje škole (između -1,64% i -6,44% tijekom promatranog razdoblja).

Ukoliko promatramo različite vrste programa u zadnjih deset godina, možemo primijetiti sljedeće.

- › Četverogodišnji programi: gubitak učenika vrlo je naglašen i iznosi 65,5%, što znači da se opadanje odvija 20 puta brže nego u svim četverogodišnjim strukovnim programima (-3,4%) u promatranom razdoblju. Općenito, udio upisanih učenika pada od 1,35% (2006.) na 0,48% (2010.).
- › Trogodišnji programi: gubitak učenika iznosi 44% u promatranom razdoblju, što je 3,5 puta više nego u svim trogodišnjim strukovnim programima (koji su pali za 12,54%). Udio upisanih učenika konstantno pada (od 3,31% na 2,12%) u promatranom razdoblju.

Ovi trendovi imaju određeni učinak na udio programa iz T/K sektora unutar opće ponude strukovnih programa, jer su oni pali 1,19% za trogodišnje programe i 0,87 % za četverogodišnje programe (što je za ovaj sektor ipak značajan pad).

Slika 15. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju i sektoru od 2006. do 2011. godine

Izvor; e-matica, 2011, MZOŠ.

Prva analiza uključena u ovu verziju profila sektora pokazuje sljedeće.

- › Iako su programi iz ovog sektora (trogodišnji i četverogodišnji) sve manje privlačni za učenike strukovnih škola, oni ih upisuju. Treba voditi računa i o tome da su kriteriji za upis u te programe tijekom vremena postali najvjerojatnije (nažalost) niži. Bit će potrebno napraviti dublju analizu po svakom podsektoru kako bi se uočila prava kretanja i mogli izvući razlozi (atraktivnost upisa novih programa ili povećanje upisa starih).
- › Privlačnost trogodišnjih programa iz T/K opada. To se može objasniti također činjenicom da učenici i njihove obitelji imaju dojam da trogodišnji programi ne pružaju dovoljno znanja i vještina

za rad u sektoru koji pokazuje tendenciju opadanja. Mogući su razlozi i slabija zapošljivost nakon trogodišnjeg obrazovanja i nemogućnost jednostavnog upisa u visoko obrazovanje (posebno na javnim ustanovama). Stoga je posebno važno pogledati analizu distribucije obrazovnih programa i zanimanja na kojima učenici završavaju nakon obrazovanja, prikazanu u jednom od idućih poglavlja ovog profila.

- › Ako razmotrimo trendove upisa po razredu, uočavamo da u trogodišnjim programima broj upisanih učenika opada između prvog i trećeg razreda posljednjih godina za više od 20%. To bi moglo ukazivati na činjenicu da trogodišnji programi, čak iako imaju velikih problema s upisom većeg broja učenika, imaju tendenciju njihova manjeg zadržavanja u školovanju.
- › Nemamo drugih informacija o broju učenika koji su završili posljednji razred, ali možemo barem promatrati trendove upisanih učenika na početku posljednjih razreda.
- › Osim toga, za četverogodišnje se programe čini da godina nastanka programa te njihova veća kompatibilnost s novim tehnologijama, kao i potrebama tržišta rada, imaju negativan učinak na njihovu privlačnost.

ANALIZA 2 – TRENDVI PO GODINI, RAZREDU I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

Podatci o upisanim učenicima u obrazovne programe u sektoru T/K u razdoblju od 2006. do 2011. prikazani su tablicom 9. Podatci o upisanim učenicima u obrazovni program u sektoru govore nam o trendu pada upisa djece, i to sveukupno -53,39%. Potrebno je napomenuti da postoje programi koji se provode samo u Školi za tekstil, kožu i dizajn, Zagreb, a koji su u tablici 9 prikazani rastom popularnosti (prema broju upisanih učenika): tekstilac, tekstilno-kemijski tehničar, kemijski čistač i obučar. Stoga statistički podatci prate upise samo jedne škole. Broj ukupno upisanih učenika u sve godine programa (što prikazuje donja tablica) za školsku godinu 2010./2011. predstavljao je broj samo prve generacije, a ne sve četiri kao u zadnje dvije godine promatranog razdoblja.

Program / kvalifikacija	trajanje godina	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	promjena 2006-2011	udio u sektoru na početku razdoblja	udio u sektoru na kraju razdoblja	trend popularnosti u sektoru	broj škola na kraju razdoblja	zadnja revizija programa
Galanterist	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Galanterist - JMO	3	117	128	120	101	103	-11,97%	7,80%	12,26%	↓	3	2004.
Kemijski čistač - JMO	3	20	30	37	35	25	25,00%	1,33%	2,98%	↑	1	2004.
Kemijski čistač - VOB	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Klobučar - JMO	3	0	1	1	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Krojač	3	15	0	0	3	1	-93,33%	1,00%	0,12%	↓	1	1996.
Krojač - JMO	3	1159	885	708	577	561	-51,60%	77,27%	66,79%	↓	21	2004.
Krojač - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Krojač - TES	3	0	0	0	7	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Krojač - VOB	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Krznar - JMO	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Obučar - JMO	3	62	25	28	36	32	-48,39%	4,13%	3,81%	↓	2	2004.
Pletać	3	19	7	0	0	0	-100,00%	1,27%	0,00%	↓	0	1996.
Pomoćni galanterist - TES	3	25	23	22	10	11	-56,00%	1,67%	1,31%	↓	1	1996.
Pomoćni krojač - TES	3	138	113	70	58	60	-56,52%	9,20%	7,14%	↓	9	1996.
Pomoćni krojač - TES (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Pomoćni obučar - TES	3	11	8	1	1	1	-90,91%	0,73%	0,12%	↓	1	1996.
Pomoćni pletać - TES	3	6	11	10	10	5	-16,67%	0,40%	0,60%	↓	1	1996.
Postolar (Obučar)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilac	3	15	27	40	42	30	100,00%	1,00%	3,57%	↑	1	2011.
Dizajner odjeće	4	332	271	244	256	0	-100,00%	28,67%	0,00%	↓	0	1996.
Dizajner tekstila	4	95	79	40	90	0	-100,00%	8,20%	0,00%	↓	0	1996.
Krojač - TES	4	0	0	0	0	5		0,00%	1,25%		1	1996.
Modni stilist	4	0	11	17	28	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Obućarski tehničar (galanterijski tehničar)	4	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1992.
Odjevni tehničar	4	683	537	421	357	352	-48,46%	58,98%	88,22%	↓	9	2011.
Odjevni tehničar (nastava na srpskom jeziku)	4	0	2	2	2	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Pomoćni galanterist - TES	4	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilni tehničar	4	0	10	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilno-kemijski tehničar	4	23	26	24	30	42	82,61%	1,99%	10,53%	↑	1	1996.
Ukupno 3 godine		1.500	1.258	1.015	880	840	-44,00%					
Ukupno 4 godine		1.158	938	748	763	399	-65,54%					
Sveukupno		2.658	2.196	1.763	1.643	1.239	-53,39%					

Program / kvalifikacija	trajanje godina	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	promjena 2006-2011	udio u sektoru na početku razdoblja	udio u sektoru na kraju razdoblja	trend popularnosti u sektoru	broj škola na kraju razdoblja	zadnja revizija programa
Galanterist	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Galanterist - JMO	3	117	128	120	101	103	-11,97%	7,80%	12,26%	↓	3	2004.
Kemijski čistač - JMO	3	20	30	37	35	25	25,00%	1,33%	2,98%	↑	1	2004.
Kemijski čistač - VOB	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Klobučar - JMO	3	0	1	1	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Krojač	3	15	0	0	3	1	-93,33%	1,00%	0,12%	↓	1	1996.
Krojač - JMO	3	1159	885	708	577	561	-51,60%	77,27%	66,79%	↓	21	2004.
Krojač - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Krojač - TES	3	0	0	0	7	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Krojač - VOB	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Krznar - JMO	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	2004.
Obučar - JMO	3	62	25	28	36	32	-48,39%	4,13%	3,81%	↓	2	2004.
Pletač	3	19	7	0	0	0	-100,00%	1,27%	0,00%	↓	0	1996.
Pomoćni galanterist - TES	3	25	23	22	10	11	-56,00%	1,67%	1,31%	↓	1	1996.
Pomoćni krojač - TES	3	138	113	70	58	60	-56,52%	9,20%	7,14%	↓	9	1996.
Pomoćni krojač - TES (nastava na srpskom jeziku)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Pomoćni obučar - TES	3	11	8	1	1	1	-90,91%	0,73%	0,12%	↓	1	1996.
Pomoćni pletač - TES	3	6	11	10	10	5	-16,67%	0,40%	0,60%	↓	1	1996.
Postolar (Obučar)	3	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilac	3	15	27	40	42	30	100,00%	1,00%	3,57%	↑	1	2011.
Dizajner odjeće	4	332	271	244	256	0	-100,00%	28,67%	0,00%	↓	0	1996.
Dizajner tekstila	4	95	79	40	90	0	-100,00%	8,20%	0,00%	↓	0	1996.
Krojač - TES	4	0	0	0	0	5		0,00%	1,25%		1	1996.
Modni stilist	4	0	11	17	28	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Obučarski tehničar (galanterijski tehničar)	4	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1992.
Odjevni tehničar	4	883	537	421	357	352	-48,46%	58,98%	88,22%	↓	9	2011.
Odjevni tehničar (nastava na srpskom jeziku)	4	0	2	2	2	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Pomoćni galanterist - TES	4	0	0	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilni tehničar	4	0	10	0	0	0		0,00%	0,00%		0	1996.
Tekstilno-kemijski tehničar	4	23	28	24	30	42	82,61%	1,99%	10,53%	↑	1	1996.
Ukupno 3 godine		1.500	1.258	1.015	880	840	-44,00%					
Ukupno 4 godine		1.158	938	748	763	399	-65,54%					
Sveukupno		2.658	2.196	1.763	1.643	1.239	-53,39%					

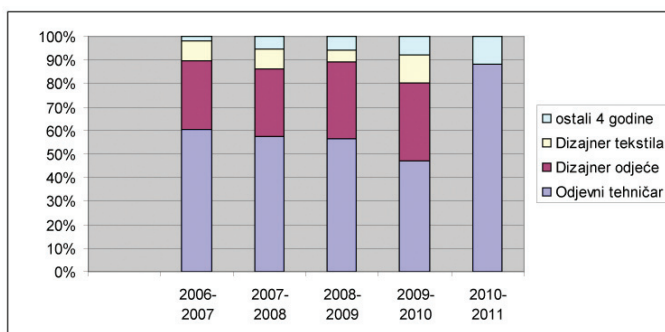
Tablica 9. Prikaz broja učenika u strukovnom obrazovanju po programima

Četverogodišnji programi

- › Od deset programa koji nude četverogodišnje obrazovanje u sektoru T/K iz tablice 9 može se zaključiti da je u samo jednom došlo do porasta broja upisanih učenika tijekom promatranog razdoblja: tekstilno-kemijski tehničar (+82,61%). Ostali programi bilježe pad u promatranom razdoblju od 2007. do 2011. godine.
- › Većina četverogodišnjih programa u zadnjih deset godina više nije živuća.
- › Od četiri četverogodišnja programa: obučarski galanterijski tehničar, tekstilni tehničar, tekstilno-kemijski tehničar i odjevni tehničar u školama se izvodi odjevni tehničar i u jednoj školi tekstilno-kemijski tehničar.
- › U četverogodišnjim programima došlo je do značajnog pada upisanih učenika, u promatranom razdoblju ukupno od 65,54%.
- › Zadnje izmjene četverogodišnjih programa bile su 1996. godine, tako da programi ne odgovaraju potrebama na tržištu rada (nisu atraktivnog naziva, ažurirani i povezani s novim tehnologijama), iako smo ranije ustanovili da je zbog globalne krize sektor općenito postao manje privlačnim u odnosu na druge strukovne sektore.
- › Sektoru se dodjeljuju programi koji su području likovne umjetnosti i dizajna: dizajner tekstila, dizajner odjeće te modni stilist, ali i broj upisanih učenika u ove programe značajno pada u zadnjih deset godina.
- › U deset programa (koji su navedeni u tablici 9) upisano je 840 učenika upisanih u sve četverogodišnje programe iz sektora T/K u 2010. Učenička populacija u tom sektoru pada tijekom promatranog

razdoblja, s tim da 2010. nisu upisani dizajner odjeće i dizajner tekstila, koji su bili drugi i treći program po broju upisanih učenika.

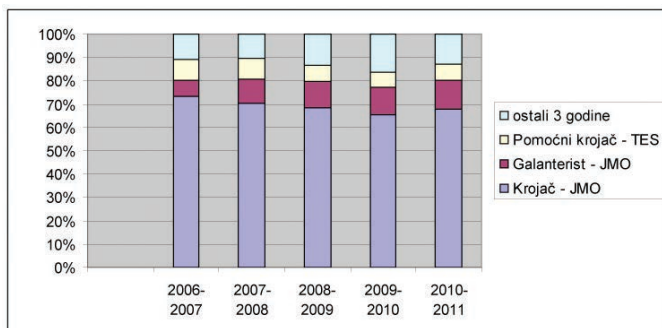
- › Struktura upisanih u promatranom razdoblju prikazana je slikom 16.

Slika 16. Trend strukture upisanih učenika u četverogodišnje programe u sektoru

Trogodišnji programi

- › Od dvadeset programa navedenih u tablici 9 koji nude trogodišnje obrazovanje iz sektora sedam je u JMO. Kod gotovo svih programa došlo je do pada broja upisanih učenika. U odnosu na uočeno prosječno opadanje upisanih učenika u trogodišnje strukovne programe, taj je pad zapravo izrazito značajan pokazatelj, jer je ukupan broj učenika u trogodišnjim programima u sektoru, kako smo pokazali, pao za 44%.
- › Važno je naglasiti da su svi obrtnički trogodišnji programi koji se trenutno izvode u RH JMO programi: krojač, obuçar i galanterist. U dvije se škole izvode industrijski programi: krojač (B) i tekstilac.
- › Sedam se programa u promatranom razdoblju potpuno ugasilo, a još se tri više ne provode u posljednje dvije do tri godine.
- › U dva je programa uočeno veći udio upisanih učenika u promatranom razdoblju, tekstilac i kemijski čistač. To su novi programi, ali treba istaknuti da je broj učenika po navedenim programima 30, odnosno 25 upisanih.
- › Struktura upisanih u promatranom razdoblju prikazana je slikom 17.

Slika 17. Trend strukture upisanih učenika u trogodišnje programe u sektoru

Izvor: e-matica, 2011., MZOŠ.

Trogodišnji i četverogodišnji programi

- › Nekoliko je programa u potpunosti ostalo bez učenika ili su u procesu potpunog gubitka učenika, i to tijekom razmatranog razdoblja ili čak i ranije, iako ih škole i dalje nude: galanterist, kemijski čistač-VOB, klobučar-JMO, krojač-JMO (nastava na srpskom jeziku), krojač-TES, krojač-VOB, krznar-JMO, pletač, pomoćni krojač-TES (nastava na srpskom jeziku) i obuçar (trogodišnji program) te dizajner odjeće, dizajner tekstila, obučarski tehničar, odjevni tehničar (nastava na srpskom jeziku), pomoćni galanterist-TES i tekstilni tehničar (četverogodišnji program).
- › Može se uočiti da priličan broj škola koje nude trogodišnje programe nema upisanih učenika ili ih ima svega nekoliko, ali isto se ponavlja i s četverogodišnjim programima. Svakako bi trebalo dalje istražiti ponudu strukovnih programa kako bi se bolje razumjeli razlozi uočenih trendova.
- › Odjevni tehničari sa 88,22% (četverogodišnji program) i krojač-JMO sa 67,67% (trogodišnji program) čine preko 75% čitavog sektora s pojedinačnim udjelima većim od 60%. Iznenađujuće je da se struktura glavnih programa u odnosu na sektor nije znatno izmijenila u 2010. u odnosu na 2006. godinu, premda se broj učenika u sektoru smanjio za 53,39%.
- › Najveći rast broja učenika javio se kod tekstilno-kemijskog tehničara (četverogodišnji program) i iznosi 82,61% te je zaista popraćen povećanjem broja upisanih u prvi razred (sa 23 na 42), dok kod tekstilca (trogodišnji program) rast iznosi 100% i posljedica je metode statističke obrade i zapravo se ne radi o stvarnom povećanju.

ANALIZA 3 – TRENDVI PO ŽUPANIJ I OBRAZOVNOM PROGRAMU/KVALIFIKACIJI

U tablici 10 prikazan je broj upisanih učenika u trogodišnje programe po godinama, uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županiji u odnosu na ukupan broj učenika trogodišnjih programa iz sektora na razini čitave Republike Hrvatske.

Ukupni broj učenika u trogodišnjim programima sektora	Županija	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		Promjena	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	2006-2011	%
1	Zagrebačka županija	6	0,4%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-6	-100,0%
2	Krapinsko-zagorska	37	2,4%	10	0,8%	5	0,5%	0	0,0%	0	0,0%	-37	-100,0%
3	Sisačko-moslavačka	129	8,4%	115	9,1%	99	9,5%	85	9,7%	77	9,3%	-52	-40,3%
4	Karlovačka	5	0,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-5	-100,0%
5	Varaždinska	142	9,3%	136	10,8%	99	9,5%	96	10,9%	73	8,8%	-69	-48,6%
6	Kopivničko-križevačka	42	2,7%	25	2,0%	16	1,5%	19	2,2%	28	3,4%	-14	-33,3%
7	Bjelovarsko-bilogorska	17	1,1%	15	1,2%	7	0,7%	7	0,8%	0	0,0%	-17	-100,0%
8	Primorsko-goranska	12	0,8%	2	0,2%	2	0,2%	3	0,3%	13	1,6%	1	8,3%
9	Ličko-senjska	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
10	Virovitičko-podravska	63	4,1%	60	4,8%	49	4,7%	46	5,2%	45	5,4%	-18	-28,6%
11	Požeško-slavonska	83	5,4%	65	5,2%	59	5,7%	48	5,5%	44	5,3%	-39	-47,0%
12	Brodsko-posavska	165	10,8%	136	10,8%	125	12,1%	108	12,3%	98	11,8%	-67	-40,6%
13	Zadarska	19	1,2%	12	1,0%	5	0,5%	3	0,3%	0	0,0%	-19	-100,0%
14	Osječko-baranjska	101	6,6%	80	6,4%	51	4,9%	29	3,3%	22	2,7%	-79	-78,2%
15	Šibensko-kninska	51	3,3%	36	2,9%	27	2,6%	12	1,4%	9	1,1%	-42	-82,4%
16	Vukovarsko-srijemska	72	4,7%	61	4,8%	52	5,0%	26	3,0%	30	3,6%	-42	-58,3%
17	Splitsko-dalmatinska	164	10,7%	151	12,0%	101	9,7%	59	6,7%	60	7,2%	-104	-63,4%
18	Istarska	35	2,3%	18	1,4%	8	0,8%	16	1,8%	14	1,7%	-21	-60,0%
19	Dubrovačko-neretvanska	46	3,0%	26	2,1%	21	2,0%	9	1,0%	7	0,8%	-39	-84,8%
20	Međimurska	67	4,4%	44	3,5%	42	4,1%	30	3,4%	38	4,6%	-29	-43,3%
21	Grad Zagreb	272	17,8%	266	21,1%	269	25,9%	294	32,3%	271	32,7%	-1	-0,4%
Ukupno		1528	100,0%	1258	100,0%	1037	100,0%	880	100,0%	829	100,0%	-699	-45,7%

Tablica 10. Prikaz broja učenika u trogodišnjim programima u sektoru po županijama

Izvor: e-matica, 2011., MZOŠ.

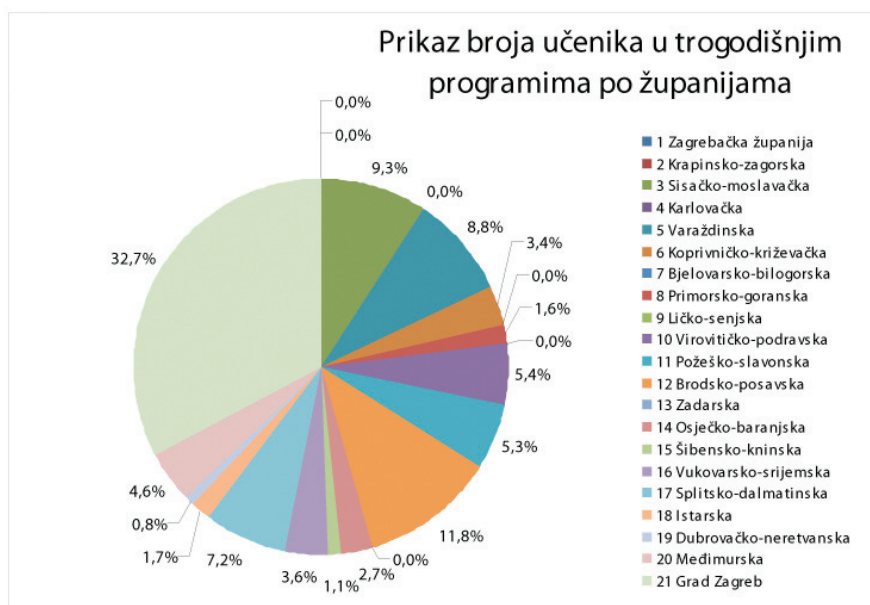
U tablici 11 prikazan je broj upisanih učenika u četverogodišnje programe po godinama, uz prikaz zastupljenosti broja učenika po županiji u odnosu na ukupan broj učenika trogodišnjih programa iz sektora na razini čitave Republike Hrvatske.

Ukupni broj učenika u četverogodišnjim programima sektora	Županija	2006-2007		2007-2008		2008-2009		2009-2010		2010-2011		Promjena	
		Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	2006-2011	%
1	Zagrebačka županija	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
2	Krapinsko-zagorska	20	1,8%	591	5,6%	15	2,0%	18	2,4%	0	0,0%	-20	-100,0%
3	Sisačko-moslavačka	0	0,0%	365	3,5%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
4	Karlovačka	21	1,9%	261	2,5%	5	0,7%	5	0,7%	0	0,0%	-21	-100,0%
5	Varaždinska	105	9,3%	641	6,1%	41	5,5%	37	4,8%	0	0,0%	-105	-100,0%
6	Koprivničko-križevačka	0	0,0%	240	2,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
7	Bjelovarsko-bilogorska	38	3,4%	431	4,1%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	-38	-100,0%
8	Primorsko-goranska	77	6,8%	848	8,1%	60	8,0%	57	7,5%	3	0,8%	-74	-96,1%
9	Ličko-senjska	0	0,0%	31	0,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
10	Virovitičko-podravska	0	0,0%	139	1,3%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
11	Požeško-slavonska	91	8,0%	472	4,5%	73	9,8%	73	9,6%	84	21,1%	-7	-7,7%
12	Brodsko-posavska	0	0,0%	409	3,9%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
13	Zadarska	98	8,6%	433	4,1%	67	9,0%	52	6,8%	0	0,0%	-98	-100,0%
14	Osječko-baranjska	92	8,1%	735	7,0%	44	5,9%	39	5,1%	0	0,0%	-92	-100,0%
15	Šibensko-kninska	0	0,0%	333	3,2%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
16	Vukovarsko-srijemska	127	11,2%	477	4,6%	109	14,6%	113	14,8%	133	33,3%	6	4,7%
17	Splitsko-dalmatinska	104	9,2%	1091	10,4%	96	12,8%	88	11,5%	65	16,3%	-39	-37,5%
18	Istarska	40	3,5%	237	2,3%	37	4,9%	44	5,8%	12	3,0%	-20	-70,0%
19	Dubrovačko-neretvanska	0	0,0%	186	1,8%	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	0	-
20	Međimurska	17	1,5%	16	0,2%	16	2,1%	0	0,0%	0	0,0%	-17	-100,0%
21	Grad Zagreb	303	26,7%	2533	24,2%	185	24,7%	237	31,1%	102	25,6%	-201	-66,3%
Ukupno		1133	100,0%	10469	100,0%	748	100,0%	763	100,0%	399	100,0%	-734	-64,8%

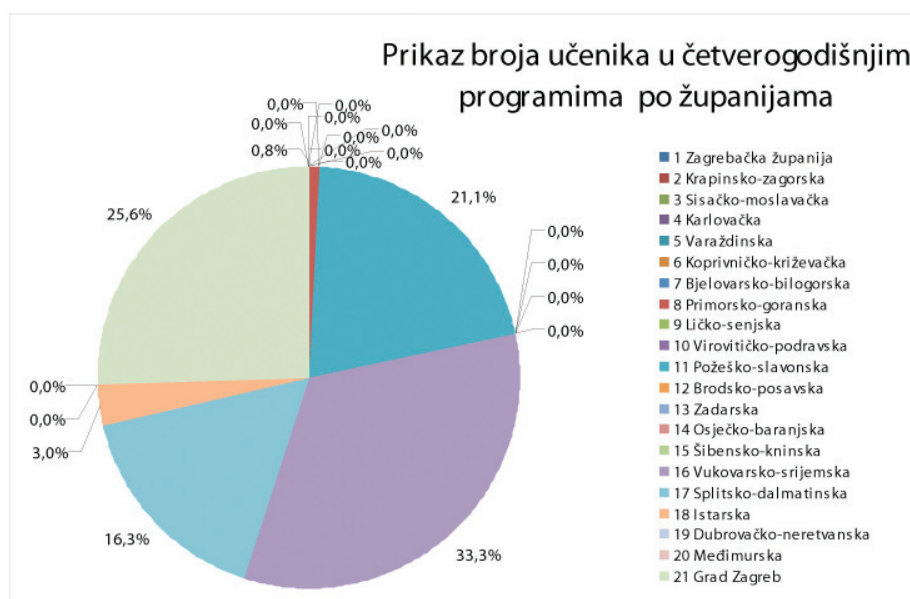
Tablica 11. Struktura broja učenika u četverogodišnjim programima iz sektora po županijama

Izvor: e-matica, 2011., MZOŠ.

Slike 18 i 19 grafički prikazuju županijsku strukturu upisanih učenika u trogodišnje i četverogodišnje programe iz sektora u školskoj godini 2010./2011.

Slika 18. Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011. (iz tablice 13)

Slika 19. Prikaz broja upisanih učenika iz sektora po županijama u šk. god. 2010./2011. (iz tablice 14)

- › Primijećeno je da je raspodjela učenika upisanih u trogodišnje programe iz T/K nejednolika na području države. U Zagrebu je upisano više od 30% učenika od ukupno upisanih učenika u trogodišnje programe iz sektora, a u Brodsko-posavskoj županiji 11,8%. Slijede Sisačko-moslavačka županija sa 9,3% i Varaždinska sa 8,8%. Ostalo je disperzirano po regijama.
- › Primijećeno je da je broj učenika upisanih u četverogodišnje programe iz sektora nejednoliko raspoređen po županijama. Najveći broj je u Vukovarsko-srijemskoj županiji (33,3%), Zagrebu (25,6%), Požeško-slavonskoj županiji (21,1%) i Splitsko-dalmatinskoj županiji (16,3%). Razlike između programa nisu vidljive, kao ni kod trogodišnjih programa. Ovakvi bi pokazatelji bili očekivani kao posljedica potreba tržišta rada, ali kad se to uspoređi sa strukturom radnih mjesta na kojima se zapošljavaju učenici koji završe ovaj program, a ne idu studirati (prikazano analizom 3.7), tada se definitivno otvara prostor i potreba za dodatnim analizama strukture zanimanja u kojima se zapošljavaju učenici s ovom kvalifikacijom upravo u Zagrebu.

NAPOMENA: Za detaljniju analizu ovog dijela mora se napraviti bolja analitika za svaki podsektor zasebno.

3.5. Kvalitativna analiza obrazovnih programa

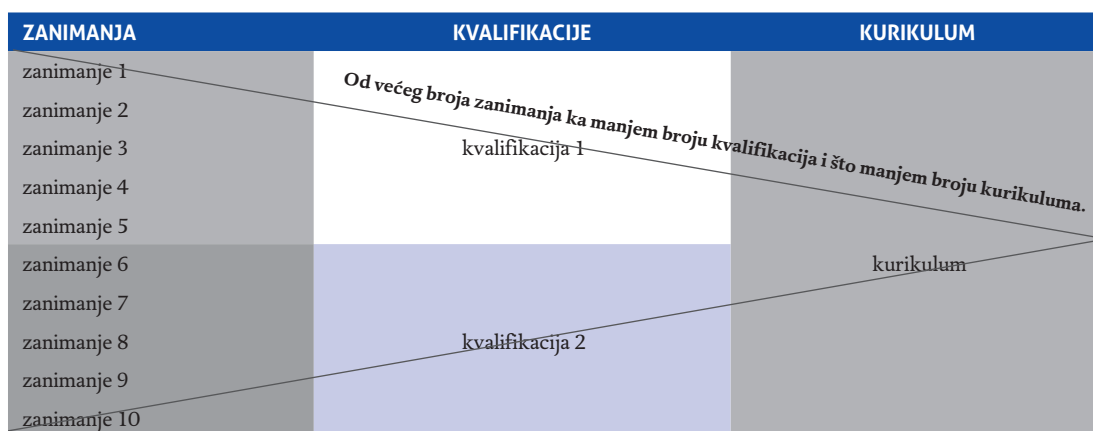
Prije nego što se prijeđe na kvalitativnu analizu obrazovne ponude u određenom obrazovnom sektoru, potrebno je naglasiti neka njezina osnovna polazišta koja općenito vrijede za sve obrazovne sektore.

Izuzetno je važno napraviti i kvalitativnu analizu obrazovne ponude, jer se ne možemo osloniti samo na kvantitativnu analizu koja se zasniva na analizi upisnih podataka. Naime, podatci o upisima nisu značajno relevantni zbog upisne politike koja nastaje u većini slučajeva prema osobnom mišljenju ravnatelja, predstavnika sindikata u školi, a često i pojedinca u Županiji ili predstavnika osnivača ustanove za strukovno obrazovanje. Rijetke su ustanove za strukovno obrazovanje (gotovo ih uopće nema) koje imaju istraživanje tržišta rada i prema tome donekle donose odluke o upisnim kvotama. To

se pokazalo i kroz samovrjednovanje škola. Jedna od 24 ustanove za strukovno obrazovanje donosila je odluke na osnovi stvarnih i relevantnih podataka i predviđala kretanja na tržištu rada za 10 godina unaprijed, a time i odgovarajuće upisne kvote pa čak i potrebne edukacije nastavnika kako ne bi bilo otpuštanja. Drugi je način koji određuje upisnu politiku pritisak javnosti. Kada krenu upisi, nastane pritisak na određeni program, što Ministarstvo zbog pritiska u pravilu i dopusti samo kao politički čin, koji obično nema stvarnu utemeljenost na potrebama tržišta rada. Zbog svega navedenog zaključke o obrazovnom sektoru na osnovi analize upisnih podataka trebaju donositi stručnjaci iz tog obrazovnog sektora, i to vrlo oprezno.

S obzirom na slabo ili gotovo nikakvo ažuriranje obrazovnih programa od 1996. godine, i po sadržaju i po svim drugim promjenama koje bi zahtijevao prelazak s plana i programa na kurikulum, sada je potrebno napraviti temeljitu analizu onoga što želimo postići te to naglasiti kao najvažnije. Svakako je važno analizirati i trenutačnu situaciju, ali samo u cilju osvješćivanja polazišta i nerazmjera ponude i potražnje na obrazovnom tržištu. Budući da kurikulum zahtijeva promijenjene paradigme, odnosno s izvođenja propisanog sadržaja na postignuća polaznika i s poučavanja na učenje, neophodna je edukacija za sve one koji trebaju primijeniti te nove postavke u obrazovanju.

Rezultatima provedene analize potreba na tržištu rada, zanimanjima i dobivenim skupinama potrebnih kompetencija (unutar matrice kompetencija) trebalo bi pridružiti kvalifikacije s ishodima učenja koji su najbliže iskazanim potrebama na tržištu rada, ali tako da se grupira sve što je moguće te da sva zanimanja budu pokrivena minimalnim brojem kvalifikacija koje se razlikuju u manjem postotku specifičnih jedinica. Radi nužne racionalizacije te povećanja kvalitete i učinkovitosti, što je moguće više standarda kvalifikacija trebalo bi biti pokriveno najmanjim mogućim brojem kurikuluma temeljenim na modularnom pristupu. U budućnosti će ustanove za strukovno obrazovanje biti te koje će samostalno razvijati različite kurikulume u skladu sa svojim resursima i potrebama lokalne zajednice, a s ciljem dostizanja ishoda učenja definiranih standardom kvalifikacije (kako prikazuje sljedeća slika).

Slika 20. Shematski prikaz metodologije razvoja strukovnih kurikuluma

Prije razvoja standarda kvalifikacija i kurikuluma nužno je odlučiti što su temeljni moduli i jedinice te ih razviti za potrebe svih budućih kvalifikacija gdje god su potrebne, odnosno i u bazičnom, ali i u drugim sektorima, kako se ne bi pojavilo više jedinica i modula istih imena, a različitih ishoda učenja i načina njihovog stjecanja koji iz njih proizlaze. U svim razmatranjima, analizama i donošenju zaključaka, kao i pri određivanju bazičnih jedinica i modula, ključnu ulogu ima broj onih koji određenu jedinicu ili modul trebaju. Svakako za one skupe jedinice i module za koje postoji izrazito mala potreba mnogo je isplativije iskoristiti najbliže organiziranu edukaciju, nego razvijati vlastitu, što uključuje i edukaciju u susjednoj državi, ako postoji i kvalitetna je.

Hrvatski obrazovni sustav ima dodatni zahtjev pred sobom, a to je potreba za izgradnjom samopouzdanja i samopoštovanja učenika, kao i njihovo osvješćivanje vlastitih snaga i slabosti te izgradnja odgovornosti. Ono što se u svim obrazovnim sektorima iskristaliziralo nakon anketiranja poslodavaca činjenica je da su svih deset najpoželjnijih kompetencija ključne kompetencije, odnosno generičke ili prenosive, kao što su timski rad, strani jezici u struci, učiti kako učiti, proaktivnost i briga za vlastitu karijeru, točnost, samostalnost i odgovornost.

Provedene ankete za poslodavce u sektoru T/K pokazale su najvažnije očekivane kompetencije od budućih radnika.

Opće kompetencije:

- komunikativnost
- kreativnost
- inovativnost
- odgovornost
- timski rad
- samostalnost u radu
- profesionalni odnos prema radu
- organizacijske sposobnosti
- prilagodljivost
- analitičnost
- sistematiziranost
- prezentacijske vještine
- prodajne vještine
- spremnost na suradnju.

Strukovne kompetencije:

- poznavanje tekstilne tehnologije
- poznavanje tekstilne robe
- poznavanje tekstilnih materijala
- znanje konstrukcije kroja
- znanje modeliranja kroja
- prepoznavanja grešaka
- otklanjanje grešaka.

Ovime dolazimo do još jednog ključnog problema, a to je definiranje kurikuluma za općeobrazovne sadržaje u strukovnim školama koji bi trebali biti usklađeni s kurikulumima u sektoru, ali i s mogućnostima ustanove za strukovno obrazovanje s jedne strane i potreba lokalne zajednice s druge. Općeobrazovni predmeti ne bi trebali biti izolirani, nepromjenjivi i neprilagodljivi te isti u svakom sektoru i svakoj školi. Već do sada definiranih 15% autonomije ustanove za strukovno obrazovanje po *Zakonu o strukovnom obrazovanju* možda bi bilo dobro primijeniti i na općeobrazovne kurikulume. Upravo navedene generičke kompetencije nameću nužnost ovakvog promišljanja. Zbog ovoga svaka intervencija u strukovni kurikulum mora dati preporuke za općeobrazovne kurikulume, kako bi cilj bio zajednički, a njegovo dostizanje osigurano.

Kako bi planirani standardi kvalifikacija za četverogodišnje kurikulume bili što atraktivniji, trebali bi imati osigurane ishode učenja sukladne zahtjevima visokih učilišta u području tekstila i kože.

Provedene ankete za visokoobrazovne ustanove u sektoru T/K pokazale su najvažnije očekivane kompetencije od budućih studenata.

Opće i socijalne vještine i znanja:

- znanje hrvatskog jezika
- pismenost
- timski rad
- poznavanje stranog jezika (engleski/njemački)
- samoinicijativa
- komunikativnost
- smirenost
- kreativnost
- spretnost u usklađivanju tehnika.

Stručna znanja ili stručne kompetencije:

- predznanje matematike
- informatička pismenost
- predznanje kemije
- poznavanje strojarstva (dijelovi strojeva)
- snalaženje u služenju stručnom literaturom
- predznanje fizike
- konstruiranje i modeliranje odjeće
- razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala
- mogućnost predviđanja gotovog proizvoda

- sposobnost likovnog izražavanja
- usklađivanje boja.

U Dodatku 7 navedene su kompetencije koje su fakulteti istaknuli kao najpotrebnije za pojedine studentske programe, odnosno koje bi trebao imati student koji upisuje program kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja (rezultati dobiveni na temelju *Upitnika za visokoškolske ustanove* - Dodatak 8).

U okviru postojećih zakonskih rješenja kao najbolje trenutačno moguće rješenje razvoja sustava vidi se „bottom-up approach“, odnosno pristup odozdo prema gore. Taj pristup podrazumijeva intervenciju unutar postojećeg sustava u granicama svih postavljenih zakona, a ipak uz uspostavu nove vrijednosti. To dolazi iz prakse i fleksibilnosti, odnosno prilagodbe novim uvjetima unutar sektora, ali i zahtjevima modernog načina učenja i usvajanja svih potrebnih kompetencija.

U ovom je trenutku veliki broj hrvatskih nastavnika svjestan potrebe za stvarnim promjenama i koristi sve raspoložive mogućnosti za njih. S obzirom na to da Nacionalni okvirni kurikulum definira jezgrovni, diferencirani i školski kurikulum, postoji i zakonski okvir za intervenciju i autonomiju koja omogućuje projektnu, terensku ili istraživačku nastavu, prilagodbu potrebama lokalne zajednice, interdisciplinarnu nastavu kombiniranjem skupine srodnih predmeta ili čak iz različitih škola i sektora, kao i implementiranje prenosivih kompetencija. Također su neograničene mogućnosti za primjenu metoda organiziranja učenja učenika, načina, izvora i mjesta učenja, rasporeda stolica i klupa u razredu te za suradnju dvaju ili više nastavnika pri organiziranju i izvođenju nastave. Za sve navedeno, osim što nije nužno promijeniti zakone, ne trebaju ni dodatni resursi. Mogu se koristiti oni koje imaju ustanove za strukovno obrazovanje. Najviše treba poraditi na usavršavanju nastavnika kako bi dostigli svijest o tome što sve mogu napraviti, što je to novo, što pri tome dobivaju i kako mogu postići višu kvalitetu pri obrazovanju s raspoloživim resursima ili onima koje mogu sami osigurati.

Analiza obrazovnih programa i postojećeg postignuća kompetencija u sektoru te njihova usporedba s potrebama za kompetencijama na tržištu rada nije dovoljna. U trenutku kada se odluči primijeniti uočeno, jednako je važno osigurati kvalitetu primijenjenog. Stari programi, osim što nisu ažurirani u zakonskom roku i što nisu povezivani s potrebama na tržištu rada, često su problematični i zato što nije bilo provjere uvjeta za određenu kvalifikaciju, kao ni za postignuća polaznika kako je propisano programom, tako da je realizacija predmeta ili kvalifikacije prečesto ovisila o nastavniku ili školi.

Trenutačna situacija u sektoru tekstila i kože s gledišta strukovnog obrazovanja slična je kao i u svim drugim obrazovnim sektorima i podsektorima. Većina je programa zastarjela. S obzirom na to da je proizvodnja gotovo nestala u RH, možemo se pitati zašto je uopće potrebno obrazovanje u ovom sektoru. Drugi je problem što je kroz desetljeća akumulirano znanje nestalo s ratom i prekidom, a često i propadanjem proizvodnje.

Prema podacima Hrvatske gospodarske komore (www.hgk.hr), globalni položaj tekstilne industrije vrlo je kompleksan, iako se hrvatska industrijska tradicija povezuje upravo s nastankom te industrijske grane. Tekstilnu industriju u Republici Hrvatskoj obilježava veliki udio u ukupnom broju zaposlenih radnika i vanjskotrgovinskom prometu prerađivačke industrije. Ova je proizvodna djelatnost suočena s jakom konkurencijom na domaćem i inozemnom tržištu. Obilježja su proizvodnje tekstila i odjeće velika disperzija tvornica u gotovo svim županijama RH, radna intenzivnost, izrazita izvozna orijentiranost, proizvodnja organizirana u malim, srednjim i velikim tvrtkama, otvorenost za suradnju sa svijetom, spremnost na brzo prihvaćanje modnih zahtjeva, poštivanje roka isporuke gotove robe, visoka kvaliteta izrade, a često i dizajna gotovih tekstilnih i odjevnih predmeta.

Metodom intervjua i anketiranjem gospodarstvenika ustanovljeno je da gospodarstvenici imaju potrebu za kvalificiranom radnom snagom za izradu i promociju odjevnih, tekstilnih i drugih modnih predmeta. Svoje potrebe za kvalificiranom radnom snagom na odgovarajućoj razini nužno ne vežu za naziv obrazovnog programa, nego za potrebne kompetencije na radnom mjestu. Analiziranjem potrebnih kompetencija na radnome mjestu uočeno je da nisu temeljene samo na proizvodnji konfekcijske odjeće, nego mnogo šire - što je uvjetovano oblikom poslovanja (obrt, industrija, modni salon i sl.) i tržišta. Posebna pažnja pridaje se razvoju i izradi vlastite kolekcije te promociji svoje robne marke.

U svakom slučaju, tekstil i koža ipak su jedno do područja za koje se može sa sigurnošću tvrditi da će obrazovanje za njega biti potrebno. Sigurno će biti potrebni stručnjaci za proizvodnju kreacija koje nisu serijske, odnosno stručnjaci koji će raditi na pripremi, modeliranju, redizajniranju i izradi odjevnih predmeta po mjeri te unikatnih tekstilnih i kožnih proizvoda, i to u radionicama s manjim kapacitetom fleksibilnijim za izradu malih kolekcija i manjih narudžbi. Osim toga se javlja potreba ekspres popravaka kojih je sve više zbog jeftine i nekvalitetne robe na tržištu, potreba održavanja posteljine i rublja u hotelima, bolnicama i vrtićima, modeliranja i izrade kazališnih kostima te njihovo održavanje, očuvanja etno-eko baštine kroz izrade narodnih nošnji te njihovo održavanje. Obrti su specifični po pružanju usluga popravljanja, čišćenja i održavanja tekstila, odjeće, obuće, kožne galanterije i modnih proizvoda.

Također je važno naglasiti da su sve kompetencije iz područja tekstila i kože (uključujući sva njezina usko specijalizirana područja) povezane sa svim područjima rada i življenja, kao i sa strateškim područjima važnim za održivost i neovisnost države te je razvoj ovog obrazovnog sektora neupitan, a interdisciplinarno povezivanje jedinica s drugim obrazovnim sektorima neophodno, tim više što se zbog toga širi tržište rada: mala, srednja i velika poduzeća za proizvodnju modne i zaštitne odjeće i obuće, tekstilnih interijera i drugih modnih dodataka, modni saloni i ateljei, prodavaonice i saloni tekstila, modne i zaštitne odjeće, obuće te modnih dodataka, kulturna, izdavačka i zabavna industrija te određena područja građevinske i prometne djelatnosti.

Kao i u svim drugim obrazovnim sektorima, potrebno je odrediti što je bazično znanje za ovo područje i ono treba biti gotovo isto za sve kvalifikacije istog trajanja. Posebice u zadnje dvije godine obrazovanja (treći i četvrti razred) potrebno je osigurati različite strukovne sadržaje koji se mogu kombinirati na različite načine, kako bi se stvarale različite kvalifikacije.

ČETVEROGODIŠNJI PROGRAMI

predmet	oznaka predmeta	tekstilno-kemijski tehničar	tekstilni tehničar	odjevni tehničar
estetika	1	2	2	2,2
računalstvo	2	2,2	2,2	2,2
tehničko crtanje i elementi strojeva	3	2	2	2
tekstilni materijal s ispitivanjem	4	2,2,2	2,2,2	2,2,2
automatizacija	5	3	2	
analitička kemija	6	3		
fizikalna kemija	7	3		
pripremni procesi s vježbama	8	4		
tehnologija apreture s vježbama	9	4,5,4		
tehnologija bojenja s vježbama	10	3,5,6		
tehnologija tiska s vježbama	11	5		
njega tekstila	12	3		
tehnologija predenja s vježbama	13		2,3,3,4	
tehnologija tkanja s vježbama	14		2,3,3,3	
konstrukcija tkanina s vježbama	15		3,3	
tehnologija pletenja s vježbama	16		3	
konstrukcija pletiva s vježbama	17		3,2	
konstrukcija odjeće	18			3,4,4
tehnologija proizvodnje odjeće	19			3,3
strojevi i automatizacija u proizvodnji odjeće	20			3
vježbe proizvodnje odjeće	21			7,6,6,7

Tablica 12. Sadržaji četverogodišnjih programa i njihova preklapanja (podsektor tekstil)

TROGODIŠNJI PROGRAMI

predmet	oznaka predmeta	prelac	tkalac	pletač	krojač	krojač krzna i kože	oplemenjivač tekstila	kemijski čistač
praktična nastava	1	12,14,18	12,12,18	12,12,18	14,14,19	14,14,20	12,14,18	12,14,18
tekstilni materijali	2	2	2	2	2	2	2	2
estetika	3	2	2	2	2,1	2,1	2	
konstrukcija odjeće	4				3,3	3,2		

tehnologija proizvodnje odjeće	5		2	2
tehnologija pređenja	6	2,4,4		
tehnologija tkanja	7		2,4,2	
vezovi i dekompozicija tkanina	8		2	
tehnologija pletenja	9		2,4,2	
vezovi pletiva	10		2,2	
konstrukcija pletenja odjeće	11		2	
tehnologija oplemenjivanja	12			2,2,4 2
kemija	13			2,2 2,2
tehnologija kemijskog čišćenja	14			2,4

Tablica 13. Sadržaji trogodišnjih programa i njihova preklapanja (podsektor Tekstila)

S obzirom na preklapanja sadržaja ili na njihovu zastarjelost ili nepokrivenost potrebnih kompetencija na tržištu rada, što je vidljivo iz tablica 12 i 13, dolazi se do zaključka da se s pet novih kurikuluma može pokriti dosadašnjih 11 četverogodišnjih kvalifikacija, odnosno s pet novih trogodišnjih kurikuluma može se pokriti 19 dosadašnjih trogodišnjih kvalifikacija, a sve one opet pokrivaju veliki broj zanimanja u svijetu rada. Kvalifikacije/programi koje se nameću kao osnovne:

- › trogodišnji programi: krojač, kožni galanterist, obućar, kemijski čistač, tekstilac
- › četverogodišnji programi: modni tehničar, tekstilni eko tehničar, modelar obuće i kožne galanterije, dizajner tekstila i odjeće, modni stilist.

Sukladno prethodno navedenom, nova tablica kvalifikacija/programa bi mogla izgledati ovako:

NOVOPREDLOŽENI PROGRAM/ KVALIFIKACIJA	Program pokriva: stari program/kvalifikacija prema tablici 12	trajanje godina
krojač	krojač krojač – JMO krojač - JMO (nastava na srpskom jeziku)	3
krojač	krojač – TES krojač – VOB	
	pomoćni krojač – TES pomoćni krojač - TES (nastava na srpskom jeziku)	
	krznar – JMO	

kožni galanterist	galanterist galanterist – JMO pomoćni galanterist – TES	3
obučar	postolar (obučar) obučar – JMO pomoćni obučar – TES	3
kemijski čistač	kemijski čistač – JMO kemijski čistač - VOB	3
tekstilac	tekstilac pletač pomoćni pletač – TES	3
modni tehničar - novo -	odjevni tehničar odjevni tehničar (nastava na srpskom jeziku) krojač - TES	4
tekstilni eko tehničar - novo -	tekstilno-kemijski tehničar tekstilni tehničar	4
modelar obuće i kožne galanterije - novo -	obučarski tehničar (galanterijski tehničar) pomoćni galanterist - TES	4
dizajner tekstila i odjeće - novo -	dizajner rukotvornog tekstila - novo - dizajner odjeće dizajner tekstila	4
modni stilist	modni stilist	4

Tablica 14. Prijedlog programa/kvalifikacija za trogodišnje i četverogodišnje programe za sektor T/K

OBRAZOVNI PROGRAMI ZA SPECIFIČNE CILJANE SKUPINE

Pri definiranju obrazovnih programa iz sektora T/K potrebno je osvrnuti se na potrebe osoba s invaliditetom, kako onih školske dobi, tako i odraslih. Naime, korištenje strojeva za šivanje i doradu te vrlo raširena primjena u sektoru, kao i jednostavnost u prihvaćanju znanja s tog područja, upućuje na mogućnost izrade specijaliziranih programa za osobe koje zbog različitih razloga nisu sposobne ući u redovne tijekomove obrazovanja. Stoga je činjenica da u sektoru T/K poslodavci iskazuju potrebu za razvojem znanja na razini trogodišnjih programa čimbenik koji doprinosi promišljanjima o obrazovnim programima za specifične ciljane skupine.

Na ovaj način profil sektora T/K i nadalje otvara vrata definiranju kraćih programa obrazovanja za osobe s posebnim potrebama kako bi usprkos svojem invaliditetu mogli konkurirati u jednom segmentu tržišta onima koji nemaju sličnih ograničenja. U načelu, svaki obrazovni sektor morao bi u strategijama razvoja znanja misliti i na specijalne skupine koje će na način primjeren njihovim mogućnostima moći sudjelovati u obrazovnom i radnom procesu.

3.6. Nezaposlenost i dinamika nalaženja posla nakon obrazovanja

PRIJAVA NA HZZ

Ukoliko se nakon ostvarene svjedodžbe redovnog školovanja u sustavu strukovnog obrazovanja mlada osoba odluči uputiti na tržište rada, jedna je od očitih polaznih točaka evidencija Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Na temelju podataka HZZ-a može se procijeniti da se prije početka krize oko tri petine generacije mladih koji bi stekli svjedodžbe u obrazovnom sektoru tekstila i kože neposredno nakon školovanja⁷ prijavljivalo u evidenciju HZZ-a. U godinama krize taj je udio porastao za nekoliko postotnih bodova.

No kod trogodišnjih programa, gdje je jedina opcija ulazak u svijet rada, učestalost prijave na HZZ znatno je veća. U vrijeme krize udio generacije koji je našao za shodno prijaviti se na HZZ porastao je s dvije trećine na pet šestina. Dakle, proteklih je godina malo koja osoba obrazovana u trogodišnjim programima sektora tekstila i kože uspjela otpočeti karijeru bez prijave na HZZ, tako da se ovdje prikazani nalazi mogu generalizirati na populaciju.

Kad su u pitanju četverogodišnji programi čiji maturanti imaju alternativu nastavka obrazovanja, oko 44 do 48% generacije tehničkih strukovnih programa iz sektora T/K neposredno se prijavljivalo na HZZ⁸. Dakle, nešto manji udio nego kod mladih koji su završili trogodišnje programe, ali relativno visok u odnosu na maturante četverogodišnjih programa iz drugih sektora. Ovaj se udio usprkos slabijoj dostupnosti poslova tek u manjoj mjeri povećao u kriznim godinama, jer je značajan dio te skupine nastavljao obrazovanje na visokoškolskoj razini, a nije izlazio na tržište rada.

Valja ukazati na razliku u obrascima između mladih koji su završili program odjevnih tehničara među kojima više od polovice izlazi na tržište rada te dizajnere odjeće koji se nakon završene srednje škole znatno rjeđe prijavljuju na HZZ (vjerojatno radi češćeg nastavka školovanja, no možda i radi lakšeg zapošljavanja).

	2007.	2008.	2009.	2010.
Završili redovno srednje obrazovanje iz sektora (upisali posljednji razred)				
svi četverogodišnji	360	321	250	207
odjevni tehničar	207	180	158	98
dizajner odjeće	128	92	75	75
svi trogodišnji	541	435	422	268
krojač - JMO	433	309	297	188
T/K sektor ukupno	901	756	672	475

⁷ Promatraju se samo osobe koje su se prijavile u dobi do 20 godina, kako sliku ishoda ne bi pomutile osobe koje su prethodnom zaposlenošću ili pohađanjem visokog obrazovanja stekle značajnu količinu ljudskog kapitala.

⁸ Ovaj broj raste kad se pridodaju i osobe koje se s tehničkim strukovnim svjedodžbama po prvi puta prijavljuju na HZZ u dobi od 21 do 24 godina, najčešće nakon neuspješnog studiranja. Njih ovom prilikom nećemo razmatrati, ali su njihovi ishodi vrlo slični kao i za promatranu skupinu.

Evidentirali se na HZZ sa srednjim obrazovanjem iz sektora (osobe mlade od 20 godina)				
svi četverogodišnji	158	154	120	100
odjevni tehničar	111	97	78	63
dizajner odjeće	38	40	33	26
svi trogodišnji	361	314	346	225
krojač - JMO	267	214	250	159
T/K sektor ukupno	519	468	466	325
Udio učenika sektora koji se je nakon škole prijavio na HZZ				
svi četverogodišnji	44%	48%	48%	48%
odjevni tehničar	54%	54%	49%	64%
dizajner odjeće	30%	43%	44%	35%
svi trogodišnji	67%	72%	82%	84%
krojač - JMO	62%	69%	84%	85%
T/K sektor ukupno	58%	62%	69%	68%

Tablica 15. Broj osoba koje završavaju srednje obrazovanje i prijavljuju se na HZZ, po godinama. Prikaz programa koje godišnje završava više od stotinu učenika, 2007. - 2010.

Izvori: e-matica i baza podataka HZZ-a.

DINAMIKA NALAŽENJA POSLA

Dinamika nalaženja posla za osobe bez radnog iskustva s obzirom na završeno obrazovanje jedan je od pokazatelja koje HZZ redovito objavljuje. Ovdje su prikazani podatci dobiveni na temelju istih izvora, nešto drugačijom metodologijom. Tablica 16 usporedno prikazuje udio mladih iz svih zastupljenijih programa iz obrazovnog sektora tekstila i kože koji su unutar pola godine, godinu dana ili tri godine pronašli svoj prvi posao.

U usporedbi s drugim obrazovnim sektorima, mladi koji su završili T/K programe ne zapošljavaju se ni teže ni lakše, odnosno njihova vjerojatnost zapošljavanja unutar 6, 12 i 36 mjeseci ne razlikuje se od prosjeka strukovnih programa. Valja napomenuti da se sve ovo događa u kontekstu rijetko viđene kontrakcije T/K sektora u kojoj se broj osoba koje su stekle svjedodžbu sektorskih programa gotovo prepolovio u četiri godine.

No prosječni ishod skriva različitu relativnu poziciju mladih koji su završili trogodišnje programe u sektoru čija je dinamika zapošljavanja nešto lošija od prosjeka svih trogodišnjih programa te maturanata četverogodišnjih T/K programa koji kad izađu na tržište rada nešto lakše nalaze posao nego mladi koji su završili tehničke programe u drugim sektorima.

	broj prijava 2006. - 2010.	našli prvi posao unutar 6 mjeseci	našli prvi posao unutar godine dana	našli prvi posao unutar tri godine
svi četverogodišnji	740	37%	53%	74%
odjevni tehničar	471	37%	54%	78%
dizajner odjeće	183	36%	52%	61%
svi trogodišnji	1759	31%	49%	71%
krojač - JMO	1269	31%	52%	74%
pomoćni krojač - TES	159	23%	33%	59%
galanterist - JMO	142	36%	52%	81%
obučar - JMO	54	41%	50%	63%
ukupno T/K		33%	50%	72%
ukupno svi strukovni		31%	49%	71%

Tablica 16. Dinamika nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar 6, 12 i 36 mjeseci

Napomena: Združeni podatci za razdoblje od 1. siječnja 2006. do 1. srpnja 2011. godine, samo za osobe koje su se prijavile u dobi od 20 godina ili manje, ne uključuje poslove pronađene dok osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u, prikazani su samo programi iz kojih se u zadanom razdoblju na hzz prijavilo više od 50 osoba.

Izvor: registar HZZ-a.

Razlike u mogućnosti zapošljavanja između pojedinih programa nisu posebno velike. Dizajneri odjeće, barem oni koji se ne zaposle unutar tri godine (niti upišu visoko obrazovanje), nešto teže nalaze posao nego odjevni tehničari. Među mladima koji su završili trogodišnje programe postoje indicije o nešto boljoj zapošljivosti galanterista u odnosu na krojače te slabijoj mogućnosti zapošljavanja mladih koji su završili TES program.

godina prve prijave na HZZ:	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2006. - 2010.
svi četverogodišnji	58%	58%	52%	38%	63%	53%
odjevni tehničar	57%	60%	51%	42%	70%	54%
dizajner odjeće	54%	53%	63%	36%	50%	52%
svi trogodišnji	55%	55%	49%	36%	38%	49%
krojač - JMO	54%	57%	55%	40%	45%	52%
ukupno T/K	56%	56%	50%	36%	44%	50%
ukupno svi strukovni	51%	57%	51%	39%	40%	49%

Tablica 17. Mogućnost nalaženja zaposlenja nakon prve prijave na HZZ, prema godini ulaska na tržište rada. Udio mladih sa svjedodžbom pojedinog programa koji je pronašao posao unutar godinu dana, 2006.-2010.

Napomene: Združeni podatci za razdoblje od 1. siječnja 2006. do 1. srpnja 2011. godine, samo za osobe koje su se prijavile u dobi od 20 godina ili manje. Ne uključuje poslove pronađene dok osobe nisu bile prijavljene na HZZ-u. Radi pouzdanosti vrijednosti za pojedine godine, prikazani su samo programi iz kojih se je u zadanom razdoblju na HZZ prijavilo ukupno više od 300 osoba.

Izvor: registar HZZ-a.

Tablica 16 združeno je promatrala ishode u doba konjunktura i krize. Ovo je posebno problematično kod sektora tekstila i kože u kojem je došlo do velike kontrakcije, jer su brojnije generacije maturanata ulazile na tržište rada u značajno povoljnijem razdoblju. Recentne promjene u dinamici sektorskog tržišta rada i eventualni efekt krize na pojedine programe moguće je identificirati usporedbom vjerojatnosti nalaženja posla prema godini prve prijave na HZZ, što je učinjeno u tablici 17.

Kako se je kretala stopa zapošljavanja unutar godinu dana u različitim godinama za iste programe? Vidljivo je da je i u trogodišnjim i četverogodišnjim programima mogućnost zapošljavanja smanjena već za generaciju koja se je prijavila tijekom 2008. godine, a dodatno se pogoršala 2009. Ovo je slučaj sa svim većim obrazovnim programima ovog sektora – dakle, ne mogu se identificirati oni koji su u proteklom razdoblju “napredovali” u odnosu na one koji su “zaostajali”. Jedino odstupanje T/K sektora u odnosu na obrazac vidljiv u strukovnim programima općenito je određeni oporavak do kojeg je među maturantima T/K sektora došlo u 2010. godini.

3.7. Prijelaz u visoko obrazovanje

Broj osoba iz nekog strukovnog područja koje su neposredno nakon srednjeg obrazovanja upisale visoko obrazovanje može se identificirati kroz podatke DZS-a koji se prikupljaju od novoupisanih studenata. Međutim, nije moguće identificirati mlade koji su završili program dizajnera odjeće koji pripada strukovnom području likovne umjetnosti (za koje smo ranije prikazali indicije da češće upisuju studij), tako da se prikazane brojke odnose samo na odjevne i tekstilne tehničare.

U akademskoj godini 2009./2010., u istoj godini kada su završili i srednje obrazovanje, studij je upisalo 76 mladih koji su prethodno završili jedan od dva programa za tehničare iz obrazovnog sektora tekstila i kože. Podatci DZS-a kazuju da je u 2009. godini četverogodišnje programe iz tog sektora završilo 159

mladih⁹. To znači da je stopa izravnog nastavljanja na studij za tehničke programe razmjerno niskih 48% generacije, odnosno da je izravan ulaz na tržište rada prilično čest (što je sukladno s ranije pokazanim podacima o prijavi na HZZ).

	prirodne	tehničke	medicinske	biotehničke	društvene i humanističke	ukupno
sveučilišni	0	10	0	1	14	30
stručni	0	18	0	5	27	46
ukupno	0	28	0	6	41	76

Tablica 18. Broj bivših učenika obrazovnog sektora koji su šk. god. 2009./2010. neposredno nakon završenog srednjeg obrazovanja upisali studij, prema tipu i smjeru studija

Izvor: DZS

Prema strukturi studija, 60% upisanih opredijelilo se za stručne studije, ali zabrinjava podatak da 54% upisa čine programi društvenih ili humanističkih znanosti, što nije adekvatno odredište za učenike programa tekstila i kože.

⁹ Tablica 1 pruža prikaz broja učenika upisanih u završni razred početkom školske godine na temelju e-matrice, a priloženi je broj nastao kroz izvještaje škola na temelju broja mladih koji su završili posljednji razred.

3.8. Analiza odredišnih zanimanja

Kroz podatke HZZ-a moguće je identificirati ne samo dinamiku nalaženja posla, nego i detaljna odredišna zanimanja osoba koje su pronašle posao, bez obzira na to jesu li taj posao pronašle posredovanjem HZZ-a ili ne. Tablica 19 prikazuje odredišna zanimanja prema glavnim NKZ rodovima zanimanja (i vrstama zanimanja unutar relevantnih rodova), učestalost zapošljavanja u prejednostavnim ili presloženim zanimanjima te udio osoba koje su pronašle svoj prvi posao u zanimanju koje odgovara popisu zadanom sektorskim profilom.

Slijedi li struktura odredišnih zanimanja relativno povoljnu sliku dinamike nalaženja posla? Pregled tablice 19, kao i pojedinih odredišnih zanimanja u Dodatku 6 (tablice 6) kazuje da to najčešće nije slučaj. I odjevni tehničari i dizajneri odjeće vrlo se rijetko doista zapošljavaju kao tehničari (4%, odnosno 9%) u proizvodnji tekstila i kože (15%, odnosno 10%) te kao rukovatelji strojevima (5%, odnosno 1%). Konsekventno, tek ih 23%, odnosno 15% radi u zanimanjima koja odgovaraju području u kojem su se školovali. Situacija je slična i kod tekstilnih tehničara (Dodatak 6 - tablica 6c4).

	odjevni tehničar	dizajner odjeće	krojač - JMO	galanterist - JMO	pomoćni krojač - TES	obučar - JMO
2 stručnjaci i znanstvenici	0%	0%	0%	0%	0%	0%
3 inženjeri i tehničari	4%	9%	1%	2%	1%	3%
4 uredski i šalterski službenici	6%	10%	2%	3%	1%	0%
51 uslužna zanimanja	20%	20%	16%	16%	6%	6%
52 trgovačka zanimanja	26%	29%	15%	23%	1%	14%
6 poljoprivredni, šumski radnici i ribari	0%	1%	0%	0%	0%	0%
7 zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	15%	10%	25%	28%	43%	31%
74 - prerađivači hrane, drva, tekstila, kože	15%	10%	25%	28%	42%	22%
8 rukovatelji strojevima, vozilima i sastavljači proizvoda	5%	1%	7%	2%	3%	0%
9 jednostavna zanimanja	24%	20%	35%	24%	44%	47%
93 - jednostavna rudarska, građevinska, proizvodna, transportna i srodna	7%	5%	10%	14%	28%	14%
- ukupan broj koji je pronašao prvi posao od 2006. do 1. 7. 2011.	321	110	842	86	72	36
- previsoke kvalifikacije za zanimanje (%)	24%	20%	35%	24%	44%	47%
- preniske kvalifikacije za zanimanje (%)	0%	0%	1%	2%	1%	3%
- poslova u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu (%)	23%	15%	34%	36%	51%	31%

Tablica 19. Zanimanja u kojima su se zaposlili mladi sa svjedodžbom strukovnih programa iz sektora. Adekvatnost razine kvalifikacija i pojavnost rada u zanimanju koje odgovara sektorskom profilu.

Napomene: postotci se odnose na osobe koje su pronašle posao u promatranom razdoblju. Suma postotaka u svim prikazanim rodovima zanimanja (navedenim podebljanim slovima) čini približno 100% (nisu uključena vojna i menadžerska zanimanja, s obzirom na nisku pojavnost zapošljavanja u njima). Manjim fontom, nepodebljanim slovima i uvučenim nazivom prikazana je učestalost zapošljavanja u specifičnim vrstama zanimanja srodnima obrazovnom programu.

Izvor: registar HZZ-a.

Odredišna zanimanja za mlade koji su završili trogodišnje programe nešto češće odgovaraju sektorskom profilu. Otprilike se trećina zapošljava u odgovarajućim zanimanjima (poput šivača, krojača i tekstilnih radnika – vidjeti tablice 6 u Dodatku 6). Otprilike se četvrtina zapošljava u vrsti zanimanja prerađivača tekstila, a tek je manji broj mladih sa zvanjem krojača angažiran kao rukovatelj strojevima.

Ipak, uz iznimku mladih sa svjedodžbom krojača, gotovo se polovica mladih iz ovog sektora zapošljava u uslužnim i trgovačkim zanimanjima, dok se čak trećina zapošljava na jednostavnim zanimanjima koja ne traže kvalifikaciju srednjeg strukovnog obrazovanja.

POJEDINAČNA ODREDIŠNA ZANIMANJA ZA ZASTUPLJENIJE SEKTORSKE PROGRAME

U završnim prikazima danima u Dodatku 6 za svaki obrazovni program iz kojega je između 1. siječnja 2006. i 1. srpnja 2011. zaposleno barem 30 osoba iz promatranog skupa identificirana su i prikazana sva odredišna zanimanja.

Za svaki su obrazovni program padajućim slijedom prikazana najučestalija zanimanja u kojima su se te osobe zapošljavale. Uz svako zanimanje prikazane su i tri brojke. (A) Apsolutni broj osoba iz promatrane populacije koje su se po prvi puta zaposlile dotičnom zanimanju u promatranom razdoblju dok su bile u evidenciji HZZ-a. (B) Relativni udio (zastupljenost) zanimanja u ukupnom zapošljavanju iz tog obrazovnog programa. (C) Udio koji mladi sa završenim programom čine među svim mladima sa srednjim obrazovanjem (i bez radnog iskustva) zaposlenima u tom zanimanju.

Radi preglednosti, većini je tablica odsječen “rep”, odnosno zanimanja u kojima je zaposlena tek jedna osoba ili koja su bila odredišta za manje od 1% osoba s tom kvalifikacijom. Na kraju svake tablice priložena je informacija koliko je takvih zanimanja bilo te koliki je ukupan broj i udio svih zaposlenih našao posao u njima. Na kraju su prikazani podatci za nekoliko programa koje karakterizira razmjerno malen broj učenika te su stoga iskazana baš sva zanimanja u kojima se itko od njih zaposlio u prikazanom razdoblju – kao svojevrsan kvalitativni indikator postojećih odredišta.

Pri tumačenju prikazanog važno je imati na umu sljedeće.

1. Ne smiju se zanemariti apsolutne brojke (A). Ako je u ovom petogodišnjem razdoblju u nekom zanimanju zaposleno tek pet osoba iz nekog programa iz kojeg izlazi stotinjak osoba godišnje, znači da je u prosjeku jedna osoba godišnje nalazila taj posao (odnosno svaki stoti maturant), što znači da nije posebno svrhovito oblikovati program eksplicitno prema tom zanimanju niti mu obraćati veliku pozornost. Važno je obraćati pozornost na apsolutno najučestalije ishode (bili oni poželjni ili ne).
2. Udjeli (B) i (C) vrlo su informativne prirode. Ukoliko su oba niska, dotično je zanimanje sporadičan ishod za mlade iz tog obrazovnog programa (problem je, naravno, kad on to ne bi trebao biti). No kad je barem jedna od tih vrijednosti razmjerno visoka, moguća su dodatna tumačenja.
  - a) Ukoliko su (B) i (C) visoki, znači da je u pitanju relativno “zatvoreno” zanimanje koje zapošljava značajan broj mladih sa ovom svjedodžbom i malo koga drugoga. Postoji visoka potražnja za ovim zanimanjem i uglavnom se ispunjava ovom kvalifikacijom.
  - b) Ukoliko je (B) nizak, ali (C) visok, znači da se ova kvalifikacija smatra relevantnom za određeno zanimanje (mladi iz drugih strukovnih programa rijetko rade na tom zanimanju), ali da je ukupno razmjerno mala potražnja za ovim zanimanjem (barem na razini

osoba sa svjedodžbom srednjeg strukovnog obrazovanja bez radnog iskustva). Usljed toga, dotično zanimanje "situirano" tek malobrojne osobe iz tog programa.

- c) Ukoliko je (B) visok, ali (C) nizak, znači da je dotična kvalifikacija prepoznata kao adekvatna za zapošljavanje u zanimanju, ali da se u njemu zapošljavaju i mnogi mladi iz drugih struka – stoga što se još neki program smatra relevantnim ili stoga što pristup zanimanju ne traži formalno strukovne kvalifikacije, a potražnja je visoka.

3.9. Komparativni prikaz obrazovnih i ishoda na tržištu rada prema obrazovnim sektorima i trajanju programa školovanja

Razdoblje prikaza: 1. siječnja 2006. do 1. srpnja 2011. (združeno)

(za prijelaz u visoko obrazovanje 2009., za omjer završavanja i prijave na HZZ 2007.-2010.)

Promatrana skupina: Sve osobe koje su se između 1. siječnja 2006. i 31. prosinca 2010. u dobi mlađoj od 21 godinu po prvi puta prijavile na HZZ. Dakle, nije u pitanju uzorak ili nalazi istraživanja, nego populacijski podatci za ovu skupinu.

Organizacija prikaza: Ishodi su prikazani zasebno po trinaest obrazovnih sektora i trajanju programa školovanja. Radi različitog karaktera i trajanja programa, komparacije su izrađene zasebno za trogodišnje i četverogodišnje smjerove.

Ishodi: trogodišnji programi

	broj prijava na HZZ	broj upisanih u posljednji razred	% prijave na HZZ	pronašli posao unutar 12 mjeseci	zaposleni u jednostavnim zanimanjima	zanimanje odgovara sektorskom profilu
Poljoprivreda, prehrana i veterina	1941	2590	75%	49%	35%	37%
Šumarstvo i prerada drva	1109	1539	72%	54%	34%	57%
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	73	112	65%	38%	34%	n/a
Tekstil i koža	1246	1666	75%	49%	35%	35%
Grafička i audiovizualna tehnologija	380	496	77%	37%	39%	19%
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	8912	13 595	66%	52%	32%	43%
Elektrotehnika i računalstvo	3934	5903	67%	51%	28%	32%
Graditeljstvo i geodezija	1446	2602	56%	55%	30%	47%
Ekonomija, trgovina i poslovna administracija	5479	8442	65%	51%	22%	59%
Turizam i ugostiteljstvo	6466	9932	65%	56%	20%	73%
Promet i logistika	1453	2201	66%	50%	32%	44%
Osobne, usluge zaštite i druge usluge	4906	6851	72%	49%	21%	37%
ukupno	37 345	55 929	67%	52%	27%	49%

Ishodi: četverogodišnji programi

	broj prijava na HZZ	broj upisanih u posljednji razred	iste godine upisali studij (2009.)	pronašli posao unutar 12 mjeseci	zaposleni u zanimanjima inženjera i tehničara	zaposleni u jedno-stavnim zanimanjima	zanimanje odgovara sektorskom profilu
Poljoprivreda, prehrana i veterina	2657	5496	47%	50%	11%	34%	17%
Šumarstvo i prerada drva	736	1439	46%	56%	25%	34%	45%
Geologija, rudarstvo, nafta i kemijska tehnologija	303	721	81%	52%	15%	31%	n/a
Tekstil i koža	532	1138	48%	53%	5%	24%	22%
Grafička i audiovizualna tehnologija	1012	2417	46%	37%	15%	23%	20%
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	1717	4315	50%	44%	17%	31%	25%
Elektrotehnika i računalstvo	4791	14 320	68%	48%	17%	26%	26%
Graditeljstvo i geodezija	1277	3888	64%	47%	39%	22%	47%
Ekonomija, trgovina i poslovna administracija	8588	24 717	78%	44%	6%	20%	54%
Turizam i ugostiteljstvo	2431	7799	68%	50%	4%	18%	53%
Promet i logistika	2572	4928	65%	44%	5%	29%	18%
Zdravstvo	4373	9347	47%	39%	75%	8%	75%
Osobne, usluge zaštite i druge usluge	873	1159		56%	4%	11%	54%
ukupno	32 599	81 684	65%	45%	21%	22%	43%

Tablica 20. Komparativni prikaz obrazovnih i ishoda na tržištu rada

NAPOMENA: metodološke postavke ove analize potražite u Priručniku za korištenje profila sektora.

4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja

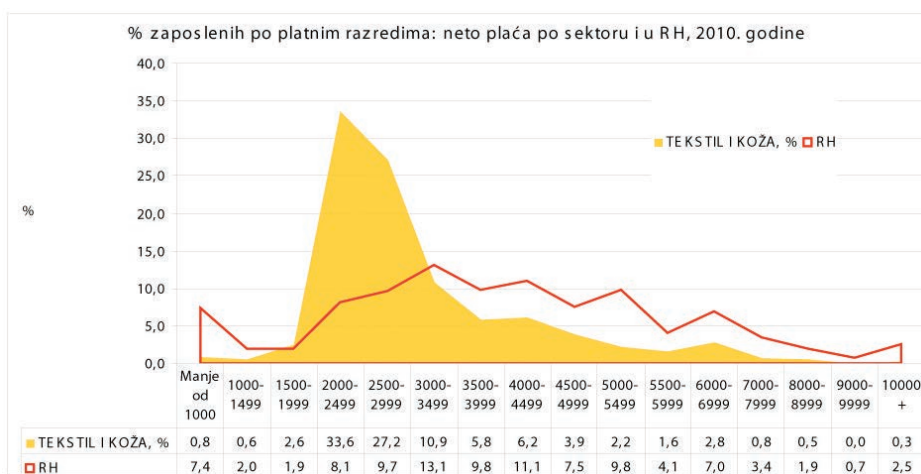

4. Uvjeti rada na tržištu za sektorska zanimanja

Motivacija za pohađanje nekog oblika obrazovanja jednim se dijelom oblikuje na temelju informacija o uvjetima rada za ona zanimanja koja se generiraju iz sektora. Kad govorimo o uvjetima rada, mislimo na razinu plaća, dominantne uvjete ugovornih obveza, uobičajene sate rada, sigurnost zaposlenja itd.

4.1. Neto plaće prema podsektorima

Na slici 21 prikazane su neto plaće u sektoru T/K i hrvatskom gospodarstvu u 2010. godini. U tom je razdoblju u RH prosječna plaća bila oko 3200 HRK. Vidimo da je prosjek plaća u našem sektoru bio niži - 2000 do 3000 kn, uz manji broj onih s plaćom između 3000 i 8000 kn. Zaključujemo da je prosjek plaće niži od prosjeka plaće za RH - što je loše i nedovoljno motivirajuće za mlade koji namjeravaju upisati ovakve programe. Svakako je važan moment ulazak RH u EU, gdje će ovi mladi ljudi možda pronaći svoje mjesto, iako pristupanje Europskoj Uniji sigurno neće umanjiti probleme s kojima se sektor T/K suočava na globalnoj razini.

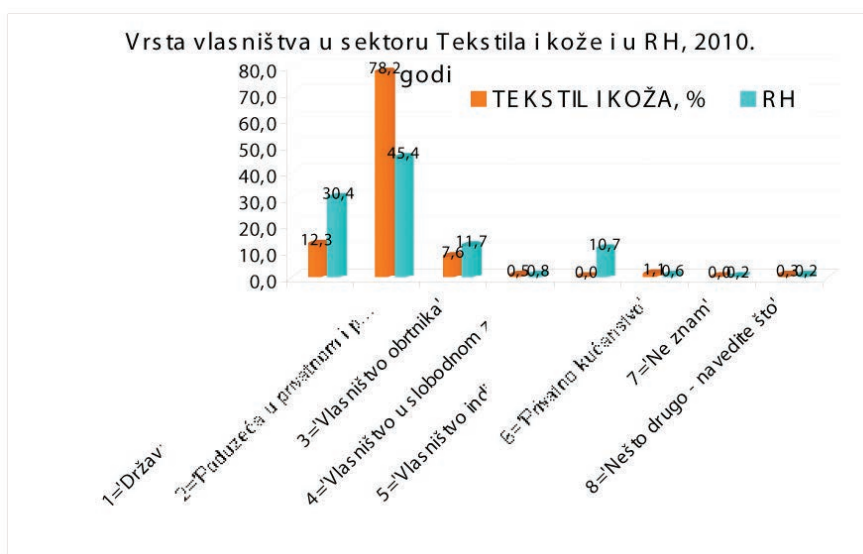

Slika 21. Neto plaće u podsektoru

Pogledamo li na strukturu vlasništva slici 22, vidimo da većina poduzeća pripada privatnom i pretežno privatnom vlasništvu - 78,2%, što je velik postotak pa su, naravno, i zaposlenici manje zaštićeni nego u državnim poduzećima.

Druge su kategorije poduzeća u državnom i pretežno državnom vlasništvu - 12,3%, što je manje nego za cijelu RH.

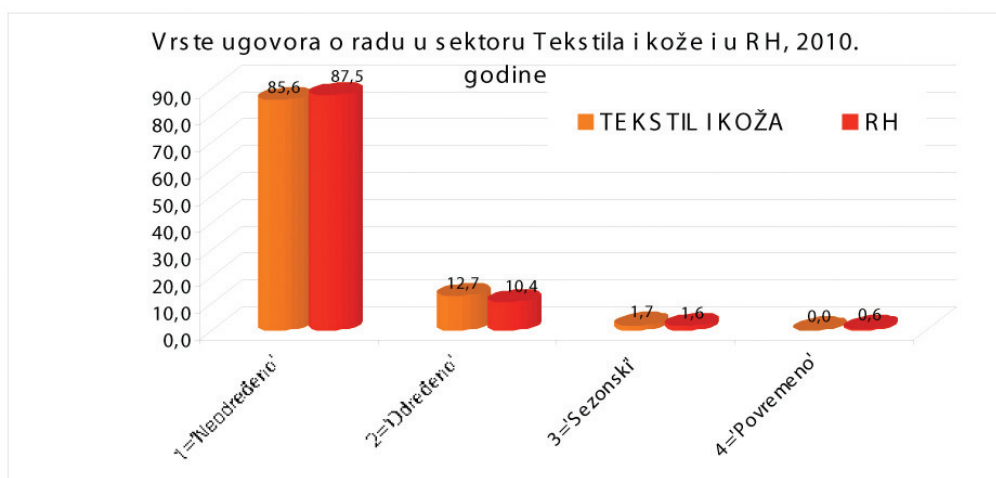
Još je jedna kategorija u vlasništvu obrtnika (7,6%), što je nizak postotak, ali još uvijek relevantan.

Slika 22. Vlasništvo poslovnih subjekata u podsektoru

4.2. Ugovori o radu

Prema vrsti rada koja dominira u sektoru, može se reći da zaposlenici uglavnom uživaju relativnu sigurnost kroz ugovore o radu na neodređeno vrijeme (85,6%), a taj je postotak približno jednak onome za RH (87,5%). Međutim, više nema stvarne sigurnosti na tržištu rada, pogotovo kad je vlasnička struktura poput one prikazane na slici 22.

Slika 23. Vrste ugovora o radu u sektoru

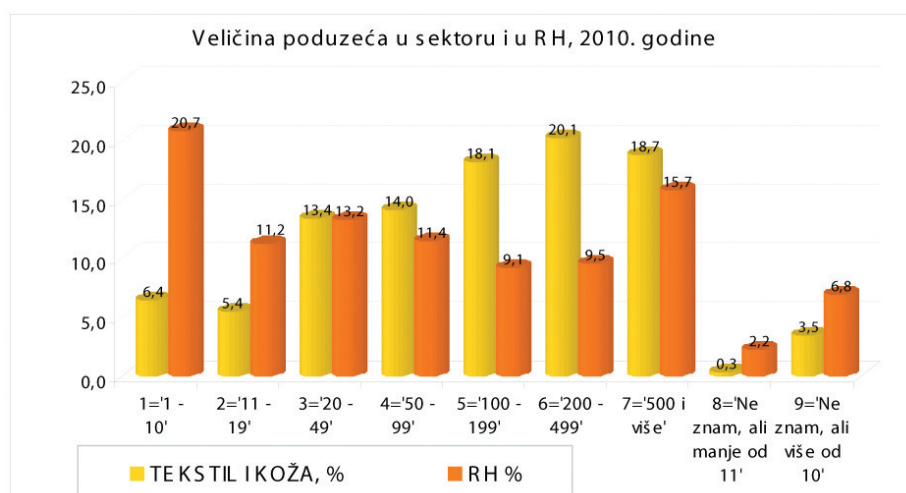
Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

4.3. Sati rada i veličina poduzeća

Pogledamo li sate rada, vidimo da većina zaposlenih radi 40 sati tjedno, čak njih 65,2%, što je veći postotak nego za RH. Prekovremeni je rad čest slučaj. Zaposleni u sektoru rade i 42 sati tjedno, i to u većem postotku (26,9%) nego ostali u RH. Također ih 2,4% radi manje od 40 sati tjedno.

Sati rada u sektoru i RH	%	
broj sati rada	TEKSTIL I KOŽA	RH
manje od 40	2,4	8,1
40	65,7	64,2
42	26,9	17,1
više od 42	5,0	10,7
	100	100

Tablica 21. Sati rada u podsektorima

Slika 24. Zaposleni prema veličini poslovnog subjekta

Izvor: Anketa o radnoj snazi 2010., DZS.

Gledamo li veličinu poduzeća, koja uz plaću, vrstu ugovora i tip vlasništva utječe na uvjete rada u sektoru, najveći postotak zaposlenih radi u relativno velikim sustavima u usporedbi s veličinom poslovnih subjekata u RH. Na prvom su mjestu poduzeća sa 200 do 499 zaposlenih koja čine 20,1%. Druga su po redu poduzeća sa 500 i više zaposlenih s prosjekom od 18,7% te poduzeća sa 100 do 199 zaposlenih s prosjekom od 18,1%.

ZAKLJUČCI O UVJETIMA RADA U SEKTORU T/K

- › Uvjeti rada u sektoru su ispod prosjeka u RH.
- › Plaće su ispod prosjeka RH, a mogućnost razvoja karijere vrlo je mala.
- › Većina je ugovora na neodređeno vrijeme, a sati rada su od 40 do 42 sata tjedno.
- › Većina zaposlenih radi u poslovnim subjektima sa 200 do 499 zaposlenih koji čine 20,1%, a slijede ih poduzeća sa 500 i više zaposlenih s prosjekom od 18,7% te poduzeća sa 100 do 199 zaposlenih s prosjekom od 18,1%.
- › Zaključujemo da bi motivacija za obrazovne programe koji vode ka sektorskim zanimanjima trebala biti ispodprosječna zbog uvjeta koji vladaju na tržištu.

5. Usklađivanje ponude i potražnje

5. Usklađivanje ponude i potražnje

Otkrivanje neusklađenosti u strukturi ponude i potražnje nužan je postupak koji treba prethoditi svakom planiranju obrazovnih programa, kao i njihovih ishoda. Svaka takva analiza mora uzeti u obzir prirodan odljev u mirovinu, ali mnogo je važnije definirati razvojne potrebe, tako da neki od programa koji možda pokazuju viškove mladih po radnom mjestu mogu u stvarnosti biti nedostatni za srednjoročne planove razvoja. U tom je slučaju potrebno postaviti nekoliko pitanja.

- › Kakvi su programi potrebni za budući razvoj?
- › Koliko će nam i kakvih zanimanja trebati za ključne djelatnosti koje će biti nositelji razvoja?
- › Trebaju li nam trogodišnji ili četverogodišnji programi te koliko je potrebno osigurati viših i visokih kvalifikacija po ključnim djelatnostima?
- › Kakve je obrazovne ishode nužno osigurati s obzirom na djelatnosti u kojima se koriste sektorska zanimanja?

U ovom poglavlju pokušat ćemo dati primjere korištenja rezultata opisane analize profila sektora za praktične namjene kao što je planiranje upisa i upisnih kvota te planiranje razvoja ljudskih resursa usklađeno s potrebama gospodarskog razvoja.

5.1. Zamjena postojeće radne snage u ključnim djelatnostima T/K

Prostorni raspored sektora često ima mnogo veći utjecaj na tržištu rada nego što se čini iz analiza podataka za cijelu zemlju. Na nacionalnoj se razini može činiti da je ponuda i potražnja za znanjima nekog od sektora izjednačena, ali kada gledamo regionalna tržišta rada, često vidimo velike neujednačenosti koje doprinose rastu nezaposlenosti mladih. U Hrvatskoj je mobilnost radne snage mala, tako da se ne može očekivati da će mladi iz jedne regije preseliti u drugu za poslom dovoljno brzo da ne uđu u dugotrajnu nezaposlenost ili da se ne zaposle izvan svoje struke. Kada se analizira mobilnost, treba svakako imati na umu i činjenicu da ona dodatno ovisi i o plaćama u pojedinoj skupini zanimanja pa će kod zanimanja s manjim plaćama biti manja. Sljedeća tablica prikazuje raspored obrazovnih programa u sektoru te broj poduzeća i zaposlenih prema županijama, kako bismo vidjeli kakav je odnos zaposlenih i mladih koji završavaju škole.

SEKTOR 4	zaposleni	zaposleni u dobi od 50 do 64 godine	godišnji odlazak u mirovinu	maturanti iz trogodišnjih škola	maturanti iz četverogodišnjih škola	maturanti iz četverogodišnjih škola koji ostaju na tržištu rada (52%)	maturanti koji ostaju na tržištu iz trogodišnjih i četverogodišnjih škola	mladi po radnom mjestu
ZG	984	222	15	-	-	-	-	-
KR	1819	410	27	-	-	-	-	-
KA	679	153	10	-	-	-	-	-
BJ	1055	238	16	-	-	-	-	-
RI	1389	313	21	-	-	-	-	-
GO	50	11	1	-	-	-	-	-
ZD	301	68	5	-	-	-	-	-
DU	280	63	4	0	-	-	-	-
SB	599	135	9	34	-	-	34	3,8
VT	335	76	5	18	-	-	18	3,6
PŽ	645	145	10	14	22	11	25	2,6
SI	672	152	10	21	-	-	21	2,1
ŠI	173	39	3	4	-	-	4	1,5
ST	1790	404	27	22	14	7	29	1,1
VU	1217	274	18	6	23	12	18	1,0
GZG	5583	1260	84	70	17	9	79	0,9
RH	33 398	7535	502	230	80	42	272	0,5
KP	872	197	13	7	-	-	7	0,5
ČA	3540	799	53	14	-	-	14	0,3
VŽ	7861	1773	118	19	-	-	19	0,2
PU	1900	429	29	0	4	2	2	0,1
OS	1655	373	25	1	-	-	1	0,0

Tablica 22. Zamjena radne snage u sektoru T/K

Napomena: U izračun su uključene sve djelatnosti u županijama u kojima su zaposlene osobe sa zanimanjima iz sektora, a ne samo one djelatnosti koje su ključne za ovaj sektor. Na taj smo način mogli bolje procijeniti ukupnu potražnju za sektorskim zanimanjima, budući da smo uključili i one djelatnosti u kojima je vrlo malen postotak sektorskih zanimanja.

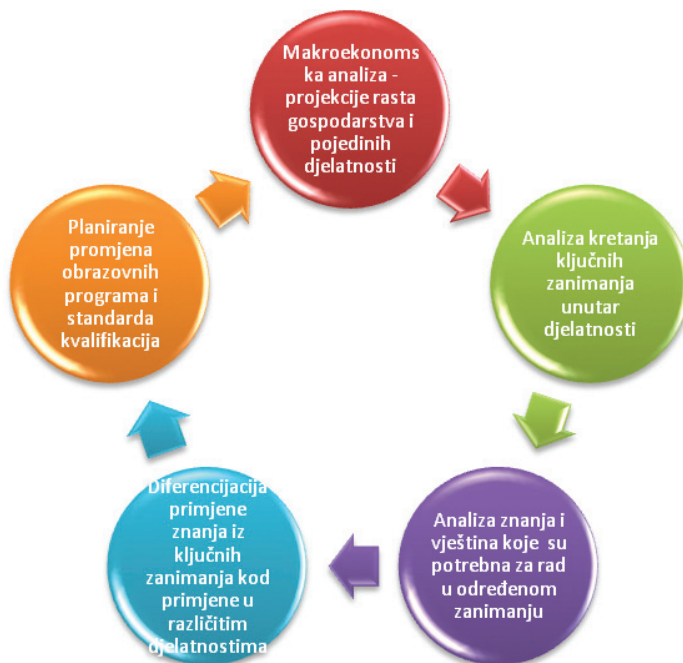
U tablici 22 vidimo broj zaposlenih sa sektorskim zanimanjima u RH, a to je 33 398 zaposlenih. Od toga je 7535 starijih od 50 godina - u mirovinu ih odlazi 502 godišnje, a svake godine iz trogodišnjih škola maturira 230, a četverogodišnjih 80 učenika, dok je onih koji ostaju na tržištu i stvarno traže posao 272 - što predstavlja 0,5 mladih po jednom radnom mjestu.

Podatci su različiti za svaku županiju, ali važno je za napomenuti da broj mladih po radnom mjestu nigdje ne prelazi 3,8.

5.2. Kako se mogu koristiti rezultati analize u profilu sektora?

OBRAZOVNE POTREBE ZA GOSPODARSKI RAZVOJ

Planiranje ljudskih resursa koje bi trebalo popratiti razvojne strategije županija trebalo bi značajno utjecati na upisne kvote i na vrste obrazovnih programa koji će se nuditi u budućnosti, ali i na specifične obrazovne ishode svakog programa. Usklađenost budućih potreba i sadašnjih kvalifikacija trebala bi biti dio procesa izgradnje znanja za potrebe regionalnog razvoja. U Hrvatskoj je takva usklađenost u povojima te je značajan izazov staviti obrazovne institucije u funkciju gospodarskog razvoja. Pri tome nije cilj ponoviti povezanost pojedinih poduzeća s pojedinim školama i njihovim potrebama, nego pokušati predvidjeti buduće potrebe na tržištu rada i planirati kvalifikacije njima u prilog.

Slika 25. Proces planiranja kvalifikacija

Shema prikazuje mogući proces kojim se treba koristiti za planiranje kvalifikacija za potrebe gospodarskog razvoja. Svi elementi metodologije izneseni u ovom profilu sektora mogu se upotrijebiti za planiranje regionalnih i nacionalnih kvalifikacija. Planiranje samo na nacionalnoj razini može dovesti do velikih grešaka, budući da se primjena znanja uvelike razlikuje od jedne djelatnosti do druge i kvalifikacijski bi okvir trebao podupirati nadogradnju znanja, kako unutar pojedinih obrazovnih sektora, tako i između različitih sektora. Primjerice, stolar koji je radio u građevinskoj industriji morao bi moći nadograditi svoje kompetencije za rad u drvenoj industriji, budući da su mnoge komponente znanja i poznavanja materijala slične. S druge strane, primjena bazičnih znanja također bi mogla naći svoje mjesto i u djelatnosti brodogradnje, ali je ovdje primjena i nadogradnja znanja neophodna, a takva se zanimanja nalaze u sektoru strojarstva brodogradnje i metalurgije. Takva protočnost znanja značajna je za zapošljivost radnika u uvjetima brze prilagodbe znanja i vještina promjenama na tržištima roba i usluga. Globalna će konkurencija zahtijevati agilne, prilagodljive i inovativne obrazovne sustave.

PLANIRANJE INDUSTRIJSKE POLITIKE

Svaka grana djelatnosti u velikoj mjeri ovisi o raspoloživim ljudskim resursima te je nužno temeljiti industrijski razvoj i industrijske politike na analizi postojećih ljudskih resursa, na vrstama kvalifikacija na svim razinama obrazovanja, kao i na slobodnoj radnoj snazi s odgovarajućim vještinama koje bi se mogle upotrijebiti. Već je ova analiza pokazala da će nedostajati zanimanja iz sektora tekstila i kože, ali također postoje trenutačni viškovi i prostorne neusklađenosti. Analiza kompetencija i obrazovnih ishoda iz postojećih programa još nije napravljena, ali bi se ona trebala suočiti s analizom potražnje na razini kompetencija, da se vidi na koji način bi trebalo promijeniti obrazovne ishode u skladu s potrebama gospodarstva.

Zaključak

Zaključak

Potražnja za zanimanjima

- › Obuhvat sektora T/K prema broju osoba koje imaju zanimanja iz svih podsektora nije značajan i čini 4,40% ukupnog radnosposobnog stanovništva, 3,21% radne snage, 2,86% zaposlenih i 6,74% nezaposlenih. Možemo zaključiti da ovaj sektor znatno više doprinosi nezaposlenosti, nego što je prisutan u radnosposobnom stanovništvu.
- › Kretanje slobodnih radnih mjesta, prema podacima HZZ-a, pokazuje da je u 2010. godini u RH bilo 104 739 slobodnih radnih mjesta, od čega je 4363 slobodnih radnih mjesta za sektorska zanimanja T/K, što čini 4,2% u RH.
- › Disperzija zanimanja T/K u gospodarstvu nije izražena u tolikoj mjeri.
- › Potrebno je imati u vidu dugoročni trend preferencije poslodavaca za trogodišnjim i četverogodišnjim srednjim obrazovanjem te u tom smislu adekvatno pripremiti sadržaje strukovnih kvalifikacija s dobrom podlogom za vertikalnu prohodnost.

Ključne djelatnosti za sektor T/K

- › Većina sektorskih zanimanja grupira se u malom broju ključnih djelatnosti, no postoji potražnja u velikom broju djelatnosti, ali na vrlo niskoj razini. Ispitivanje karakteristika ove disperzirane potražnje moglo bi povećati održivost ovog sektora na dugi rok, posebno analiza potreba na globalnoj razini.
- › Prihodi koje stvaraju djelatnosti ključne za sektor T/K nisu značajne za cijelu RH jer je razina dobiti, a i produktivnost rada, znatno niža od prosjeka gospodarstva.
- › Prostorna koncentracija vrlo je velika i većina je kapaciteta u većim regionalnim centrima.

Potražnja za kompetencijama

- › Razmjerno je velik udio zajedničkih strukovnih kompetencija (u svim zanimanjima) koje su identificirali poslodavci, ali proizlaze i iz drugih izvora. To su organizacija rada, poduzetničke kompetencije, računalna pismenost, komuniciranje, prezentacijske vještine, strani jezik i tehničko dokumentiranje, zaštita na radu, učiti kako učiti, zaštita okoliša, poznavanje interneta, osnove poslovanja i osnove dokumentiranja podataka.
- › Analiza potreba poslodavaca napravljena je na vrlo malom uzorku. Uz proširenje ankete na više poslodavaca dobile bi se dodatne kompetencije, koje bi omogućile predlaganje određenih smjernica izrade standarda kvalifikacije i kurikuluma.
- › Visokoškolske ustanove podlogom za nastavak školovanja smatraju skupine kompetencija kao što su komunikacija, strani jezik i informatika, ovisno o vrsti studija na kojem se nastavlja školovanje.

- › Zahtjeve za kompetencijama očekivanima u budućnosti treba tražiti prije svega u strateškim i tehnološkim razvojnim dokumentima. Poslodavci uglavnom nisu bili spremni istaknuti potrebe za takvim kompetencijama.
- › Kod malih poslodavaca tražene su kompetencije šire nego kod velikih koji imaju razmjerno specijalizirana radna mjesta, iako i veliki traže raznolikost kompetencija, kako bi se specijaliste iz struke moglo upotrebljavati na raznim funkcijama i radnim mjestima.
- › Detaljnija analiza matrice kompetencija pokazat će koje su zajedničke (preklapajuće) skupine kompetencija za sektorska zanimanja, a koje su skupine specifične samo za neka zanimanja, iako su ovisne o podsektorima i već sada vidljive. Ovaj podatak mnogo znači kod planiranja kvalifikacija, jer govori za koja je sve zanimanja moguće osposobljavati kroz jednu kvalifikaciju definiranjem zajedničkih i specifičnih sadržaja, a sve u cilju racionalizacije broja kvalifikacija i njihove usmjerenosti potrebama gospodarstva (sektorskim zanimanjima).
- › Poslodavci su kao vrlo veliku vrijednost u smislu povećanja zapošljivosti istaknuli stručnu praksu, kako kod poslodavca, tako i u strukovnim školama, radi stjecanja radnog iskustva i radnih navika.
- › Raširena upotreba zanimanja u svim podsektorima upozorava na činjenicu da se prilikom planiranja upisa, tipa obrazovnih programa i njihovih obrazovnih ishoda mora voditi računa o različitim načinima upotrebe sektorskih i podsektorskih znanja i vještina, odnosno da kod selektiranja poslodavaca koji su relevantni za davanje preporuka o sadržaju kvalifikacija treba izabrati reprezentativan uzorak poslodavaca iz više djelatnosti, a ne samo iz onih tipičnih za sektor.

Ponuda rada

- › Sektor T/K ima slabe pokazatelje sa stopom aktivnosti od 54,7%, što znači da taj postotak svih osoba sa zanimanjima iz sektora želi raditi, a 44,3% je stopa zaposlenosti, što znači da mali postotak radnosposobnog stanovništva doista i radi. Stoga ne čudi da je stopa nezaposlenosti vrlo visoka - 17,2% radne snage.
- › Vidimo da je u evidenciji HZZ-a 2010. godine bilo u prosjeku 16 159 nezaposlenih osoba sa zanimanjima iz sektora T/K. U odnosu na vrlo velik broj nezaposlenih te godine (319 845) to je bilo 5,1% ukupne nezaposlenosti. Većinu nezaposlenih s ovim zanimanjima čine žene - 8,6% svih nezaposlenih žena (ovaj postotak objašnjavamo i većim interesom žena za sektorska zanimanja), dok je udio muškaraca u ukupnom broju nezaposlenih muškaraca gotovo zanemariv (0,9%).
- › Više od dvije trećine (69,1%) neaktivnih i nezaposlenih osoba radnosposobne dobi stariji su od 50 godina i tu se možda može generirati neka ponuda koja bi mogla zadovoljiti dio potražnje iz preostalih tridesetak posto nezaposlenih i neaktivnih mlađih od 50 godina. Čini se da trendovi u okviru kojih mladi iz srednjih strukovnih škola sve češće žele upisivati više kvalifikacije mogu stvoriti prilike i za starije radnike sa sektorskim zanimanjima, ali je sigurno da je za takve poslove potrebna dodatna edukacija. Među zaposlenima u sektoru T/K stariji od 50 godina čine 23,8% ukupne populacije pa je tu u sljedećem razdoblju moguće očekivati i veći postotni odljev u mirovinu. Dobna skupina s najvećom zaposlenosti svakako je od 25 do 49 godina (69,0%).
- › Vidljivo je da su najbrojniji među nezaposlenima i neaktivnim osobama oni sa završenom osnovnom školom (42,1%). Slijede osobe sa završenim industrijskim i obrtničkim strukovnim školama, školama za zanimanja u trajanju od jedne do tri godine i školama za KV i VKV radnike (39,7%), dok

su na trećem mjestu nezaposlene osobe sa završenom tehničkom i srodnom strukovnom školom ili školom za zanimanje u trajanju od četiri godine (12,0%). Istovremeno je među zaposlenima 91,0% osoba koje su završile prethodno spomenutu edukaciju, pri čemu 40,8% čine osobe sa završenim industrijskim i obrtničkim strukovnim školama, školama za zanimanja u trajanju od jedne do tri godine te školama za KV i VKV radnike.

- › Udio mladih nezaposlenih u sektoru T/K svega je 1,7%, odnosno 7,2% zaposlenih. To znači da se mogu očekivati značajni problemi u zamjeni postojeće radne snage, a teško je zamisliti da će biti dovoljno mladih ako naraste potražnja za ovim zanimanjima.
- › Dobna struktura kod sektora indicira potencijalne probleme kod zamjene radne snage, tako da će bilo kakav rast potražnje naići na problem u ponudi radne snage.
- › Obrazovna struktura zaposlenih nešto je bolja od obrazovne strukture nezaposlenih, ali i jedni i drugi imaju ograničenje mogućnosti pristupa višim kvalifikacijama zbog slabe vertikalne mobilnosti u obrazovnom sustavu iz trogodišnjih strukovnih škola prema višim i visokim kvalifikacijama. Razvoj znanja u sektoru T/K ima značajne barijere koje proizlaze iz sadašnje obrazovne strukture.

Ponuda kvalifikacija

- › Četverogodišnji programi
- › Od deset programa koji nude četverogodišnje obrazovanje iz T/K, samo u je jednom došlo do porasta broja upisanih učenika tijekom promatranog razdoblja: tekstilno-kemijski tehničar (+82,61%). Ostali programi bilježe pad u promatranom razdoblju od 2007. do 2011. godine.
- › U svim ostalim četverogodišnjim programima došlo je do značajnog pada upisanih učenika, ukupno u promatranom razdoblju -65,54%.
- › Čini da su četverogodišnji programi, nedovoljno privlačni jer nisu atraktivnog naziva, ažurirani i povezani s novim tehnologijama i potrebama na tržištu rada, iako smo ranije ustanovili da je sektor općenito postao manje privlačnim u odnosu na druge strukovne sektore zbog globalne krize.
- › U 10 programa upisano je 840 učenika u sve četverogodišnje programe iz sektora T/K u 2010. Učenička populacija u tom sektoru pada tijekom promatranog razdoblja, s tim da 2010. nisu upisani dizajner odjeće i dizajner tekstila koji su bili drugi i treći program po broju upisanih učenika.

Trogodišnji programi

- › Od dvadeset programa koji nude trogodišnje obrazovanje iz sektora, sedam je u JMO. Kod gotovo svih programa došlo je do pada broja upisanih učenika. U odnosu na uočeno prosječno opadanje upisanih učenika u trogodišnje strukovne programe, taj je pad zapravo izrazito značajan pokazatelj, jer je ukupan broj učenika u trogodišnjim programima u sektoru, kako smo pokazali, pao za 44%. To potvrđuje jaki pad privlačnosti trogodišnjih programa. Bilo bi zanimljivo dalje promatrati razloge zašto neki od navedenih programa još uvijek uspijevaju privući učenike.
- › Sedam se programa u promatranom razdoblju potpuno ugasilo, a još se tri u posljednje dvije do tri godine više ne provode.

- › U dva je programa uočen veći udio upisanih učenika u promatranom razdoblju, tekstilac i kemijski čistač, ali treba istaknuti da je broj učenika po navedenim programima 30, odnosno 25 upisanih.
- › Zbog velikih očekivanja mladih u odnosu na visoko obrazovanje, nužno je osigurati vertikalnu prohodnost, ali i zadržati kvalifikacije koje se koriste na tržištu rada na razini srednjeg obrazovanja.

Uvjeti na tržištu

- › Uvjeti rada u sektoru su ispod prosjeka u RH.
- › Plaće su ispod prosjeka RH, a mogućnost razvoja karijere vrlo je mala.
- › Većina je ugovora na neodređeno vrijeme, a sati rada su od 40 do 42 sata tjedno.
- › Većina zaposlenih radi u poslovnim subjektima sa 200 do 499 zaposlenih koji čine 20,1%, a slijede ih poduzeća sa 500 i više zaposlenih s prosjekom od 18,7% te poduzeća sa 100 do 199 zaposlenih s prosjekom od 18,1%.
- › Zaključujemo da bi motivacija za obrazovne programe koji vode ka sektorskim zanimanjima trebala biti ispodprosječna zbog uvjeta koji vladaju na tržištu, ali i sve veće privatizacije sektora.

Očekivanja

- › Sektor T/K ima opadajući trend po broju zaposlenih (slično kao što je to u EU), jer proizvodnja seli na istok gdje su cijene rada niže.
- › S druge se strane ukupan broj upisanih učenika smanjuje, što može dovesti do manjka radne snage u sektoru, ali i mogućnosti da se učine promjene u obrazovnim programima.
- › Potrebna je modernizacija obrazovnih programa, što bi očekivano podiglo motivaciju djece da upisuju programe iz sektora T/K u strukovnim školama. Na taj bi se način dobile šire kompetencije unutar kvalifikacije, odnosno dobili bismo „atraktivnije“ obrazovne programe koji bi učenicima omogućili multidisciplinarni pristup sektoru T/K.
- › Gospodarska recesija koja je zahvatila područje Republike Hrvatske velikim se dijelom odrazila i na izuzetno teško stanje u tekstilnoj industriji, što se očituje i u zatvaranju mnogih tvornica te gubljenju velikog broja radnih mjesta.
- › Postojeći potencijal razvoja gospodarskih djelatnosti koje ovise o sektorskim zanimanjima mogao bi biti ograničen zbog:
  - › dobne strukture radne snage u kojoj dominira starija populacija
  - › odabira proizvodnje - njihova ekonomske opstojnost može se osigurati jedino promjenom strukture proizvodnje.
- › Na promjenu dohotka utjecat će jedinstvena carinska politika unutar EU, promjena strukture i iznosa potpore te svođenje državne intervencije na onu mjeru koju omogućuju odluke EU-a.
- › Poseban utjecaj na poboljšanje situacije u sektoru T/K može imati uspješna primjena već usvojene Strategije razvoja tekstilne i kožarske industrije RH.

Dodatci

Dodatak 1.

Popis zanimanja u sektoru (NKZ)

Korišten je NKZ-98/ISCO 88 jer analiza povijesnih podataka nije moguća bez korištenja klasifikacije koja je bila aktualna kod prikupljanja podataka.

Do trenutka izrade ovog profila nisu bila razrađena zanimanja u NKZ 10/ISCO 08 na razini agregacije ispod četiri znamenke pa u sljedećoj tablici ne postoji mapiranje NKZ-98 na NKZ-10 za ključna sektorska zanimanja.

rod	NKZ 4	NKZ 7	NAZIV POJEDINAČNOG ZANIMANJA	sektor	podsektor
2	2149	2149417	diplomirani tekstilno-mehanički inženjer	4 X	TEKSTIL
2	2149	2149427	diplomirani tekstilno-kemijski inženjer	4 X	TEKSTIL
2	2149	2149437	diplomirani inženjer tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2149	2149447	diplomirani dizajner tekstila i odjeće	4 X	TEKSTIL
2	2149	2149457	diplomirani inženjer kožarstva	4 X	KOŽA
2	2149	2149467	diplomirani inženjer obučarstva	4 X	KOŽA
2	2149	2149477	diplomirani dizajner obuće i kožne galanterije	4 X	KOŽA
2	2149	2149488	istraživač tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2149	2149499	samostalni istraživač tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2314	2314417	predavač tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2314	2314428	sveučilišni asistent tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2314	2314439	sveučilišni profesor tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
2	2314	2314657	predavač dizajna	4 X	TEKSTIL I KOŽA
2	2314	2314668	sveučilišni asistent dizajna	4 X	TEKSTIL I KOŽA
2	2314	2314679	sveučilišni profesor dizajna	4 X	TEKSTIL I KOŽA
2	2325	2325277	profesor tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119414	tehničar predenja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119426	inženjer predenja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119434	tehničar tkanja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119446	inženjer tkanja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119454	tehničar pletenja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119466	inženjer pletenja	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119474	tekstilno-kemijski tehničar	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119486	inženjer tekstilno-kemijske tehnologije	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119494	tekstilni tehničar	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119506	tekstilni inženjer	4 X	TEKSTIL

3	3119	3119514	tehničar za odjeću	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119526	inženjer za odjeću	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119534	kožarski tehničar	4 X	KOŽA
3	3119	3119546	kožarski inženjer	4 X	KOŽA
3	3119	3119554	obučarski tehničar	4 X	KOŽA
3	3119	3119564	tehničar za kožnu galanteriju	4 X	KOŽA
3	3119	3119576	inženjer za obuču i kožnu galanteriju	4 X	KOŽA
3	3119	3119634	tapetarski tehničar	4 X	TEKSTIL I KOŽA
3	3119	3119885	tekstilni predradnik	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119895	predradnik za odjeću	4 X	TEKSTIL
3	3119	3119905	predradnik kožarstva	4 X	KOŽA
3	3119	3119915	predradnik obuçarstva	4 X	KOŽA
3	3119	3119925	predradnik kožne galanterije	4 X	KOŽA
3	3119	3119945	predradnik tapetarstva	4 X	TEKSTIL I KOŽA
3	3340	3340346	strukovni učitelj tekstilne tehnologije	4 X	TEKSTIL
3	3340	3340356	strukovni učitelj konfekcije	4 X	TEKSTIL
3	3340	3340366	strukovni učitelj prerade kože i krzna	4 X	KOŽA
3	3340	3340376	strukovni učitelj proizvodnje obuće i kožne galanterije	4 X	KOŽA
3	3471	3471116	dizajner tekstila i odjeće	4 X	TEKSTIL
3	3471	3471126	modelar odjeće	4 X	TEKSTIL
3	3471	3471136	konstruktor odjeće	4 X	TEKSTIL
3	3471	3471144	dizajner kože	4 X	KOŽA
3	3471	3471154	dizajner obuće i kožne galanterije	4 X	KOŽA
3	3471	3471164	modelar i konstruktor obuće	4 X	KOŽA
3	3471	3471174	modelar i konstruktor kožne galanterije	4 X	KOŽA
3	3471	3471316	dekorater	4 X	TEKSTIL -KOŽA -MODA
7	7324	7324173	dekorater tekstila	4 X	TEKSTIL
7	7332	7332112	izrađivač tekstilnih tradicijskih proizvoda	4 X	TEKSTIL
7	7332	7332122	izrađivač kožnih tradicijskih proizvoda	4 X	KOŽA
7	7422	7422413	modelar kalupa i peta	4 X	KOŽA
7	7431	7431113	pripremač tekstilnih vlakana	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432113	tkalac tepiha	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432123	tkalac	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432132	pomoćni pletač	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432143	pletač	4 X	TEKSTIL

7	7432	7432155	majstor pletač	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432163	čipkar	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432173	izrađivač tapiserija	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432183	izrađivač narodnih nošnji	4 X	TEKSTIL
7	7432	7432193	užar i izrađivač vrpce	4 X	TEKSTIL
7	7433	7433113	krojač	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433125	majstor krojač	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433135	majstor krojač ženske odjeće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433145	majstor krojač muške odjeće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433155	majstor krojač rublja	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433165	specijalizirani krojač u scenografiji	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433173	klobučar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7433	7433185	majstor klobučar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7434	7434113	krznar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7434	7434125	majstor krznar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435115	specijalizirani izrađivač šablona za odjeću	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435123	krojitelj lake odjeće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435133	krojitelj teške odjeće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435143	krojitelj trikotažne odjeće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435153	krojitelj materijala za tapeciranje	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435163	krojitelj tekstila	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7435	7435213	krojitelj gornjišta obuće	4 X	KOŽA
7	7435	7435222	pomoćni krojitelj podstave obuće	4 X	KOŽA
7	7435	7435233	krojitelj krzna i kože	4 X	KOŽA
7	7436	7436112	šivač tekstila	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436122	šivač krzna	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436132	šivač	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436143	kišobranar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436153	vezilja	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436212	pomoćni šivač podstave obuće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436223	šivač gornjišta obuće	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7436	7436232	šivač kože	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7437	7437113	tapetar	4 X	TEKSTIL -KOŽA -MODA
7	7437	7437123	tapetar vozila	4 X	TEKSTIL -KOŽA -MODA
7	7437	7437135	majstor tapetar	4 X	TEKSTIL -KOŽA -MODA

7	7437	7437213	poplunar	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7437	7437223	izrađivač posteljine	4 X	TEKSTIL -MODA
7	7441	7441113	izrađivač krzna	4 X	KOŽA
7	7441	7441123	izrađivač posebnih koža	4 X	KOŽA
7	7441	7441133	kožar	4 X	KOŽA
7	7441	7441145	specijalizirani kožar bojadar	4 X	KOŽA
7	7441	7441155	specijalizirani razvrstavač koža	4 X	KOŽA
7	7442	7442113	obučar	4 X	KOŽA
7	7442	7442125	majstor obuçar	4 X	KOŽA
7	7442	7442133	izrađivač gornjišta obuće	4 X	KOŽA
7	7442	7442142	pomoćni ortopedski obuçar	4 X	KOŽA
7	7442	7442153	ortopedski obuçar	4 X	KOŽA
7	7442	7442165	majstor ortopedski obuçar	4 X	KOŽA
7	7442	7442173	izrađivač gornjišta ortopedске obuće	4 X	KOŽA
7	7442	7442212	pomoćni izrađivač gornjišta obuće	4 X	KOŽA
7	7442	7442222	pomoćni izrađivač donjišta obuće	4 X	KOŽA
7	7442	7442233	izrađivač donjišta obuće	4 X	KOŽA
7	7442	7442313	torbar	4 X	KOŽA
7	7442	7442325	specijalizirani torbar	4 X	KOŽA
7	7442	7442333	remenar-sedlar	4 X	KOŽA
7	7442	7442413	kožni galanterist	4 X	KOŽA
8	8231	8231353	rukovatelj strojem za izradu gornjih gumenih dijelova obuće	4 X	KOŽA
8	8231	8231363	rukovatelj strojem za izradu sintetičkih đonova	4 X	KOŽA
8	8261	8261113	rukovatelj strojevima za pređenje	4 X	TEKSTIL
8	8261	8261123	rukovatelj strojevima za netkani tekstil	4 X	TEKSTIL
8	8261	8261133	rukovatelj strojevima za užad	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262113	rukovatelj strojevima za tkanje	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262123	rukovatelj strojevima za pletenje	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262133	rukovatelj strojevima za pletenje mreža	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262143	rukovatelj strojevima za ukrasni tekstil	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262153	rukovatelj strojevima za vezenje	4 X	TEKSTIL
8	8262	8262163	rukovatelj strojevima za iglanje i prošivanje	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263113	rukovatelj strojem za ravno šivanje odjeće	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263123	rukovatelj posebnim strojevima za šivanje odjeće	4 X	TEKSTIL

8	8263	8263133	rukovatelj šivaćim poluautomatom i automatom	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263212	pomoćni rukovatelj šivaćim strojevima za tapetariju	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263223	rukovatelj šivaćim strojevima za tapetariju	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263233	rukovatelj šivaćim strojem za tekstil	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263243	rukovatelj šivaćim strojem za kožu	4 X	KOŽA
8	8263	8263253	rukovatelj strojem za vezenje na tekstilu	4 X	TEKSTIL
8	8263	8263313	rukovatelj šivaćim strojem za obuću	4 X	KOŽA
8	8263	8263323	rukovatelj strojem za prošivanje potplata	4 X	KOŽA
8	8263	8263332	pomoćni rukovatelj šivaćim strojem za kožnu galanteriju	4 X	KOŽA
8	8264	8264112	rukovatelj strojem za pranje rublja	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264122	rukovatelj strojem za cijedenje rublja	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264133	rukovatelj strojevima za pranje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264143	rukovatelj strojevima za iskuhavanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264153	rukovatelj strojem za karboniziranje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264163	rukovatelj strojem za odškrobljavanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264173	kemijski čistač	4 X	TEKSTIL I KOŽA
8	8264	8264185	majstor kemijski čistač	4 X	TEKSTIL I KOŽA
8	8264	8264213	rukovatelj strojem za bojenje tekstilnih vlakana	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264223	rukovatelj strojem za bojenje pređe	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264233	rukovatelj strojevima za bojenje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264243	rukovatelj strojem za bijeljenje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264253	rukovatelj strojem za tiskanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264313	rukovatelj strojevima za toplinsku obradu tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264323	rukovatelj kalandrom za tekstil	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264333	rukovatelj strojem za valjkanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264343	rukovatelj strojem za čupavljenje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264353	rukovatelj strojem za šišanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264363	rukovatelj strojem za boranje (plisiranje) tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264373	rukovatelj tekstilnom prešom	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264383	rukovatelj strojem za glačanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264393	rukovatelj strojem za glačanje odjeće	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264403	rukovatelj strojem za naknadnu obradu tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8264	8264513	rukovatelj strojem za namatanje tekstila	4 X	TEKSTIL

8	8264	8264613	rukovatelj strojem za plastificiranje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8265	8265113	rukovatelj strojem za skidanje mesine	4 X	KOŽA
8	8265	8265123	rukovatelj strojem za cijepanje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265133	rukovatelj strojem za struganje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265143	rukovatelj strojevima za sušenje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265153	rukovatelj strojevima za napinjanje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265163	rukovatelj strojevima za brušenje i četkanje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265173	rukovatelj strojevima za češljanje i šišanje krzna	4 X	KOŽA
8	8265	8265183	rukovatelj strojevima za glačanje i ravnanje koža	4 X	KOŽA
8	8265	8265193	rukovatelj strojem za lomljenje lica kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265203	rukovatelj strojem za mekšanje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265213	rukovatelj strojem za mjerenje kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265223	rukovatelj strojevima za pokrivne slojeve kože	4 X	KOŽA
8	8265	8265233	rukovatelj strojevima za doradu potplatnih koža	4 X	KOŽA
8	8265	8265242	pomoćni rukovatelj kožarsko-krznarskim strojevima	4 X	KOŽA
8	8265	8265253	rukovatelj kožarsko-krznarskim strojevima	4 X	KOŽA
8	8266	8266112	poslužitelj stroja za gradiranje obućarskih šablona	4 X	KOŽA
8	8266	8266122	pomoćni rukovatelj strojem za krojenje gornjih dijelova obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266133	rukovatelj strojem za krojenje gornjih dijelova obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266143	rukovatelj strojem za navlačenje gornjišta obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266152	pomoćni rukovatelj strojem za rupičanje kožnih dijelova	4 X	KOŽA
8	8266	8266162	pomoćni rukovatelj strojem za prešanje dijelova obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266172	pomoćni rukovatelj strojem za isijecanje donjih dijelova obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266182	pomoćni rukovatelj strojem za brizganje potplata na obuću	4 X	KOŽA
8	8266	8266192	pomoćni rukovatelj strojem za obradu ruba potplata	4 X	KOŽA
8	8266	8266202	pomoćni rukovatelj strojem za brušenje obuće	4 X	KOŽA
8	8266	8266213	rukovatelj obućarskim strojevima	4 X	KOŽA
8	8266	8266222	poslužitelj stroja za rezanje kožne galanterije	4 X	KOŽA

8	8269	8269113	rukovatelj strojevima za izradu traka s uzorkom	4 X	TEKSTIL I KOŽA
8	8269	8269123	rukovatelj strojevima za izradu tuljaka i šešira	4 X	TEKSTIL I KOŽA
8	8269	8269133	rukovatelj strojevima za toplinsko oblikovanje tekstila	4 X	TEKSTIL
8	8269	8269143	rukovatelj strojevima za izradu pozamanterije	4 X	TEKSTIL
8	8269	8269212	poslužitelj stroja za ukrašavanje obuće	4 X	KOŽA
8	8286	8286113	rukovatelj strojem za sastavljanje madraca	4 X	TEKSTIL
8	8286	8286123	rukovatelj linijom za sastavljanje tapeciranih proizvoda	4 X	TEKSTIL I KOŽA
8	8286	8286212	sastavljač kožnih proizvoda	4 X	KOŽA
8	8286	8286232	sastavljač tekstilnih proizvoda	4 X	TEKSTIL
9	9133	9133111	pralja	4 X	TEKSTIL
9	9133	9133121	glačar	4 X	TEKSTIL
9	9133	9133211	ručni čistač	4 X	TEKSTIL I KOŽA
9	9320	9320411	tekstilni radnik	4 X	TEKSTIL I MODA
9	9320	9320431	obučarski radnik	4 X	KOŽA
9	9320	9320441	radnik u kožnoj galanteriji	4 X	KOŽA
9	9320	9320451	kožarski radnik	4 X	KOŽA

Dodatak 2

Djelatnosti po podsektorima (NKD)

U nastavku su djelatnosti koje je Sektorsko vijeće procijenilo kao relevantne za analizu gospodarskih kretanja korištenjem NKD 2007/NACE Rev. 2., ali je za potrebe analize povijesnih podataka napravljeno i mapiranje na NKD 2002/NACE Rev. 1.1.

PODSEKTOR TEKSTIL

ŠIFRA	RAZINA	NAZIV DJELATNOSTI
13	2	proizvodnja tekstila
13.1	3	priprema i pređenje tekstilnih vlakana
13.10	4	priprema i pređenje tekstilnih vlakana
13.2	3	tkanje tekstila
13.20	4	tkanje tekstila
13.3	3	dovršavanje tekstila
13.30	4	dovršavanje tekstila
13.9	3	proizvodnja ostalog tekstila
13.91	4	proizvodnja pletenih i kukičanih tkanina
13.92	4	proizvodnja gotovih tekstilnih proizvoda, osim odjeće
13.93	4	proizvodnja tepiha i sagova
13.94	4	proizvodnja užadi, konopaca, upletenoga konca i mreža
13.95	4	proizvodnja netkanog tekstila i proizvoda od netkanog tekstila, osim odjeće
13.96	4	proizvodnja ostaloga tehničkog i industrijskog tekstila
13.99	4	proizvodnja ostalog tekstila, d. n.
14	2	proizvodnja odjeće
14.1	3	proizvodnja odjeće, osim krznene
14.11	4	proizvodnja kožne odjeće
14.12	4	proizvodnja radne odjeće
14.13	4	proizvodnja ostale vanjske odjeće
14.14	4	proizvodnja rublja
14.19	4	proizvodnja ostale odjeće i pribora za odjeću
14.2	3	proizvodnja proizvoda od krzna
14.20	4	proizvodnja proizvoda od krzna
14.3	3	proizvodnja pletene i kukičane odjeće
14.31	4	proizvodnja pletenih i kukičanih čarapa
14.39	4	proizvodnja ostale pletene i kukičane odjeće

PODSEKTOR KOŽA

ŠIFRA	RAZINA	NAZIV DJELATNOSTI
15	2	proizvodnja kože i srodnih proizvoda
15.1	3	štavljenje i obrada kože: proizvodnja putnih i ručnih torba, sedlarskih i remenarskih proizvoda; dorada i bojenje krzna
15.11	4	štavljenje i obrada kože: dorada i bojenje krzna
15.12	4	proizvodnja putnih i ručnih torba te sedlarskih i remenarskih proizvoda
15.2	3	proizvodnja obuće
15.20	4	proizvodnja obuće

Ključne djelatnosti prema broju zaposlenih sa zanimanjima iz sektora otkrivene analizom podataka prema metodologiji koncentracije prikazane su u tablici u nastavku. Korišten je NKD 2007/NACE Rev. 2.

Koncentracija zanimanja po djelatnostima

TEKSTIL I KOŽA

A	B	C	D	E	F	
šifra NKD	Naziv djelatnosti	zaposleni sa zanimanjima iz sektora T/K	ukupno zaposleni po grana-ma 2010.	udio sektora u ukupnoj zaposle-nosti u djelatnosti	krug	udio T/K zani-manja iz djelatnosti u cijelom sektoru
14	proizvodnja odjeće	18 231	23 163	78,71	1	42,88
15	proizvodnja kože i srodnih proizvoda	7242	8888	81,48	1	17,03
13	proizvodnja tekstila	2583	422	57,13	2	6,08
41	gradnja zgrada	11	50 722	0,02	4	0,03
47	trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	59	129 965	0,05	4	0,14
1	biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima	118	171 823	0,07	4	0,28
56	djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	99	59 587	0,17	4	0,23
84	javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	195	95 100	0,21	4	0,46
81	usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja krajolika	27	11 494	0,23	4	0,06
45	trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikala	75	24 725	0,30	4	0,18
43	specijalizirane građevinske djelatnosti	160	41 780	0,38	4	0,38
52	skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu	119	30 528	0,39	4	0,28

8	ostalo rudarstvo i vađenje	13	3080	0,43	4	0,03
46	trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	232	47 696	0,49	4	0,55
71	arhitektonske djelatnosti i inženjersvo; tehničko ispitivanje i analiza	94	18 189	0,51	4	0,22
73	promidžba (reklama i propaganda) i istraživanje tržišta	14	2690	0,52	4	0,03
85	obrazovanje	500	89 572	0,56	4	1,18
24	proizvodnja metala	44	7227	0,61	4	0,10
53	poštanske i kurirske djelatnosti	79	12 455	0,63	4	0,19
61	telekomunikacije	91	10 212	0,89	4	0,21
91	knjižnice, arhivi, muzeji i ostale kulturne djelatnosti	53	5782	0,91	4	0,12
20	proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	70	6855	1,03	4	0,17
35	opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	195	18 614	1,05	4	0,46
27	proizvodnja električne opreme	135	11 340	1,19	4	0,32
33	popravak i instaliranje strojeva i opreme	109	8897	1,23	4	0,26
36	skupljanje, pročišćavanje i opskrba vodom	140	9944	1,41	4	0,33
11	proizvodnja pića	102	6926	1,47	4	0,24
10	proizvodnja prehrambenih proizvoda	621	41 337	1,50	4	1,46
23	proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	222	14 563	1,52	4	0,52
25	proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	402	25 234	1,59	4	0,95
68	poslovanje nekretninama	82	4613	1,78	4	0,19
17	proizvodnja papira i proizvoda od papira	109	5697	1,91	4	0,26
86	djelatnosti zdravstvene zaštite	1644	80 280	2,05	4	3,87
16	prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slame i pletarskih materijala	333	13 892	2,40	4	0,78
30	proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	321	13 177	2,44	4	0,76
90	kreativne, umjetničke i zabavne djelatnosti	129	5216	2,48	4	0,30
87	djelatnosti socijalne skrbi sa smještajem	331	12 683	2,61	4	0,78
12	proizvodnja duhanskih proizvoda	23	864	2,61	4	0,05

38	skupljanje otpada, djelatnosti obrade i zbrinjavanja otpada; uporaba materijala	296	10 798	2,74	4	0,70
82	uredske administrativne i pomoćne djelatnosti te ostale poslovne pomoćne djelatnosti	34	1209	2,85	4	0,08
55	smještaj	917	27 865	3,29	4	2,16
6	vađenje sirove nafte i prirodnog plina	217	5743	3,78	4	0,51
60	emitiranje programa	300	7082	4,23	4	0,70
22	proizvodnja proizvoda od gume i plastike	357	8399	4,25	4	0,84
32	ostala prerađivačka industrija	206	4684	4,39	4	0,48
58	izdavačke djelatnosti	359	7645	4,69	4	0,84
96	ostale osobne uslužne djelatnosti	673	12 630	5,32	4	1,58
18	tiskanje i umnožavanje snimljenih zapisa	604	7366	8,20	4	1,42
95	popravak računala i predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	290	2895	10,03	4	0,68
74	ostale stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	488	4758	10,25	4	1,15
31	proizvodnja namještaja	1785	16 059	11,11	4	4,20
29	proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	641	5153	12,44	4	1,51
21	proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	348	2663	13,06	4	0,82

Dodatak 3

Značaj sektora unutar EU - Pogled na industrijske politike i strategije EU u sektoru T/K

SEKTOR TEKSTILA

Sektor je vrlo značajan za regionalni razvoj jer ga karakterizira velika rasprostranjenost kapaciteta u gotovo svim hrvatskim županijama. Posebno je značajna prisutnost sektora u Varaždinskoj, Međimurskoj, Krapinsko-zagorskoj i Karlovačkoj županiji. Udio prihoda od prodaje za sektor proizvodnje tekstila i proizvoda od tekstila u proteklom se razdoblju kretao oko razine od 3,3%, a udio u bruto dodanoj vrijednosti bio je 4,7% ukupne industrije RH.

Usprkos stalnom rastu, sektor tekstila bilježi smanjenje porasta prodaje proizvoda na prosječnoj godišnjoj razini koja se u proteklom razdoblju kretala u rasponu od 7% do 12%. Ovisno o intenzitetu daljnjeg rasta, očekivani prihod sektora u 2013. godini kreće se u rasponu od 9,1 do 14,2 milijardi kuna. Sektor je prisutan na domaćem i stranom tržištu. Otprilike se 70% proizvodnje sektora izvozi, od toga gotovo 90% u EU.

S obzirom na prethodno istaknuti značaj, Vlada Republike Hrvatske 25. listopada 2007. usvojila je Razvojnu strategiju hrvatske industrije tekstila i odjevnih predmeta za razdoblje od 2008. do 2015. U skladu sa strategijom, pokrenut će razvojne programe za koje se predviđaju državne potpore u iznosu od 627 milijuna kn do 2012. godine.

Navedene potpore koristit će se za pokretanje projekata kakvi se provode u razvijenim članicama EU u kojima se realizacijom takvih projekata tekstilna industrija usmjerava u proizvodnju specijaliziranih proizvoda i naprednih tehnologija tekstila utemeljenih na istraživanju i razvoju s naglašenom važnošću kvalitete i funkcionalnosti proizvoda.

U skladu s Razvojnou strategijom hrvatske industrije tekstila i odjevnih predmeta za razdoblje od 2008. do 2015., poticat će se izvođenje sljedećih razvojnih programa:

- › restrukturiranje i konsolidacija poduzetnika u poteškoćama
- › poticanje istraživanja, razvoja te primjene prenesenih i vlastitih znanja u poslovanju
- › akvizicije u procesima okrupnjavanja djelatnosti
- › dislokacija proizvodnih jedinica u RH i korištenje lokacijske rente
- › obrazovanje i stručno osposobljavanje kadrov
- › razvoj distribucije
- › tehničko-tehnološka obnova proizvodnje
- › kadrovska restrukturiranje, zbrinjavanje i novo zapošljavanje
- › razvoj poduzetništva, kooperacije i robnih marki.

SEKTOR KOŽE

Sektor je značajan na nacionalnoj razini, zapošljava niže obrazovanu, uglavnom žensku radnu snagu i djeluje kao socijalni amortizer. Udio prihoda od prodaje sektora proizvodnje kože i proizvoda od kože u ukupnoj industriji RH u posljednjim se godinama kreće na razini od 1,30%, koliko otprilike iznosi i udio u bruto dodanoj vrijednosti. Sektor je prisutan na domaćem i stranom tržištu. Najveći se dio proizvodnje izvozi, otprilike 70%, od toga gotovo 90% u EU.

U prethodnom razdoblju sektor je obilježio izrazito visok rast prihoda. Međutim, taj je rezultat posljedica rasta prodajnih aktivnosti malog broja proizvođača koji su postigli značajne rezultate uvođenjem nove tehnologije (strana ulaganja) i radom za poznatog kupca. Ostatak sektora u načelu ne karakteriziraju dobri rezultati, nego se prije može govoriti o stagnaciji. Ovisno o intenzitetu daljnjeg rasta, očekivani prihod sektora u 2013. godini kreće se u rasponu od 3,2 do 8,5 milijardi kuna. Uvažavajući značaj sektora, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva u studenom 2007. izradilo je Strategiju razvoja industrije kože i proizvoda od kože za razdoblje od 2008. do 2015. Strategija predviđa pokretanje razvojnih programa za koje se predviđaju državne potpore u iznosu od 207 milijuna kn do 2012. godine.

Potporama će osigurati nastavak rasta sektora u pogledu jačanja tržišne pozicije vlastitim brandiranim proizvodima te dizajnanjem visokomodne i visokokvalitetne obuće koja je cjenovno konkurentna.

U skladu sa Strategijom razvoja industrije kože i proizvoda od kože, poticat će se izvođenje sljedećih programa:

- › restrukturiranje i konsolidacija poduzetnika u poteškoćama
- › poticanje istraživanja, razvoja te primjene prenesenih i vlastitih znanja u poslovanju
- › akvizicije u procesima okrupnjavanja djelatnosti
- › dislokacija proizvodnih jedinica u RH i korištenje lokacijske rente
- › obrazovanje i stručno osposobljavanje kadrova
- › razvoj distribucije
- › tehničko-tehnološka obnova proizvodnje
- › kadrovsko restrukturiranje, zbrinjavanje i novo zapošljavanje
- › razvoj poduzetništva, kooperacije i robnih marki
- › sufinanciranje infrastrukture i zbrinjavanja industrijskog otpada.

INDUSTRIJSKA POLITIKA I STRATEGIJA EU

Pogled na globalnu situaciju u europskoj T/K industriji koja je prošla kroz vrlo burno razdoblje posljednjih godina, napadnuta konkurencijom iz Azije i suočena s teškim nadmetanjem cijenama na tržištu, najbolje opisuje publikacija Skills scenarios for the textiles, wearing apparel and leather products sector in the European Union: final report, autora Vogler-Ludwig K. i Valente A. C., napravljenim pod okriljem European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities, Economix Research and Consulting.

Iz studije je posebno važno izdvojiti moguća tri scenarija do 2020. kojima se predviđaju daljnje aktivnosti u T/K sektoru u EU.

Četiri glavna pokretača odredit će budućnost europske industrije tekstila, odjeće i kože (TCL): globalna konkurencija, proširenje baze znanja, tržišne promjene i ekološki aspekti. Korištenjem ovih pokretača, tri alternativna scenarija razvijena su ovom studijom.

1. **„Globalisation limited”** pretpostavlja znatan utjecaj klimatskih promjena. Porast troškova okoliša promijenit će sustav globalne trgovine i postaviti nove prioritete za potrošače, vlade i proizvođače. Pod tim će uvjetima TCL industrije postati više europske pa čak i regionalne.
2. **„Asian dominance - European excellence“** pretpostavlja da će zemlje u razvoju poboljšati svoje specijalizacije u industrijskoj proizvodnji i EU će ojačati svoje tehnološko vodstvo. Proizvodne djelatnosti u velikoj će mjeri nestati iz europskih TCL industrija, ali će se pojaviti velika potreba za tehničkim stručnjacima i pravim znanstvenicima.
3. **„Advanced new Member States“** opisuje kako će EU i low-cost države među državama članicama početi braniti industrijske osnove u Europi. Suočavajući se s vrlo negativnim posljedicama globalizacije za zapošljavanje u proizvodnji (posebice TCL zapošljavanje), sveobuhvatna strategija programa ima za cilj oživljavanje radnih mjesta u industriji.

Studija preporučuje razvoj edukativne baze, jačanje inovativne strategije i jačanje regionalne politike razvoja.

Dodatak 4

Matrica kompetencija

Nalazi se u digitalnom obliku uz profil sektora.

Detaljna analiza, koja će obuhvatiti anketiranje većeg broja poslodavaca iz cijelog sektora, bit će pripremljena u idućoj verziji profila sektora.

Dodatak 5

Analiza tehnološkog napretka kao podloga za planiranje kvalifikacija

Detaljna analiza trenutačno nedostaje. Stručnjaci unutar sektorskog vijeća pripremit će je u idućoj verziji profila sektora. Za sada donosimo pregled stanja u T/K industriji koji ukratko opisuje trenutno stanje i viziju napretka u oba podsektora T/K.

PREGLED STANJA U TEKSTILNO-ODJEVNOJ INDUSTRIJI

Slično kao i u Europskoj Uniji, hrvatska industrija tekstila i odjeće prolazi kroz razdoblje intenzivnih promjena i strukturnog prilagođavanja.

Većina hrvatskih proizvođača tekstila i odjeće još su uvijek orijentirani na lohn proizvodnju (uglavnom u mješovitoj proizvodnji - dio lohn proizvodnje i dio proizvodnje vlastitog proizvoda). Rast troškova i proces globalizacije zaoštrio je konkurenciju i nametnuo pitanje potrebe restrukturiranja, modernizacije i temeljitog propitivanja vlastitih razvojnih perspektiva.

Jedan je od problema s kojima je suočena ova industrija niska ukupna produktivnost rada koja samo kod rijetkih poduzetnika prelazi 58 000 kuna BDV po zaposlenom i općenito niži troškovi rada u usporedbi s ostalom prerađivačkom industrijom, što se odražava na stalni pad zaposlenosti i sve izraženiji problem u angažiranju stručne radne snage. Za većinu proizvođača nametnula se nužnost promjena, prvenstveno kroz traženje načina povećanja prihoda kroz povećanje udjela vlastitog proizvoda, nauštrb proizvoda čija je cijena zadana. Proizvođači koji su razvili vlastiti proizvod i vlastitu robnu marku suočeni su s problemima vezanim uz distribucijske kanale i relativno visokim troškovima marketinga. Stupanj otpisanosti strojeva i opreme općenito je visok, što ukazuje na potrebu novih ulaganja u strojeve i opremu, polazeći od osmišljenih razvojnih programa.

Iako suočena s velikim problemima tržišne, tehničko-tehnološke i organizacijske prilagodbe, tekstilno-odjevna industrija zbog svojeg doprinosa zapošljavanju, udjelu u izvozu i učešću u ukupnom BDP-u još uvijek ima značajnu ulogu. Kao tradicionalne grane prerađivačke industrije imaju perspektivu razvitka u budućnosti, ali uz tržišno repositioniranje prema proširenju proizvodnog programa, razvoju vlastitih robnih marki i proizvodima s većim udjelima dodane vrijednosti. Bez istraživanja i razvoja, obrazovanja, dizajna, marketinga, novih programskih rješenja, financijskih usluga, trgovine i ostalih pratećih usluga gotovo nije u stanju povećati dodanu vrijednost i konkurentnost na tržištu.

Vizija hrvatske tekstilne i odjevne industrije temelji se na stalnom tehnološkom napretku, kadrovskom i organizacijskom restrukturiranju, specijalizaciji i tržišno konkurentnoj proizvodnji proizvoda s višim udjelima dodane vrijednosti.

Sadržaj razvojne strategije industrije tekstila i odjeće određen je sljedećim razvojnim ciljevima:

- › tržišno repositioniranje sukladno mogućnostima i sposobnostima hrvatskih tekstilnih tvrtki
- › prijenos tehnologije i inovacija s ustrajanjem na većem udjelu vlastitih znanja
- › proizvodna specijalizacija s ulaskom u tržišne niše više kvalitete i cjenovnih razreda

- › okrupnjavanje tekstilnih tvrtki i njihovo mrežno povezivanje s nakanom postizanja veće pregovaračke sposobnosti
- › kadrovsko prilagođavanje novim tržišnim, tehnološkim i organizacijskim uvjetima poslovanja i razvoja.

Kretanje tekstilne i odjevne industrije u Hrvatskoj značajno će ovisiti o sposobnosti hrvatskih proizvođača da se odupru konkurenciji proizvođača iz zemalja s nižim troškovima proizvodnje.

PREGLED STANJA U KOŽARSKO-OBUČARSKOJ INDUSTRIJI

Industrija kože i proizvoda od kože izgubila je nekada dobro uspostavljene vertikalne klusterske veze. Sirova se koža izvozi, a koža za potrebe proizvodnje obuće uvozi i time se dokida izvanredna mogućnost internalizacije koristi i troškova te se ostvaruje gubitak dodane vrijednosti i njezin odljev u inozemstvo. Proizvodnja obuće jedva preživljava, a kao značajan izvor zaposlenosti teško će se održati bez umreženja i učinkovitog povezivanja s trgovinom. Proizvođači su uglavnom locirani u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske i većinom rade lohn poslove, dok su tek pojedini započeli s razvitkom domaćih robnih marki za regionalno tržište.

Budući da se trendovi u proizvodnji kože i proizvoda od kože u velikoj mjeri podudaraju s trendovima ove djelatnosti u EU, za očekivati je da će ulaskom Republike Hrvatske u EU i ova djelatnost poboljšati svoju poziciju i konkurentnost u međunarodnoj podjeli rada. Preduvjet je za to aktivno restrukturiranje i tržišno repozicioniranje ove industrije.

Dva su važna financijska cilja koje valja ostvariti za rast profitabilnosti: rast prihoda od prodaje i rast proizvodnosti rada. Za povećanje prihoda od prodaje važno je zadržati i ostvariti zadovoljstvo postojećih kupaca i privući nove kupce. Dugoročno je usmjerenje hrvatske industrije kože i proizvoda od kože rast obujma prodaje vlastitih proizvoda i lohn poslova u višem cjenovnom i kvalitativnom razredu, s većim udjelom dodane vrijednosti.

Navedeno zahtijeva veća ulaganja u marketing, istraživanje tržišta, razvoj, promociju i širenje vlastite prodajne mreže. Cilj je poboljšati imidž i stvoriti prepoznatljive marke proizvoda zanimljive kupcima. U poslovnom je procesu preduvjet tome stručna radna snaga, ulaganje u suvremene strojeve, opremu, informatizaciju te kontinuirano praćenje i poboljšanje kvalitete proizvoda i proizvodnog procesa.

Ova koncepcija zahtijeva kratkoročno povećana ulaganja u razvoj. No na dugi rok racionalna su očekivanja da će prihodi od prodaje biti takvi da će omogućiti ostvarenje zadovoljavajuće profitabilnosti.

Drugi je važan cilj povećati proizvodnost rada uz aktivno restrukturiranje. To podrazumijeva smanjenje troškova proizvodnje, efikasnije korištenje postojeće opreme, strojeva i tehnologije te učinkovitiji proizvodni proces. Rast proizvodnosti preduvjet je za povećanje plaća kao jednog od odgovora na nastojanje za poboljšanjem kadrovske strukture zaposlenih.

Da bi se iskoristili sinergijski učinci, potrebna je veća razina suradnje proizvođača obuće s okruženjem, s obrazovnim i istraživačkim institucijama, suradnja u razvoju proizvoda i kooperacija s drugim proizvođačima i trgovcima u razvoju proizvoda. Postoji zainteresiranost proizvođača kože za bolju zajedničku suradnju s proizvođačima obuće i galanterije te povezivanje s proizvođačima u odjevnoj industriji u lancu dodane vrijednosti.

U provedbi strategije u procesu integracije u EU zadatak je države stvoriti uvjete za ubrzano strukturalno prilagođavanje i rast konkurentnosti hrvatske industrije kože i proizvoda od kože, vodeći računa o održivom regionalnom razvoju.

Dodatak 6

Pojedinačna odredišna zanimanja za zastupljenije sektorske programe

ČETVEROGODIŠNJI PROGRAMI

Tablica 6a4: Najučestalija prva zanimanja za odjevne tehničare prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5220213) prodavač	74	23,1%	0,9%
(5123133) konobar	37	11,5%	0,7%
(7436132) šivač	22	6,9%	7,0%
(5123112) pomoćni konobar	14	4,4%	0,8%
(9132121) sobarica	11	3,4%	1,3%
(9132111) čistačica	10	3,1%	0,9%
(7436112) šivač tekstila	9	2,8%	6,0%
(5220225) trgovac	8	2,5%	3,0%
(9132211) kuhinjski radnik	8	2,5%	0,8%
(4190154) administrativni službenik	7	2,2%	0,7%
(7433113) krojač	7	2,2%	4,3%
(7436232) šivač kože	6	1,9%	12,5%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	6	1,9%	0,3%
(9330421) trgovački radnik	6	1,9%	1,4%
(9911111) radnik bez zanimanja	6	1,9%	0,3%
(9131111) kućna pomoćnica	5	1,6%	1,3%
(3119534) kožarski tehničar	4	1,3%	9,1%
(5122112) pomoćni kuhar	4	1,3%	0,5%
(8263113) rukovatelj/ravno šivanje odjeće	4	1,3%	10,0%
(8283152) sastavljač/elektronička oprema	4	1,3%	1,7%
(9320251) drvopređivački radnik	4	1,3%	0,4%
(9320451) kožarski radnik	4	1,3%	4,4%
(3119494) tekstilni tehničar	3	0,9%	42,9%
(3119514) tehničar za odjeću	3	0,9%	100,0%
(4211164) blagajnik	3	0,9%	0,7%
(8263233) rukovatelj/šivaći stroj za tekstil	3	0,9%	5,8%
(9211141) vinogradarski radnik	3	0,9%	3,2%

preostalih 46 osoba (14%) zaposlenih u 38 različitih zanimanja

Tablica 6b4: Najučestalija prva zanimanja za dizajnere odjeće prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5220213) prodavač	29	26,4%	0,3%
(5123112) pomoćni konobar	12	10,9%	0,7%
(5123133) konobar	7	6,4%	0,1%
(7436132) šivač	7	6,4%	2,2%
(9132111) čistač	6	5,5%	0,6%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	5	4,6%	0,2%
(9911111) radnik bez zanimanja	5	4,6%	0,2%
(3471244) dizajner	4	3,6%	25,0%
(4190154) administrativni službenik	4	3,6%	0,4%
(4211164) blagajnik	3	2,7%	0,7%
(5220225) trgovac	3	2,7%	1,1%
(3471116) dizajner tekstila i odjeće	2	1,8%	66,7%
(5133132) njegovatelj starijih i nemoćnih osoba	2	1,8%	2,2%
(7433113) krojač	2	1,8%	1,2%
(9132121) sobar	2	1,8%	0,2%
(9132211) kuhinjski radnik	2	1,8%	0,2%

preostalih 15 osoba (13%) zaposlenih u 15 različitih zanimanja

Tablica 6c4: Sve evidentirana prva zanimanja za tekstilne tehničare prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5220213) prodavač	6	20,0%	0,1%
(9132111) čistač	3	10,0%	0,3%
(5123133) konobar	2	6,7%	0,0%
(8262113) rukovatelj/tkanje	2	6,7%	50,0%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	2	6,7%	0,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	2	6,7%	0,1%
(3119494) tekstilni tehničar	1	3,3%	14,3%
(4190154) administrativni službenik	1	3,3%	0,1%
(4211164) blagajnik	1	3,3%	0,2%
(5123112) pomoćni konobar	1	3,3%	0,1%
(7436112) šivač tekstila	1	3,3%	0,7%

(7436132) šivač	1	3,3%	0,3%
(7436232) šivač kože	1	3,3%	2,1%
(8261113) rukovatelj/predenje	1	3,3%	50,0%
(9131111) kućna pomoćnica	1	3,3%	0,3%
(9132121) sobar	1	3,3%	0,1%
(9320411) tekstilni radnik	1	3,3%	0,3%
(9320451) kožarski radnik	1	3,3%	1,1%
(9330421) trgovački radnik	1	3,3%	0,2%

TROGODIŠNJI PROGRAMI

Tablica 6a3: Najučestalija prva zanimanja za krojače prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5220213) prodavač	116	13,7%	1,3%
(7436132) šivač	85	10,1%	27,0%
(5123133) konobar	66	7,8%	1,3%
(7433113) krojač	63	7,5%	38,9%
(9132121) sobar	52	6,2%	6,1%
(9132111) čistač	44	5,2%	4,1%
(5123112) pomoćni konobar	43	5,1%	2,4%
(9132211) kuhinjski radnik	42	5,0%	4,1%
(7436112) šivač tekstila	34	4,0%	22,8%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	27	3,2%	1,2%
(9320411) tekstilni radnik	21	2,5%	7,1%
(8263233) rukovatelj/šivaći stroj za tekstil	20	2,4%	38,5%
(7436232) šivač kože	18	2,1%	37,5%
(9911111) radnik bez zanimanja	17	2,0%	0,8%
(8263113) rukovatelj/ravno šivanje odjeće	11	1,3%	27,5%
(9131111) kućna pomoćnica	11	1,3%	2,8%
(9320431) obučarski radnik	9	1,1%	12,3%
(9320251) drvoprerađivački radnik	8	1,0%	0,9%
(8263123) rukovatelj/posebni stroj/šivanje odjeće	7	0,8%	46,7%
(9211421) poljoprivredni radnik	7	0,8%	2,3%
(9211121) vrtlarski radnik	6	0,7%	2,3%
(9212111) šumski radnik	6	0,7%	0,9%
(9330421) trgovački radnik	6	0,7%	1,4%

preostalih 125 osoba (15%) zaposlenih u 72 različitim zanimanja

Tablica 6b3: Sva evidentirana prva zanimanja za pomoćne krojače (TES) prijavljene od 2006.do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7436132) šivač	14	19,4%	4,4%
(9320411) tekstilni radnik	7	9,7%	2,4%
(7433113) krojač	6	8,3%	3,7%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	6	8,3%	0,3%
(9132111) čistač	5	6,9%	0,5%
(7436112) šivač tekstila	4	5,6%	2,7%
(5123112) pomoćni konobar	2	2,8%	0,1%
(7435163) krojitelj tekstila	2	2,8%	33,3%
(9320111) ručni pakirer	2	2,8%	1,1%
(9320251) drvoprerađivački radnik	2	2,8%	0,2%
(9911111) radnik bez zanimanja	2	2,8%	0,1%
(3141136) drugi časnik stroja	1	1,4%	100,0%
(4190212) uredski namještenik	1	1,4%	2,4%
(5122112) pomoćni kuhar	1	1,4%	0,1%
(5123122) pipničar	1	1,4%	0,5%
(5220213) prodavač	1	1,4%	0,0%
(7222412) pomoćni bravar	1	1,4%	0,4%
(7435222) pomoćni krojitelj podstave obuće	1	1,4%	100,0%
(7436122) šivač krzna	1	1,4%	100,0%
(7436223) šivač gornjišta obuće	1	1,4%	5,3%
(7436232) šivač kože	1	1,4%	2,1%
(8274282) poslužitelj/pekarski proizvodi i slatkiši	1	1,4%	1,0%
(8275123) rukovatelj/priprema voća i povrća	1	1,4%	3,7%
(9131111) kućna pomoćnica	1	1,4%	0,3%
(9132121) sobar	1	1,4%	0,1%
(9132211) kuhinjski radnik	1	1,4%	0,1%
(9211151) berač poljoprivrednih proizvoda	1	1,4%	1,6%
(9211311) stočarski radnik	1	1,4%	1,6%
(9320121) radnik u održavanju	1	1,4%	0,2%
(9330411) skladišni radnik	1	1,4%	0,1%
(9330421) trgovački radnik	1	1,4%	0,2%

Tablica 6c3: Sve evidentirana prva zanimanja za galanteriste prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(5220213) prodavač	18	20,9%	0,2%
(5123133) konobar	9	10,5%	0,2%
(7436132) šivač	6	7,0%	1,9%
(7436232) šivač kože	5	5,8%	10,4%
(7442413) kožni galanterist	5	5,8%	100,0%
(5169113) čuvar	3	3,5%	0,6%
(9132121) sobar	3	3,5%	0,4%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	3	3,5%	0,1%
(9330411) skladišni radnik	3	3,5%	0,4%
(5220225) trgovac	2	2,3%	0,7%
(7442113) obučar	2	2,3%	11,1%
(9131111) kućna pomoćnica	2	2,3%	0,5%
(9911111) radnik bez zanimanja	2	2,3%	0,1%
(3119534) kožarski tehničar	1	1,2%	2,3%
(3415116) komercijalist	1	1,2%	0,3%
(4190154) administrativni službenik	1	1,2%	0,1%
(4211114) blagajnik u prodavaonici	1	1,2%	1,2%
(4223112) telefonist	1	1,2%	0,5%
(5122112) pomoćni kuhar	1	1,2%	0,1%
(5123112) pomoćni konobar	1	1,2%	0,1%
(7433113) krojač	1	1,2%	0,6%
(7436112) šivač tekstila	1	1,2%	0,7%
(7436223) šivač gornjišta obuće	1	1,2%	5,3%
(7437113) tapetar	1	1,2%	3,6%
(7442133) izrađivač gornjišta obuće	1	1,2%	9,1%
(7442212) pomoćni izrađivač gornjišta obuće	1	1,2%	5,0%
(8263233) rukovatelj/šivaći stroj za tekstil	1	1,2%	1,9%
(8265253) rukovatelj/kožarsko-krznarskim strojevima	1	1,2%	100,0%
(9132111) čistač	1	1,2%	0,1%
(9211141) vinogradarski radnik	1	1,2%	1,1%
(9320111) ručni pakirer	1	1,2%	0,5%
(9320411) tekstilni radnik	1	1,2%	0,3%
(9320431) obučarski radnik	1	1,2%	1,4%

(9320441) radnik u kožnoj galanteriji	1	1,2%	50,0%
(9320451) kožarski radnik	1	1,2%	1,1%
(9330421) trgovački radnik	1	1,2%	0,2%

Tablica 6d3: Sva evidentirana prva zanimanja za obučare prijavljene od 2006. do 2010.

	(A) zaposleni u zanimanju	(B) % svih zaposlenih iz programa	(C) % svih mladih bez radnog iskustva zaposlenih u zanimanju
(7442113) obučar	6	16,7%	33,3%
(5220213) prodavač	5	13,9%	0,1%
(9320131) radnik na proizvodnoj liniji	3	8,3%	0,1%
(9911111) radnik bez zanimanja	3	8,3%	0,1%
(5123133) konobar	2	5,6%	0,0%
(7436112) šivač tekstila	2	5,6%	1,3%
(9131111) kućna pomoćnica	2	5,6%	0,5%
(9132111) čistač	2	5,6%	0,2%
(9211121) vrtlarski radnik	2	5,6%	0,8%
(3231114) medicinska sestra	1	2,8%	0,1%
(7129123) građevinar za održavanje	1	2,8%	3,0%
(7129162) cestar	1	2,8%	2,9%
(7312123) glazbalar	1	2,8%	50,0%
(9133121) glačar	1	2,8%	5,6%
(9133211) ručni čistač	1	2,8%	5,6%
(9211131) voćarski radnik	1	2,8%	1,1%
(9320451) kožarski radnik	1	2,8%	1,1%
(9330421) trgovački radnik	1	2,8%	0,2%

Dodatak 7

Kompetencije koje su fakulteti istaknuli kao najpotrebnije

Od ustanove se tražilo da za svaki studijski program navede do devet najznačajnijih STRUČNIH, OPĆIH i SOCIJALNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja (Upitnik za visokoškolske ustanove).

TEKSTILNO-TEHNOLOŠKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Županija u kojoj ustanova djeluje: Grad Zagreb i Varaždinska županija

Provodi: stručni i sveučilišni studij

Studijski program 1: TEKSTILNA TEHNOLOGIJA I INŽENJERSTVO

Broj studenata upisanih 2010. godine: 210 studenata, od toga 40 studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	predznanje matematike
2	informatička pismenost
3	predznanje kemije
4	poznavanje strojarstva (dijelovi strojeva)
5	snalaženje u služenju stručnom literaturom
6	predznanje fizike
7	konstruiranje i modeliranje odjeće
8	razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala
9	mogućnost predviđanja gotovog proizvoda
r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	znanje hrvatskog jezika
2	pismenost
3	timski rad
4	poznavanje stranog jezika (engleski/njemački)
5	samoinicijativa
6	komunikativnost
7	smirenost
8	
9	

Za upis u studijski program 1 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) niža razina

engleski jezik – (niža/viša) niža razina

matematika – (niža/viša) niža razina

kemija – (niža/viša) niža razina

fizika – (niža/viša) niža razina

Studijski program 2: TEKSTILNI I MODNI DIZAJN

Broj studenata upisanih 2010. godine: 112 studenata, od toga 80 studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	sposobnost likovnog izražavanja
2	snalaženje u služenju stručnom literaturom
3	konstruiranje i modeliranje odjeće
4	razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala
5	mogućnost predviđanja gotovog proizvoda
6	usklađivanje boja
7	
8	
9	

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	kreativnost
2	znanje hrvatskog jezika
3	pismenost
4	timski rad
5	poznavanje stranog jezika (engleski/njemački)
6	samoinicijativa
7	komunikativnost
8	smirenost
9	spretnost u usklađivanju tehnika

Za upis u studijski program 2 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) niža razina

engleski jezik – (niža/viša) niža razina

likovna umjetnost – (niža/viša) niža razina

Studijski program 3: STRUČNI STUDIJ TEKSTILNE, ODJEVNE I OBUĆARSKJE TEHNOLOGIJE

Broj studenata upisanih 2010. godine: 25 studenata, od toga 20 studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	predznanje matematike
2	informatička pismenost
3	predznanje kemije
4	poznavanje strojarstva (dijelovi strojeva)
5	snalaženje u služenju stručnom literaturom
6	predznanje fizike
7	konstruiranje i modeliranje odjeće
8	razlikovanje vrste i svojstava tekstilnih i kožnih materijala
9	moгуćnost predviđanja gotovog proizvoda

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	znanje hrvatskog jezika
2	pismenost
3	timski rad
4	poznavanje stranog jezika (engleski/njemački)
5	samoinicijativa
6	komunikativnost
7	smirenost
8	
9	

Za upis u studijski program 3 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) niža razina

engleski jezik – (niža/viša) niža razina

matematika – (niža/viša) niža razina

fizika – (niža/viša) niža razina

kemija – (niža/viša) niža razina

Dodatak 8

Upitnik za visokoškolske ustanove

Pitanja o Visokoškolskoj ustanovi

- A1. Naziv ustanove:
- A2. Županija u kojoj ustanova djeluje:
- A3. Radno mjesto (položaj) osobe koja ispunjava upitnik:
- A4. Provodite: stručni / sveučilišni /oba studij:

Pitanja o studijima koji provodite, a u koje se upisuju učenici sa završenim srednjoškolskim strukovnim obrazovanjem

- B1. Navedite do četiri studijska programa na ovoj instituciji u koje se upisuju učenici sa završenim srednjoškolskim strukovnim obrazovanjem u iz sektora tekstila i kože.

Studijski program 1 ..... Broj studenata upisanih 2010. godine: ....., od toga ..... studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

Studijski program 2 ..... Broj studenata upisanih 2010. godine: ....., od toga ..... studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

Studijski program 3 ..... Broj studenata upisanih 2010. godine: ....., od toga ..... studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

Studijski program 4 ..... Broj studenata upisanih 2010. godine: ....., od toga ..... studenata koji su završili program strukovnog obrazovanja unutar sektora tekstila i kože.

Popis obrazovnih programa u sektoru tekstila i kože:

- › Četverogodišnji: odjevni tehničar i tekstilno- kemijski tehničar.
  - Programi u dva obrazovna sektora: modni stilist, dizajner tekstila i dizajner odjeće.
- › Trogodišnji: krojač, kemijski čistač, obuçar, galanterist i tekstilac.
- › Dvogodišnji: šivač odjeće.

- B2. Za studijski program I navedite do devet najznačajnijih STRUČNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje studijski program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

Pod stručne kompetencije unesite stručne vještine (sposobnosti) i znanja.

Primjer stručnih znanja i vještina (zaposlenik bi trebao moći učiniti, riješiti, postupiti u obavljanju radnih zadataka): npr. koristiti grafički softver, pripremati proizvodnju, konstruirati i modelirati odjeću.

Primjer teoretskih stručnih znanja (zaposlenik bi trebao znati, razumjeti, analizirati, donijeti odluku u obavljanju radnih zadataka): npr. opisati i razumjeti tehnološke procese, razumjeti utjecaje u modnoj, tekstilnoj i kožnoj proizvodnji, razlikovati vrste i svojstva tekstilnih i kožnih materijala, predvidjeti izgled gotovog modnog, tekstilnog ili kožnog proizvoda, razlikovati dijelove strojeva.

NAPOMENA: molimo, ovdje ne unositi osobine ličnosti (npr. mora biti marljiv), opća znanja, vještine ili sposobnosti (npr. mora biti komunikativan) te ona znanja i vještine koja se ne stječu u srednjoškolskom obrazovanju (npr. mora imati vozačku dozvolu C kategorije i pet godina iskustava u struci).

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

- B3. Za studijski program I navedite do devet najznačajnijih OPĆIH i SOCIJALNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje studijski program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

Pod opće i socijalne kompetencije unesite opće i socijalne vještine (sposobnosti) i znanja.

Primjer općih i socijalnih vještina (student bi trebao biti sposoban): npr. kvalitetno prezentirati proizvod kupcu te vlastitu ideju svojim nadređenima, bez straha iznositi vlastite ideje i prijedloge, rješavati konfliktne situacije pozitivnim i kooperativnim pristupom, poštivati radne procedure i koristiti ih u radnom procesu, biti sposoban raditi u timu.

Primjer općih i socijalnih znanja (student bi trebao biti sposoban): npr. jasno se izražavati na materinjem jeziku u pismenoj i usmenoj komunikaciji, vrlo dobro poznavati engleski jezik i poznavati još jedan strani jezik, prepoznati vrijednost timskog rada i osnove organizacije rada na osobnoj razini i u manjem timu.

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

B4. Za upis u studijski program 1 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) _____ razina

engleski jezik – (niža/viša) _____ razina

matematika – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

B5. Za upis u studijski program 1 najniža potrebna razina formalnog obrazovanja je:

1. položen završni ispit nakon trogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.1)
2. položen završni ispit (državna matura) nakon četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.2).

B6. Može li studijski program 1 uspješno pohađati i završiti osoba s invaliditetom ?

A) NE

B) DA (tip invaliditeta: _____)

B7. Za studijski program 2 navedite do devet najznačajnijih STRUČNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

- B8. Za studijski program 2 navedite do devet najznačajnijih OPĆIH i SOCIJALNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

Pod opće i socijalne kompetencije unesite opće i socijalne vještine (sposobnosti) i znanja.

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

- B9. Za upis u studijski program 2 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) _____ razina

engleski jezik – (niža/viša) _____ razina

matematika – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

B10. Za upis u studijski program 2 najniža potrebna razina formalnog obrazovanja je:

1. položen završni ispit nakon trogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.1)
2. oložen završni ispit (državna matura) nakon četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.2).

B11. Može li studijski program 2 uspješno pohađati i završiti osoba s invaliditetom ?

A) NE

B) DA, (tip invaliditeta: _____)

B12. Za studijski program 3 navedite do devet najznačajnijih STRUČNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

B13. Za studijski program 3 navedite do devet najznačajnijih OPĆIH i SOCIJALNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

B14. Za upis u studijski program 3 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) _____ razina

engleski jezik – (niža/viša) _____ razina

matematika – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

B15. Za upis u studijski program 3 najniža potrebna razina formalnog obrazovanja je:

1. položen završni ispit nakon trogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.1)
2. položen završni ispit (državna matura) nakon četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.2).

B16. Može li studijski program 3 uspješno pohađati i završiti osoba s invaliditetom ?

A) NE

B) DA (tip invaliditeta: _____)

B17. Za studijski program 4 navedite do devet najznačajnijih STRUČNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

r/br.	stručno znanje ili stručna kompetencija
1	_____
2	_____
3	_____
4	_____
5	_____
6	_____
7	_____
8	_____
9	_____

B18. Za studijski program 4 navedite do devet najznačajnijih OPĆIH i SOCIJALNIH kompetencija koje bi trebao imati student koji upisuje program, kako bi time ostvario što bolju uspješnost studiranja.

r/br.	opće i socijalne vještine i znanja
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	

B19. Za upis u studijski program 4 unutar postupka državne mature traži se:

hrvatski jezik – (niža/viša) _____ razina

engleski jezik – (niža/viša) _____ razina

matematika – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

_____ – (niža/viša) _____ razina

B20. Za upis u studijski program 4 najniža potrebna razina formalnog obrazovanja je:

1. položen završni ispit nakon trogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.1)
2. položen završni ispit (državna matura) nakon četverogodišnjeg srednjoškolskog obrazovanja (HKO razina 4.2).

B21. Može li studijski program 4 uspješno pohađati i završiti osoba s invaliditetom ?

A) NE

B) DA (tip invaliditeta: _____)